

**T.C.
Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Ana Bilim Dalı**

**BASEL II KRİTERLERİNİN KOBİ'LER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ:
BURSA'DAKİ KOBİ'LER ÜZERİNE BİR UYGULAMA**

Ergün DEMİRCİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mersin, 2014

T.C.
Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Ana Bilim Dalı

BASEL II KRİTERLERİNİN KOBİ'LER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: BURSA'DAKİ
KOBİ'LER ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Ergün DEMİRCİ

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Tuncay Turan TURABOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mersin, 2014

T.C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Basel II Kriterlerinin KOBİ’ler Üzerindeki Etkileri: Bursa’daki KOBİ’ler Üzerine Bir Uygulama” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel etik kurallara ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini onurumla doğrularım.

Tarih
19 / 08 / 2014
Ergün, DEMİRCİ

Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Ergün DEMİRCİ tarafından hazırlanan "Basel II Kriterlerinin KOBİ'ler Üzerindeki Etkileri: Bursa'daki KOBİ'ler Üzerine Bir Uygulama" başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından İşletme Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başarılı

Başarısız

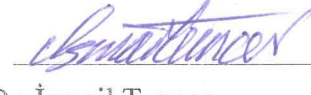
Üye

Yrd. Doç. Dr. Tuncay Turan TURABOĞLU
(Danışman)

Üye

Prof. Dr. İsmail Tuncer

Üye

Doç. Dr. İlhan EGE

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

Prof. Dr. Nalan YELİM
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Küresel ölçekte ortaya çıkan krizlerin sonrasında, krizlerin meydana geliş nedenlerinin daha iyi analiz edilmesi ve bunun önlenmesi amacıyla Basel kriterleri oluşturulmuş ve uygulanmaya başlanmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular, söz konusu kriterler hakkındaki farkındalığı ölçerek, Bursa'daki KOBİ'ler üzerinden ülkemizdeki durumu ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada, değerli görüş ve katkıları ile her zaman yanımda olan tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Tuncay Turan TURABOĞLU'na yürekten teşekkür ederim. Jüri üyelerim olan değerli hocalarım Prof. Dr. İsmail TUNCER ve Doç. Dr. İlhan EGE'ye tezimin son haline gelmesine yönelik önerileri nedeniyle teşekkür ederim. Çalışmanın anket ve analiz aşamalarına büyük katkılar sağlayan değerli hocam Doç. Dr. Tefvik AYTEMİZ'e çok teşekkür ederim. Her zaman desteklerini fazlasıyla hissettiğim ağabeyim Ümit DEMİRCİ'ye, kuzenlerim Onurşah ve Mete DEMİRCİ'ye, araştırmanın tüm aşamalarına katkı sağlayıp varlığıyla mutluluğumu sonsuz kılan Banu ZENCİR'e desteklerinden dolayı teşekkür ederim. Bursa ilinde araştırmaya katılan işletme yöneticilerine, çalışanlarına ve bu süreçte yardımlarını esirgemeyen tüm dost ve arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca yüksek öğrenimim boyunca her konuda yardım ve desteklerini esirgemeyen annem, babam ve ağabeyime yardımları, gösterdikleri sabır ve desteklerinden dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ERGÜN DEMİRCİ

Mersin, 19/08/2014

ÖZET

BASEL II KRİTERLERİNİN KOBİ'LER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ:

BURSA'DAKİ KOBİ'LER ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Çalışmanın temel amacı; Bursa'da faaliyet gösteren KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkında sahip oldukları bilgi düzeyinin ölçülmesi ve KOBİ'lere etkilerinin belirlenmesidir. Bu doğrultuda oluşturulan anketle, Bursa ilinde faaliyet gösteren 335 adet KOBİ'den veri toplanmıştır. KOBİ'lerden elde edilen veriler frekans analizi ve Kruskal-Wallis H testi yardımıyla değerlendirilmiştir. Anketlerin analizi sonucunda, Bursa ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları ve finansal kararlarında bu kriterleri dikkate almadıkları belirlenmiştir. Ayrıca KOBİ'lerin fon talebinde buldukları finansal kurumların da mevcut Basel II kriterlerini tam anlamıyla uygulamadığı ve kriterlere yönelik KOBİ'lere yeterli bilgi sağlamadığı ortaya çıkmıştır. KOBİ'lerin ilişkili oldukları ve fon talebinde buldukları finansal kurumların kriterleri uygulama yönünde baskı yapmaması sonucu KOBİ'lerin kriterleri öğrenme ve uygulama yönünde hiçbir çabasının olmadığı görülmüştür. KOBİ'ler için finansal açıdan en büyük sorun işletme sermayesi ve özsermaye yetersizliği olup bu sorunların üstesinden gelebilmek için piyasada en kolay ulaşılabildikleri fon kaynağı olan banka kredilerine başvurmaktadırlar. Ülkemizde Basel II kriterlerinin uygulama alanının genişlemesi ile birlikte KOBİ'ler düşük maliyetli fonlara ulaşabilmek için Basel II kriterlerinin öngördüğü işletme ve finans yapısını bünyelerinde oluşturmalıdırlar.

Anahtar Kelimeler: Basel II Kriterleri, KOBİ, Finansal Kurumlar, Bursa'daki KOBİ'ler

ABSTRACT

THE EFFECTS OF BASEL II CRITERIA ON THE SME'S: A PRACTICE ON BURSA SME'S

Main aim of the work to be measured the information grade of SME's which operating in Bursa for the Basel II criteria and to be determined the effects for SME's. The creating survey in this direction, 335 data are collected for the SME's in Bursa. The data from the businesses are evaluated which gets by analysis of frequency and test of Kruskal-Wallis H. The result of the work, SME's which operating in Bursa that not have any information about the Basel II criteria and they do not consider about this criteria during their financial decisions. In addition, SME's do not implement that they demand the fund from the financial institutions available Basel II criteria and they do not give enough information for SME's which implement this criteria are detected. Consequently, the SME's that demands the fund and the financial institutions, that they being a relation with that SME's, do not pressure that they have not any efforts is observed clearly. SME's the important problem is lack of capital of SME's and insufficiency of owner's equity is determined by financially. SME's choose to consult bank credits that is as the easiest way to find the source of fund to overcome their problems. Enlargement the implication area of Basel II criteria in our conurty, SME's to have low cost funds that create the requested Basel II criteria and financial structure.

Key Words: Basel II Criteria, SME, Financial Institutions, The SME's in Bursa

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLOLAR LİSTESİ.....	ix
EKLER LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ.....	1
I. BÖLÜM: KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELER (KOBİ)...	4
I.1. KOBİ Tanımları.....	4
I.1.1. Avrupa Birliği'nde KOBİ Tanımları.....	4
I.1.2. Türkiye'de KOBİ Tanımı.....	5
I.1.3. Basel Kriterlerine Göre KOBİ Tanımı.....	6
I.2. KOBİ'lerin Genel Yapı ve Özellikleri.....	7
I.2.1. KOBİ'lerin Üstün Yönleri ve Sağladıkları Avantajlar.....	8
I.2.2. KOBİ'lerin Olumsuz Yanları.....	8
I.3. KOBİ'lerin Temel Sorunları.....	9
I.3.1. İdari Sorunlar.....	9
I.3.2. Pazarlama Sorunları.....	12
I.3.3. Finansman Sorunları.....	13
I.3.4. Diğer Sorunlar.....	16
I.4. Türk Ekonomisinde KOBİ'lerin Yeri ve Önemi.....	16

II. BÖLÜM: BASEL DÜZENLEMELERİ.....	19
II.1. Uluslararası Ödemeler Bankası ve Basel Komitesi.....	19
II.2. Basel I.....	20
II.2.1. Basel I Düzenlemesi.....	21
II.2.1.1. Sermaye ve Sermaye Benzeri Kaynaklar.....	21
II.2.1.2. Kredi Risk Ağırlıkları.....	22
II.2.2. Basel I'e Yönelik Eleştiriler.....	23
II.3. Basel II.....	24
II.3.1. Asgari Sermaye Yeterliliği – Birinci Yapısal Dayanak.....	25
II.3.1.1. Sermaye.....	26
II.3.1.2. Risk Ağırlıklı Unsurlar.....	28
II.3.1.2.1. Kredi Riski.....	28
II.3.1.2.2. Piyasa Riski.....	29
II.3.1.2.3. Operasyonel Risk.....	30
II.3.2. Banka ve Denetim Otoritesinin İncelenmesi – İkinci Yapısal Dayanak.....	31
II.3.3. Piyasa Disiplini – Üçüncü Yapısal Dayanak.....	32
II.3.4. Basel II'ye Yönelik Eleştiriler.....	33
II.4. Basel III Düzenlemesi.....	34
II.4.1. Basel III.....	36
II.4.1.1. Sermaye.....	37
II.4.1.2. Kaldıraç Oranı.....	39
II.4.1.3. Likidite Oranı.....	39

III. KOBİ'LER VE BASEL DÜZENLEMELERİ.....	42
III.1. KOBİ'lerin Finansman Kaynakları.....	42
III.1.1. Özsermaye.....	43
III.1.2. Satıcı Kredileri.....	45
III.1.3. Banka Kredileri.....	45
III.1.4. Diğer Finansman Kaynakları.....	47
III.2. Basel II ve KOBİ'lerin Finansmanı.....	48
III.2.1. Basel II Portföy Sınırlandırmaları ve Uygulanacak Risk Ağırlığı.....	49
III.2.2. KOBİ Kredilerine İlişkin Sermaye Yükümlülüklerinin Belirlenmesi.....	50
III.2.2.1. Mevcut Bankacılık Mevzuatında Yer Alan Hesaplama Sistemi.....	51
III.2.2.2. Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım.....	51
III.2.2.3. Standart Yaklaşım.....	51
III.2.2.4. İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımlar.....	53
III.3. Basel II'nin KOBİ'lere Olası Etkileri.....	55
III.3.1. Basel II'nin KOBİ'lere Olası Faydaları.....	55
III.3.2. Basel II'nin KOBİ'lere Getirebileceği Olası Sorunlar.....	56
III.3.2.1. Finansman Sorunu.....	56
III.3.2.2. Şeffaflık Sorunu.....	57
III.3.2.3. Kredi Fiyatlandırmaya ve Teminatlandırmaya İlişkin Sorunlar.....	58
IV. ANALİZ VE BULGULAR.....	60
IV.1. Konuyla İlgili Yapılan Çalışmalar.....	60
IV.2. Analiz ve Bulgular.....	65
IV.2.1. Problemin Tanımı.....	65

IV.2.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	67
IV.2.3. Araştırma Hipotezleri.....	68
IV.2.4. Araştırma Yöntemi ve Veri Toplama Teknikleri.....	68
IV.2.5. Araştırmanın Sınırlamaları.....	70
IV.2.6. Bulgular ve Değerlendirme.....	70
IV.2.6.1. Araştırmaya Katılan KOBİ'lerin Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin	
Bulgular.....	70
IV.2.6.1.1. Ankete Katılan İşletme Sorumlularının Eğitim Düzeyinin Analizi...	70
IV.2.6.1.2. İşletmelerin Faaliyet Gösterdikleri Alana Göre Analizi.....	71
IV.2.6.1.3. İşletmelerin Hukuki Yapısı ve Hukuki Yapıyı Tercih Etme	
Nedenlerinin Analizi.....	71
IV.2.6.1.4. İşletmelerin Personel Sayılarına Göre Analizi.....	72
IV.2.6.1.5. İşletmelerin Finansman Kararlarını Alanlar Açısından Analizi.....	73
IV.2.6.1.6. İşletmelerin Cirolarına Göre Analizi.....	74
IV.2.6.1.7. İşletmelerin Yaşamakta Olduğu Sorunların Önem Derecesine Göre	
Analizi.....	74
IV.2.6.1.8. İşletmelerin Yaşamakta Olduğu Finansal Sorunların Önem	
Derecesine Göre Analizi.....	75
IV.2.6.1.9. İşletmelerin Kullandıkları Finans Kaynaklarına Göre Analizi.....	76
IV.2.6.1.10. İşletmelerin Banka Kredisine Verdikleri Önem Göre Analizi.....	77
IV.2.6.1.11. İşletmelerin Kredi Alırken Karşılaştıkları Zorlukların Analizi.....	77
IV.2.6.1.12. İşletmelerin Türkiye'deki Bankaların Kredi Vermede İzledikleri	
Prosedürler Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Analizi.....	78

IV.2.6.1.13. İşletmelerin Kredi Derecelendirmesi (Rating) Hakkındaki Bilgi	
Düzeylerinin Analizi.....	79
IV.2.6.1.14. İşletmelerin Kredi Derecelendirmesi (Rating) Hakkında Girişimde	
Bulunmama Nedenlerinin Analizi.....	80
IV.2.6.1.15. İşletmelerin Kredi Notunun Kredi Faizini Etkileme Durumları	
Hakkındaki Görüşlerin Analizi.....	80
IV.2.6.1.16. Kredi Kullanırken Kredi Notunun Zorunlu Hale Getirilmesinin	
İşletmeleri Etkileme Durumunun Analizi	81
IV.2.6.1.17. İşletmelerin Kredi Derecelendirme (Rating) Uygulamasına Uyum	
Süresinin Analizi.....	82
IV.2.6.1.18. İşletmelerin Kredi Derecelendirme (Rating) Kuruluşlarından	
Alacağı Kredi Notlarının Güvenilir Olma Durumunun Analizi.....	82
IV.2.6.1.19. İşletmelerin Basel II Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Analizi.....	83
IV.2.6.1.20. İşletmelerin Basel II'ye Uyum Sürecinin Analizi.....	84
IV.2.6.1.21. Basel II'ye Geçiş Sürecinde Karşılaşılan/Karşılaşılabilecek Engel,	
Kısıt ve Sorunların Analizi.....	85
IV.2.6.2. KOBİ'lerin Basel II Kriterleri Hakkındaki Bilgi Düzeyi ve Kriterlerin	
KOBİ'ler Üzerine Etkileri İle İlgili Bulgular.....	86
SONUÇ.....	92
KAYNAKÇA.....	97
EKLER	

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1:	AB’de KOBİ Tanımları.....	4
Tablo 1.2:	Türkiye’de KOBİ Tanımları.....	5
Tablo 1.3:	Basel II Standartlarına Göre KOBİ’lerin Sınıflandırılması.....	6
Tablo 2.4:	Basel II Genel Çerçeve.....	26
Tablo 3.5:	Basel II’ye Göre Firmaların Derecelendirilmesi.....	50
Tablo 3.6:	Standart Yaklaşımında Kredi Risk Ağırlıkları.....	52
Tablo 5.7:	Ankete Katılan İşletme Sorumlularının Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı.....	70
Tablo 5.8:	İşletmelerin Faaliyet Gösterdikleri Alana Göre Dağılımı.....	71
Tablo 5.9:	İşletmelerin Hukuki Yapısı ve Hukuki Yapıyı Tercih Etme Nedenine Göre Dağılımı.....	72
Tablo 5.10:	İşletmelerin Ortalama Personel Sayılarına Göre Dağılımı.....	73
Tablo 5.11:	İşletmelerin Finansman Kararlarını Alan Açısından Dağılımı.....	73
Tablo 5.12:	İşletmelerin Cirolarına Göre Dağılımı.....	74
Tablo 5.13:	İşletmelerin Yaşamakta Olduğu Sorunların Önem Derecesine Göre Dağılımı.....	75
Tablo 5.14:	İşletmelerin Finansal Sorunlarının Önem Derecesine Göre Dağılımı...	76
Tablo 5.15:	İşletmelerin Kullandıkları Finans Kaynaklarına Göre Dağılımı.....	77
Tablo 5.16:	İşletmelerin Banka Kredisine Verdikleri Öneme Göre Dağılımı.....	77
Tablo 5.17:	İşletmelerin Kredi Alırken Karşılaştıkları Zorlukların Önem Derecesine Göre Dağılımı.....	78

Tablo 5.18: Türkiye'deki Bankaların Kredi Vermede İzledikleri Prosedürler Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Dağılımı.....	79
Tablo 5.19: İşletmelerin Kredi Derecelendirmesi (Rating) Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Dağılımı.....	79
Tablo 5.20: İşletmelerin Kredi Derecelendirme (Rating) Notu Hakkında Girişimde Bulunmama Nedenlerine Göre Dağılımı.....	80
Tablo 5.21: Kredi Notunun Kredi Faizini Etkileme Durumuna Göre Dağılımı.....	81
Tablo 5.22: Kredi Kullanırken Kredi Notunun Zorunlu Hale Getirilmesinin İşletmeleri Etkileme Durumuna Göre Dağılımı.....	81
Tablo 5.23: İşletmelerin Kredi Notu Uygulaması Zorunlu Hale Gelirse Uyum Sürelerinin Dağılımı.....	82
Tablo 5.24: İşletmeler Kredi Notu Uygulaması Zorunlu Hale Gelirse Güvenilir Bulma Durumlarının Dağılımı.....	83
Tablo 5.25: İşletmelerin Basel II Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Dağılımı.....	84
Tablo 5.26: İşletmelerin Basel II'ye Uyum Sürecinin Analizi.....	84
Tablo 5.27: İşletmelerin Basel II'ye Geçişte Karşılaşılan/Karşılaşılabilecek Engel, Kısıt ve Sorunların Dağılımı.....	85
Tablo 5.28: Kruskal Wallis H Testi (Hipotez 1).....	86
Tablo 5.29: Kruskal Wallis H Testi (Hipotez 2).....	87
Tablo 5.30: Kruskal Wallis H Testi (Hipotez 3).....	88
Tablo 5.31: Kruskal Wallis H Testi (Hipotez 4).....	88
Tablo 5.32: Kruskal Wallis H Testi (Hipotez 5).....	89
Tablo 5.33: Kruskal Wallis H Testi (Hipotez 6).....	90

EKLER LİSTESİ

EK1: KOBİ'lere Uygulanan Anket

GİRİŞ

Finans piyasalarında son yıllarda etkileri uzun süren krizler yaşanmış ve bu krizlerin etkileri ortaya çıktığı ülke sınırlarını aşarak küresel ölçekte olumsuz sonuçlara neden olmuştur. Teknolojinin hızla gelişmesi ve sermayenin serbest dolaşımı bu krizlerin uluslararası piyasalara sıçramalarının nedenleri olarak gösterilebilir. Yaşanan krizlerden en çok etkilenenler, finansal piyasaların en önemli yapı taşları olan bankalar ve işletmelerdir (Cengiz, 2013).

1988 yılında yayınlanan “Sermaye Uzlaşısı Basel I Standartları” ile bankaların krizlere ve finansal kırılganlığa karşı gücünü artırmak ve finansal istikrarı sağlamak amacı ile uymaları gereken temel kriterler belirlenmiştir. Bu düzenleme ile bankalara uluslararası bir standart getirilmiştir.

Uluslararası finansal piyasalarda hızlı bir gelişmenin yaşanması, gerçekleştirilen işlemlerin çeşitliliğinin ve teknik düzeylerinin artması sonucunda Basel I düzenlemeleri yetersiz kalmış ve bu nedenle Basel Komitesi tarafından Haziran 2004’te “Yeni Basel Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı” (Basel II) yayınlanmıştır. Basel Komitesi, Basel II’ye geçiş amacını “risk yönetimine daha fazla önem vermek ve bu konuda gerçekleştirilen faaliyetleri cesaretlendirmek” olarak belirlemiştir. Basel II ile birlikte bankaların maruz kaldıkları risklere, bankacılık faaliyetleri dışında, personel veya bilgi işletim sistemlerindeki aksamalar ya da doğal afetler gibi nedenlerle ortaya çıkan “operasyonel risk” eklenmiştir. Basel II içerisinde, sermaye yeterliliği hesaplamalarına yönelik olarak standart yöntemler ve bankaların kendi içsel derecelendirme sistemlerini uygulayabilecekleri gelişmiş yöntemler yer almaktadır. Basel II düzenlemelerinden, bankacılık sistemi ile ilişki içerisinde olmalarından dolayı etkilenmeleri beklenen diğer

ekonomik birimler ise KOBİ'lerdir. Yeni düzenleme ile birlikte KOBİ olma şartları değiştirilmiş ve kredi riski hesaplamasında "kredi derecelendirme" kavramı önem kazanmıştır. Kredi derecelendirme, borçlunun kredi değerliliğini gösteren ve bağımsız derecelendirme kuruluşları veya bankalar tarafından verilen, kredi notlarını ifade etmektedir. Basel II ile birlikte KOBİ'lerin kullanmış oldukları kredinin miktarı ve fiyatı KOBİ'lerin sahip oldukları kredi notuna göre belirlenecektir. Bu bağlamda yüksek kredi notuna sahip olan KOBİ'ler, bankalar açısından risksiz olarak değerlendirilecekler ve bu işletmelere kullandırılan kredilerin maliyeti, bu krediler için bankaların daha düşük sermaye bulundurmalarından dolayı daha düşük olacaktır. Kredi derecesi düşük olan KOBİ'ler ise bankalar tarafından riskli olarak değerlendirilecekler ve bu işletmelere kullandırılan kredilerin maliyeti, bu krediler için bankaların yüksek sermaye bulundurmaları nedeni ile yüksek olacaktır (Kaya, 2007).

Basel kriterlerinin tam anlamıyla uygulamaya başlanması ile işletmelerin ve işletmelere kullandırılması planlanan kredilerin risk seviyesinin, doğrudan kredi maliyetlerini etkilemesi beklenmektedir. Kredi verilen işletmenin derecelendirme notu düştükçe, banka hem daha çok risk alacak, hem karşılık olarak daha çok sermaye tutacak ve dolayısıyla daha çok kaynağını getiriden mahrum bırakacaktır. Bu durumda işletmelere kullandırılacak kredilerin maliyetleri artacaktır. KOBİ'lerin finansman sorunlarının temelinde, özsermaye yapılarının zayıflığı yatmaktadır. Bağımsız derecelendirme kuruluşları ile bankalar tarafından derecelendirmeye tabi tutulacak olan KOBİ'lerin, değerlendirilecek olan özelliklerinin başında, sahip oldukları işletme sermayesi gelmektedir. Güçlü sermaye yapısına sahip KOBİ'lere verilecek kredilerin maliyetleri daha düşük olacaktır. KOBİ bilançolarının kredilendirmeye uygun olmaması, kayıt dışı işlemlerin bulunması, KOBİ'lerin derecelendirme aşamasında yaşadığı zorlukların başında

gelmektedir. İyi yönetilen, iyi finanse edilmiş ve gerekli tüm bilgileri (finansal ve niteliksel) zamanında ve yeterli bir şekilde sunarak şeffaflığı sağlayabilen KOBİ'ler, potansiyel olarak en iyi dereceyi almak suretiyle, en iyi şartlarda ve daha uygun maliyetlerle kredilendirilme imkanına sahip olabileceklerdir (Aydeniz, 2007). Bu açıdan Basel II kriterlerinin KOBİ'ler tarafından anlaşılması ve KOBİ'lerin mevcut yapılarını Basel II kriterlerinin isteklerine uygun şekilde oluşturmaları büyük önem arz etmektedir. Bu amaçla çalışmada Basel II kriterlerinin etkileri Bursa'daki KOBİ'ler üzerine yapılan anket çalışması yardımıyla analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda Bursa'da faaliyet gösteren KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri belirlenerek KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki eksikleri belirlenmiştir.

Çalışma dört ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, KOBİ tanımları, KOBİ'lerin genel özellikleri ve KOBİ'lerin temel sorunlarından bahsedilmiştir. İkinci bölümde, Basel kriterlerinin ortaya çıkışından ve Basel I-II-III kriterlerinden bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde, KOBİ'lerin finansman kaynaklarından ve Basel II kriterlerinin KOBİ'lerin finansmanına etkilerinden bahsedilmiştir. Dördüncü bölümde, konuyla ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiş ve Bursa'daki KOBİ'lere yapılan anket çalışmasının sonuçları tartışılmıştır.

I. BÖLÜM

KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELER (KOBİ)

I.1. KOBİ Tanımları

KOBİ'ler, tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye ekonomisinin de dinamik ve sürükleyici unsurlarından biri olup, ülkemiz sosyo-ekonomik gelişimi açısından çok büyük öneme sahiptirler. Genel olarak KOBİ'ler, az sermaye kullanımı yanında daha çok el emeğiyle çalışan, çabuk karar verme yeteneğine sahip, düşük düzeyde yönetim giderleri ile çalışan ve ucuz bir üretim gerçekleştiren iktisadi teşebbüsler olarak ifade edilebilir. Türkiye'de üzerinde uzlaşılmış bir KOBİ tanımı yoktur.

KOBİ'lere hizmet veren her kurum ve kuruluş farklı bir KOBİ tanımından hareket etmektedir. Bu nedenle uygulamada farklılıklar oluşmakta, KOBİ'lerin bir kısmı bazı uygulamaların içinde yer alırken, diğer bazı uygulamaların dışında kalabilmektedir. Ayrıca farklı tanımlar KOBİ'lere yönelik istatistiklerin farklı sonuçlar vermesine de yol açmaktadır (Aramaz, 2008).

I.1.1. Avrupa Birliği'nde KOBİ Tanımları

2003/361/EC sayılı tüzük çerçevesinde Avrupa Birliği'nde 1 Ocak 2005'te yürürlüğe giren KOBİ tanımı çalışan kişi sayısı, yıllık ciroları veya bilanço büyüklüğü ve son olarak da bağımsızlık kriterlerinden oluşan ölçüleri kapsamaktadır.

Tablo 1.1: AB'de KOBİ Tanımları

Kriter	Mikro Ölçekli KOBİ	Küçük Ölçekli KOBİ	Orta Ölçekli KOBİ
Çalışan Personel Sayısı	< 10	< 50	< 250
Yıllık Net Satış Hâsılatı	≤ 2 Milyon Avro	≤ 10 Milyon Avro	≤ 50 Milyon Avro
Yıllık Mali Bilanço Toplamı	≤ 2 Milyon Avro	≤ 5 Milyon Avro	≤ 43 Milyon Avro

Kaynak: TOBB, 2013

Avrupa Birliği'nin yapmış olduğu tanıma göre, 250 kişiden daha az çalışanı olan işletmeler KOBİ olarak kabul edilmektedir. Ota büyüklükteki işletmeler, 50-250 kişi arasında çalışanı olan ve yıllık cirosu 50 Milyon Avro'nun altında olan işletmeler olarak tanımlanmaktadır. 50 kişiden az çalışanı, 10 Milyon Avro'yu aşmayan yıllık satış tutarı veya 5 Milyon Avro'nun altında bir yıllık bilanço değeri olan işletmeler ise küçük işletme olarak kabul edilmektedir. 10 kişiden daha az çalışanı olan işletmeler ise çok küçük işletme olarak tanımlanmıştır.

I.1.2. Türkiye’de KOBİ Tanımı

04.11.2012 tarih ve 790 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren, "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik" ile KOBİ tanımı revize edilmiştir. Bu tanıma göre, KOBİ’ler aşağıdaki gibi sınıflandırılmaktadır:

Tablo 1.2: Türkiye’de KOBİ Tanımları

Kriter	Mikro Ölçekli KOBİ	Küçük Ölçekli KOBİ	Orta Ölçekli KOBİ
Çalışan Personel Sayısı	< 10	< 50	< 250
Yıllık Net Satış Hâsılatı	≤ 1 Milyon TL	≤ 8 Milyon TL	≤ 40 Milyon TL
Yıllık Mali Bilanço Toplamı	≤ 1 Milyon TL	≤ 8 Milyon TL	≤ 40 Milyon TL

Kaynak: KOBİ’lerin, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik

Türkiye’de yapılmış olan tanıma göre, 250 kişiden daha az çalışanı olan işletmeler KOBİ olarak kabul edilmektedir. Ota büyüklükteki işletmeler, 50-250 kişi arasında çalışanı olan ve yıllık cirosu 40 Milyon TL’nin altında olan işletmeler olarak tanımlanmaktadır. 50 kişiden az çalışanı, 8 Milyon TL’yi aşmayan yıllık satış tutarı veya 8 Milyon TL’nin altında bir yıllık bilanço değeri olan işletmeler ise küçük işletme olarak kabul edilmektedir.

10 kişiden daha az çalışanı olan 1 Milyon TL'yi aşmayan yıllık satış tutarı veya 1 Milyon TL'nin altında bir yıllık bilanço değeri olan işletmeler ise çok küçük işletme olarak tanımlanmıştır.

I.1.3. Basel Kriterlerine Göre KOBİ Tanımı

Basel II'de KOBİ'lere yönelik en kritik bölüm, KOBİ tanımıdır. Bu tanım bazı durumlarda, kredilerin hangi portföye dahil edileceği açısından önem kazanırken, bazı durumlarda ise aynı portföy içerisinde büyük ölçekli şirketler ile KOBİ kredilerinin farklı sermaye yükümlülüklerine tabi olması sonucunu doğurmaktadır. Basel II'de bir şirketin KOBİ olarak tanımlanabilme şartı 50 milyon avroyu geçmemektir. Buna göre toplam yıllık satış hasılatı 50 milyon avroyu geçmeyen firmalar, KOBİ olarak sınıflandırılmaktadır. İstisnai olarak, toplam cironun firma büyüklüğü açısından anlam taşımadığı düşünüldüğü zaman bankalar, toplam ciro yerine bilanço toplamını dikkate alabileceklerdir (Utku, Dönmez & Yüce, 2009).

Tablo 1.3: Basel II Standartlarına Göre KOBİ'lerin Sınıflandırılması

Kredi Tutarı (K)	Yıllık Satış Cirosu (C)	Sınıflandırma
K > 1 000 000 Avro	C > 50 000 000 Avro	Kurumsal
K > 1 000 000 Avro	C < 50 000 000 Avro	Kurumsal - KOBİ
K < 1 000 000 Avro	C > 50 000 000 Avro	Kurumsal
K < 1 000 000 Avro	C < 50 000 000 Avro	Perakende - KOBİ

Kaynak: BDDK, 2010

KOBİ kriterinin önem kazandığı ilk husus kredilerin hangi portföyde sınıflandırılacağına belirlendiği aşamadır. Bu aşamada şirketlere verilen krediler çeşitli özelliklerine göre farklı portföylere dahil edilir. Bu portföyler temel olarak "kurumsal portföy" ve "perakende portföy"dür. Perakende portföy, bireysel krediler ile belli şartları taşıyan KOBİ kredilerini içermektedir. KOBİ kredilerinin perakende portföyde sınıflandırılabilmesi için söz konusu KOBİ'nin yer aldığı konsolide şirketler grubuna kullandırılan toplam kredi tutarının 1 milyon Avro'dan az olması ve söz konusu toplam

kredinin perakende portföyün önemli bir kısmını teşkil etmemesi gerekmektedir. Ayrıca perakende portföyde sınıflandırılan kredilerin bankalar tarafından çeşitli açılardan portföy olarak toplu bir şekilde yönetiliyor olması gerekmektedir. Kurumsal portföy ise büyük ölçekli şirketlere verilen krediler ile KOBİ'lere verilen kredilerden perakende portföy içerisinde sınıflandırılmayanları kapsamaktadır (Yüksel, 2005).

I.2. KOBİ'lerin Genel Yapı ve Özellikleri

KOBİ'ler olarak bilinen küçük ve orta boy işletmeler, her ülkede olduğu gibi ülkemiz ekonomisinde de son derece önemli bir yer ve ağırlığa sahip olmakta ve adeta ekonomik canlılığın bir barometresi ya da göstergesi durumundadırlar. Zira küçük ve orta ölçekli işletmeler yalnızca büyük işletmelerin ürettiği aynı mal ve hizmetleri üretip onları rekabetçi ortama çekerek ekonomik canlılık kazandıran birimler değil, aynı zamanda büyük işletmelerin kullandıkları mamul ve yarı mamül girdileri üreterek onların gelişimini de tamamlarlar Diğer bir deyişle, bir yandan kendi başlarına büyüklerle rekabet içinde nihai ürün ve hizmet üretmek suretiyle ekonomik kalkınmaya katkıda bulunurken; diğer yandan da büyük işletmeleri tamamlayarak veya destekleyerek birlikte katkıda bulunurlar. Böylece ekonomilerde bir yan sanayi oluşturarak büyük işletmelerle bir ortak yaşam kurarlar. Ülkemizde olduğu kadar hemen hemen tüm dünya ülkelerinde KOBİ'ler; sayısal miktar, istihdam hacmi, üretim değeri, gelişmeye olan katkıları, mülkiyetin tabana yayılması, ekonomik açıdan serbest rekabete dayalı piyasa ekonomisinin ve sosyal bakımdan toplumsal istikrarın temel unsurudur. Tüm ülkelerde KOBİ'lerin toplam işletmeler içindeki oranı % 96'dan fazladır. Almanya, Fransa ve Japonya'da bu oran %99 'dur. Öte yandan, tüm ülkelerde istihdama en fazla katkıda bulunan işletmelerdir (Ekodialog, 2013).

I.2.1. KOBİ'lerin Üstün Yönleri ve Sağladıkları Avantajlar

Ülke ekonomisi içerisindeki önemli paylarının yanında, KOBİ'lerin büyük ölçekli şirketlere göre bazı avantajları vardır. Bu avantajları aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür (Ankara Ticaret Odası,2007).

- KOBİ'ler daha az yatırımla daha çok üretim ve ürün çeşitliliği sağlayabilmektedirler.
- Emek yoğun teknolojilerle çalışmaları dolayısıyla daha düşük yatırım maliyetleriyle istihdam yaratabilmekte ve işsizliğin aşağı çekilmesine katkıda bulunmaktadır.
- Esnek yapıları nedeniyle,
 - Ekonomik dalgalanmalardan daha az etkilenirler,
 - Talep değişikliklerine ve çeşitliliklerine daha kolay uyum sağlayabilirler,
 - Teknolojik yenilikleri almaya daha yatkındırlar.
- Bölgelerarası dengeli kalkınmaya ve gelir dağılımındaki dengesizlikleri azaltmada etkili rol oynarlar.
- Büyük sanayi işletmelerinin destekleyicisi ve tamamlayıcısı konumundadırlar.

I.2.2. KOBİ'lerin Olumsuz Yanları

Bu avantajlarına rağmen KOBİ'lerin bazı dezavantajları ve bu dezavantajlara bağlı karşılaştıkları sorunlar vardır. Bunlar aşağıda sıralanmıştır (Ankara Ticaret Odası,2007).

- KOBİ'lerin genellikle pazar ve sektör bilgileri yetersiz, teknoloji düzeyleri de düşüktür.

- Yurtiçi ve yurtdışı teknik ve ticari gelişmeleri izleyememektedirler.
- Daha çok düşük nitelikli elemanlarla çalışmakta, nitelikli eleman sıkıntısı çekmektedirler.
- Vergi ve diğer kamusal yükümlülüklerden kaçınmak amacıyla kayıt dışı çalışmalar göstermektedirler.
- Yönetim ve organizasyonda zafiyetleri vardır:
 - Yeterince kurumsallaşamamaktadırlar,
 - Kurumsal yönetişimde eksikleri vardır,
 - Olmaları gereken şeffaflık düzeyinde değildirler.
- Finansman kaynaklarına erişim sorunları yaşamakta, sermaye piyasalarından fon sağlayamamakta ve yurtdışından finansman gibi alternatif finansman araçlarına erişimleri oldukça sınırlıdır.

KOBİ'lerin yukarıda belirtilen problemleri dolayısıyla yaratabilecekleri katma değer potansiyeline henüz ulaşamadıkları görülmektedir. Basel II çerçevesinde yapılacak düzenlemelerin bu problemleri azaltacağı göz önünde bulundurulursa, bu yeni uzlaşının KOBİ'ler için önemi daha rahat görülebilecektir.

I.3. KOBİ'lerin Temel Sorunları

KOBİ'lerin yaşadıkları sorunlar, çok çeşitli olmakla birlikte, sorunların işletme fonksiyonları bazında ele alınması daha yararlı olacağı düşüncesi ile KOBİ'lerin sorunları fonksiyonlar temelinde değerlendirilmiştir.

I.3.1. İdari Sorunlar

Yönetim, belli bir takım amaçlara ulaşmak için başta insanlar olmak üzere parasal kaynakları, donanımı, demirbaşları, hammaddeleri, yardımcı malzemeleri ve

zamanı uyumlu, verimli ve etkin kullanabilecek kararlar alma ve uygulama süreçlerinin bütünüdür. Yönetim sürecinin çok çeşitli yönleri bulunmakla beraber özellikle üretici işletmeler açısından yönetim tarzı, eğitim, personel yönetimi ve tedariki, organizasyon, planlama, kurumsallaşma, yetki devri, karar verme, yasal mevzuatın takibi ve bürokratik engeller, bilgi eksikliği, koordinasyon eksikliği gibi alanlarda oldukça önemli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu çalışmada üzerinde durulan yönetim ve organizasyon ile ilgili sorunlar aşağıda ayrıntılı olarak analiz edilmektedir (Özgener, 2003).

- **Yönetim ve Yönetici Sorunları:** KOBİ'lerde, işletme sahiplerinin girişimcilik ve yöneticilik konularında kendilerini yetiştirmeleri veya girişimcilik özelliklerine sahip kişilere, işletme kurabilmeleri için imkanlar verilmesi gerekmektedir. Yönetici ve girişimci arasındaki farkı bilmeyen KOBİ yöneticileri, yöneticiyi “işletmenin başarısındaki adam” olarak tanımlamakta, kendilerini de tam bir yönetici olarak görmektedirler. Oysa, bunları gerçekleştirecek yöneticinin, hem bilimsel tahmin yöntemlerini bilmesi ve hem de zeki ve yetenekli olması gerekmektedir. Ancak, ne yazık ki tüm KOBİ yöneticilerinin böyle bir yönetme yeteneğine sahip olmadığı da bir gerçektir (Müftüoğlu, 1993).

KOBİ'lerde, işletme sahibinin ölümünden sonra, aile bireylerinin işletmeyle ilgili konulardaki ilgisizliği veya yetersizliği de önemli sorunlara neden olmaktadır. Bu nedenle KOBİ'lerin aile işletmesi niteliği göz ardı edilmemeli ve zamanı geldiğinde kurumsallaşmaya gidilmelidir (Eroğlu, İnce & Gül, 2009).

- **Yöneticilerin ve Personelin Eğitim Sorunları:** KOBİ'lerde, gerek yöneticilerin gerekse de personelin eğitimi konusunda önemli sorunlar yaşanmaktadır. Böylelikle gerek finansal engeller, gerekse de eğitime gereken önemin verilmemesi, hem yöneticiler hem de personelin pek çok değişikliği geriden takip etmelerine ve dolayısıyla

bu da, verimliliğin azalmasına neden olmaktadır. Öte yandan, bugün standardizasyon, kalite kontrolü gibi konularda gerekli eğitimi görmüş kişilerin eksikliği, üretilen mamullerin kalitesini olumsuz yönde etkilemekte ve değerinden daha az bir fiyattan satılmasına neden olmaktadır (Eroğlu ve diğerleri, 2009).

- **Planlama Sorunları:** KOBİ'lerde uzun vadeli planlamanın yapılamaması ve genelde bu konuda bir planlama uzmanının da istihdam edilememesi, planlamanın genelde işletme sahibi ve ortakları tarafından ve bilimsel metotlarla değil de, sezgiye dayanılarak yapılması, planlamada amaçların belirlenmemesi ve alternatif planlar geliştirilmemesi planlamadaki başlıca sorunlar arasında sayılabilir (Ekşi, 2007).

- **Koordinasyon Sorunları:** Bu sorunlarından başlıcaları; kabul görebilecek yalın bir örgüt yapısı kurulamaması; amaç, plan ve programlarının uyumlaştırılmaması; örgüt içi iletişim biçiminin patron veya ortakların kişisel uygulamalarına bağlı olarak şekillenmesi; işbirliği ve ekip çalışması ruhunun patron, ortak veya yakınlarının tutumlarına bırakılıp, kararlara katılımda astların yeterince özendirilmemeleridir (Ekşi, 2007).

KOBİ'ler, işletme yönetiminin bilgi, tecrübe ve eğitim yetersizlikleri bulunmakta ve bütün işletme fonksiyonları bir veya birkaç kişi tarafından yerine getirilmektedir. Bu durum, işletmenin yönetim fonksiyonunun yerine getirilmesinde sakıncalar ortaya çıkarmaktadır. Özellikle işletmedeki bütün fonksiyonların tek kişi tarafından yerine getirilmeye çalışılması, bu işletmelerin değişen pazar ve ekonomik şartlarda işletme yöneticisinin işini zorlaştırmaktadır. Bu şekilde yönetimde uzmanlaşmanın göz ardı edilmesi, modern işletmecilik ilkelerine uyumu zorlaştırmaktadır (Tıponaybelgesi, 2013).

I.3.2. Pazarlama Sorunları

Bir işletmenin varlığını sürdürebilmesi için ürettiği mal ve hizmetlerin satılması ve bu satışları devamlılığının sağlanması gerekir. Ancak, mevcut şartlarda bu işletmelerin çoğu ürettikleri malları satamamakta, bu nedenle genellikle atıl kapasite ile çalışmaktadır. Bu durum da kıt olan kaynakları israf edilmesine neden olmaktadır. Pazarlama sorunlarının diğer bir kaynağı ise bu işletmelerin Pazar araştırmalarını gerekli şekilde yapmamalarıdır. Çünkü KOBİ'lerin Pazar araştırması yapma imkânları yok denecek kadar azdır. Bu nedenle, bu işletmeler pazarda oluşan değişmelerden zamanında haberdar olmamakta ve talepteki değişmeler karşısında esnek olmadıklarından hata yapma ihtimalleri artmaktadır. Türkiye'de küçük ve orta ölçekli işletmelerin pazarlama sorunları incelendiğinde bu işletmelerin pazarlama sorunlarının genel ekonomiden ve işletme bünyesinden kaynaklandığı görülmektedir. İşletmenin bünyesinden kaynaklanan sorunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Tiponaybelgesi, 2013).

- İşletme yöneticisinden kaynaklanan sorunlar,
- Pazar araştırmasına gerekli önemin verilmemesi,
- Pazarlama faaliyetlerinin yetersizliği ve bilgi eksikliği,
- Yeni pazarlara girişlerin zor olması,
- Küçük ve orta ölçekli işletmeler arasında işbirliğinin yeterli düzeyde olmaması.

Dünya ülkelerine bakıldığında, KOBİ'lerin toplam ihracat içindeki payları çok yüksek seviyelerde olduğu görülmektedir. Örneğin; Hindistan'da bu oran %40, Japonya'da %38'ken Türkiye'de %8'dir.

Bu rakamlar Türkiye’de KOBİ’lerin ihracattan aldıkları payın henüz istenilen seviyede olmadığını göstermektedir. Oysa ihracat KOBİ’lerin büyüme yöntemlerinin başında gelen bir faktördür (Ekşi, 2007).

I.3.3. Finansman Sorunları

Yeni Ekonomi ve küreselleşmenin şekillendirdiği dünyada ve ülkemizde KOBİ’ler, bir taraftan pazarda tutunabilme endişesi yaşarken diğer taraftan bu rekabete direnebilmek için yoğun çaba sarf etmektedirler. KOBİ’lerin böyle bir ortamda ayakta kalabilmeleri sağlam bir özsermaye yapısına sahip olmalarına, finansal yapılarının güçlü olmasına bağlıdır. Özellikle Türkiye gibi kırılgan ekonomilerde sıkça yaşanan ekonomik krizler bunu zorunlu kılmaktadır. İşte bu noktada KOBİ’ler finansal anlamda birçok sorunla iç içe yaşamaktadırlar. Ülkemizdeki KOBİ’lerin yaşadığı finansman sorunlarının temelinde 4 ana neden yatmaktadır (Kutlu & Demirci, 2008).

- Ekonomik istikrarsızlık,
- Bankacılık sisteminin yapısal sorunları,
- Teşvik politikalarının yetersizliği,
- KOBİ’lerin kendi yapılarından kaynaklanan sorunlar.

KOBİ’lerin finansmanla ilgili yaşadıkları sıkıntıları kredi temin etmede yaşanan sorunlar, özsermaye/işletme sermayesi yetersizliğinden kaynaklanan sorunlar, sermaye piyasasından fon elde etmede yaşanan sorunlar ve finansal yönetimdeki yetersizliklerden kaynaklanan sorunlar oluşturmaktadır (Yörük, 2007).

- **KOBİ'lerin Kredi Yoluyla Finansmanında Karşılaştıkları Sorunlar:**

KOBİ'lerin genellikle kuruluş aşamasında yetersiz özsermaye ile kurulmaları nedeniyle risk payı yüksek ticari kredilerle finansman gereksinimlerini karşılamaktadır. Yeterli sermaye birikimi olmayan küçük ve orta ölçekli işletmelerin finansman konusunda en önemli sorunlarından birisi kredi ile finansmanda karşılaştıkları sorunlardır. Bunlar şu şekilde özetlenebilir;

- Kredi temini ile ilgili sorunlar,
- Kredi miktarı ile ilgili sorunlar,
- Kredi maliyeti ile ilgili sorunlar,
- Kredi vadesi ile ilgili sorunlar,
- Kredi sağlamada teminat sorunu,
- Kredinin ödemesiz süresine ilişkin sorunlar, olarak sıralanabilir.

KOBİ'ler yüksek faiz, ağır teminat koşulları, vade süresi ve kredi miktarının yetersizliği nedeniyle finans kurumlarından yeterli kredi sağlayamamaktadırlar. Küçük ve orta ölçekli işletmeler, kredi yoluyla finansmanında en çok teminat gösterememe sorunuyla karşılaşmakta ve kısa vadeli finansman ihtiyaçlarını karşılamak için başvurdukları kredi kuruluşunun, kredinin verilebilmesi için istediği ipoteği veya kefaleti karşılayamamaktadır. Bankaların sifıra yakın riskle çalışma politikaları nedeniyle, bazen kredinin birkaç katı teminat talep edilmektedir (Türköz, 2008).

- **Özsermaye/İşletme Sermayesi Yetersizliğinden Kaynaklanan Sorunlar:**

İşletmelerin faaliyetlerini finanse etmek için kullanabileceği iki temel yol vardır. Bunlardan birincisi işletmenin kendi kaynakları (özsermaye ile, ikincisi ise bankalardan

kredi olarak bu ihtiyacı karşılamasıdır. Ülkemizdeki KOBİ'lerin kredilerden aldığı pay (%5) çok düşük olduğu için yatırımlarda özsermaye kullanımı zorunlu hale gelmektedir. İşletmeler kuruluş aşamasında girişimci sermayeye, faaliyetlerini sürdürmek için de işletme sermayesine (dönen varlıklar – kısa vadeli borçlar) ihtiyaç duyarlar. Özsermaye doğrudan ortaklardan sağlanabileceği gibi, sermaye piyasalarından da karşılanabilir. Ülkemizdeki KOBİ'ler sermaye piyasalarından çok fazla yararlanamamaktadırlar. KOBİ'lerin banka kredilerini de çok fazla kullanmadıkları düşünüldüğünde yatırımların finansmanı için özsermaye ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle yetersiz özsermaye ile kurulan işletmeler zor durumda kalmaktadırlar. Özellikle ekonomik dalgalanmaların yaşandığı dönemlerde KOBİ'ler tahsilatta yaşadıkları sorunlardan dolayı nakit sıkıntısına girmektedirler. Zamanla özkaynağı azalan ve dış kaynaklara yönelen işletmeler, yüksek maliyetli banka kredisi kullandıklarından ve yatırımlarının dönüş hızını ayarlayamadıklarından dolayı iflas edebilmektedirler (Kutlu & Demirci, 2007).

- **Sermaye Piyasasından Fon Elde Etmede Yaşanan Sorunlar:** Kredi temin etmede sorunlar yaşayan ve özsermayesi yetersiz olan KOBİ'ler için sermaye piyasasından fon elde etme, önemli bir finansman alternatifi olarak karşımıza çıkmaktadır. KOBİ'ler hisse senedi, tahvil, hisse senedi ile değiştirilebilir tahvil, kara iştirakli tahvil, katılma intifa senetleri, kar ve zarar ortaklığı belgesi, hisse senedi ile değiştirilebilir kar ve zarar ortaklığı belgesi ve finansman bonosu aracılığıyla sermaye piyasasından fon sağlayabilirler. Sermaye piyasası KOBİ'ler için önemli bir finansman kaynağı olmasına rağmen, daha önce de belirttiğimiz gibi KOBİ'ler bu olanaktan çok fazla yararlanamamaktadırlar. Bu durumun başlıca nedenlerini şu şekilde sıralayabiliriz (Kutlu & Demirci, 2007).

- KOBİ'lerin genellikle şahıs veya aile şirketleri oluşu ve yönetim hakimiyetini kaybetme endişeleri,

- Halka açılmanın maliyeti,
- Şirketlerin çok küçük oluşları,
- KOBİ'lerin organizasyon yapıları ve muhasebe sistemleri,
- KOBİ'lerin kayıt dışı kalmak istemeleri.

I.3.4. Diğer Sorunlar

Yasal sınırlamalar, destekleyici ve yönlendirici politikaların eksikliği, mevzuatın ve yeni gelişmelerin yeterince izlenememesi (bilgi eksikliği), yasal hakların savunulamaması, bürokratik işlemler, engeller ve gecikmeler ve üniversite-küçük sanayi işbirliğinin geliştirilememesidir (Çatal, 2007).

I.4. Türk Ekonomisinde KOBİ'lerin Yeri ve Önemi

Özellikle son yıllarda ekonomi ve işletme literatürünün ilgi odağını oluşturan küçük ve orta ölçekli işletmeler konusunda yapılan çalışmalar, bu işletmelerin ekonomik ve toplumsal kalkınmada çok önemli roller oynadığını ortaya koymaktadır. Bunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Ekodialog, 2013).

- KOBİ'ler ekonomiye dinamizm ve serbest rekabete dayalı piyasa ekonomisine işlerlik kazandıran birimlerdir. Bir ekonomide çok yoğun sayıda olan ve ülke safhına yayılmış bulunan KOBİ'ler, yalnızca büyük işletmelerin ürettiği aynı mal ve hizmetleri üretip onları rekabetçi ortama çekerek ekonomik canlılık kazandıran birimler değil, aynı zamanda büyük işletmelerin kullandığı mamul ve yarı mamul girdileri üreterek onların gelişimini de tamamlarlar. Böylece bir ülkedeki tüm ekonomik birimlerin gelişmesine ve yaratıcılığına katkıda bulunurlar. Ekonomik hayatta ayakta kalmak ve başarmak güdüsü ile yönlendirilen ve yönetilen bu işletmeler, bir ekonominin canlılığının

barometresidirler ve ekonomiyi kemikleşmekten ve çökmekten korurlar. Zira bir ekonominin sağlıklıyı çok sayıda yeni işletmelerin doğuşuna ve bazılarının mevcut endüstri liderlerine meydan okuyarak ve yerini alabilecek kadar büyüyerek bir rekabet ortamının oluşturulmasını gerektirmektedir.

- KOBİ'ler Türk ekonomisinde gelişmeyi hızlandırmak için girişimcilik faktörünün bir üretim elemanı olarak devreye girmesini ve böylece toplumun yaratıcı potansiyelinin ortaya çıkarılmasını gerçekleştiren birimlerdir.

- KOBİ'ler istihdam sağlayarak ve yeni iş olanakları yaratarak ülkedeki işsizlik sorununun çözümüne yönelik alternatiflerden birisini oluştururlar.

- Küçük ve orta ölçekli işletmeler, çağdaş esnek üretim sistemlerine en uygun işletme türleridir.

- KOBİ'ler bölgesel kalkınmaya katkıda bulunurlar. Büyük işletmeler genelde büyük kentler (metropoller) etrafında yoğunlaşmış olmalarına rağmen KOBİ'ler tüm coğrafi alanlara veya yurt sathına yayılmış olup daha çok bir taşra özelliği gösterirler. Böylece, ekono-mik faaliyetlerin bölgeler arasında dengeli dağılımına ve gelirlerin bölgeler arası dağılımını bir ölçüde iyileştirmeye katkıda bulunurlar. Ayrıca genellikle emek-yoğun çalıştıklarından büyük kent merkezlerine göçün engellenmesine ve bölgenin kendi potansiyeli içinde kalkınmasına temel oluştururlar.

Basel Kriterlerinde gören KOBİ tanımı dikkate alındığında ise standart yöntemde bir şirketin veya dahil olduğu şirketler grubunun yıllık konsolide cirosu 40 milyon Avro'dan az olması halinde KOBİ olarak değerlendirilmektedir. Bu tanıma göre Türkiye'de faaliyet gösteren işletmelerin sadece 3.000'e yakının Kurumsal portföy içerisinde değerlendirileceği öngörülmektedir. İstanbul Sanayi Odası sıralamasında ilk 1.000 arasındaki işletmelerin 560'nın cirosunun 50 milyon Avro'dan az olduğu, halka açık

firmaların ise yaklaşık % 40'nin KOBİ ölçeğinde olduğu ortaya çıkmaktadır (Sarıgül,2012).

Türkiye ekonomisinin küresel sürece sorunsuz olarak bütünleşmesi ve KOBİ'ler bakımından uygun bir ekonomik ortam oluşturulabilmesi, biri dış, diğeri iç olmak üzere iki koşula bağlanabilir: Birincisi, küreselleşme sürecinin bizzat sürecin, egemen sürükleyici ülke ve kurumlarınca daha hakkaniyetli, daha adaletli bir yörüngeye oturtulmasıdır. İkincisi ise, Türkiye'nin başta genç dinamik insan varlığı olmak üzere, mevcut ekonomik potansiyelini makul, ekonomik hedeflere yönelik olarak hızla yeniden kurgulaması gerekmektedir (Karagöz, 2008).

Bu bölümde KOBİ'lerin Türkiye'deki, Avrupa Birliğindeki ve Basel II kriterlerindeki tanımlarına yer verilmiştir. KOBİ'lerin genel özelliklerine, sağladıkları avantajlar ve olumsuz yönlerine değinilmiştir. KOBİ'lerin temel sorunları olan idari, pazarlama, finansman ve diğer sorunlarından bahsedilmiştir. KOBİ'lerin Türkiye ekonomisindeki yeri ve önemi açıklanmıştır. II. Bölümde Basel düzenlemelerinin ortaya çıkışı ve Basel I-II-III kriterleri detaylı şekilde açıklanacaktır.

II. BÖLÜM

BASEL DÜZENLEMELERİ

Bankaların etkin risk yönetimlerinin kalitesiyle finansal sistemin istikrarlı olması arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Kredi, piyasa, likidite ve diğer risklerin iyi yönetilememesi halinde bankalarda oluşabilecek zafiyetlerin diğer sektörlere de sıçrama ihtimali, risk yönetimine özen gösterilmesini zorunlu kılmaktadır. Finansal sektörde ve tüm ekonomide istikrarının sürdürülebilir olması için, bankaların kendi risk algılamaları ve yönetme isteklerine ek olarak, asgari düzeyde uymak durumunda oldukları ve risk yönetimini daha güçlendirecek nitelikteki ihtiyati düzenlemelerin getirilmesi uluslararası finans çevrelerinde ilke olarak benimsenmiştir (Yayla & Kaya, 2005).

II.1. Uluslararası Ödemeler Bankası ve Basel Komitesi

Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) ülkelerin merkez bankalarının oluşturdukları uluslararası bir kuruluştur. Bankaların uluslararası ortak standartlarda daha güvenli bir şekilde çalışmasını sağlamak üzere, 1974 yılında BIS bünyesinde gelişmiş ülkelerin merkez bankaları ve banka denetim otoritelerinin katılımıyla Basel Bankacılık Denetim Komitesi oluşturulmuştur.

Komite, üye ülkeler arasında denetim konularında işbirliğine olanak sağlayacak bir forum oluşturarak, uluslararası denetim sisteminin geliştirilmesi ve bankacılık denetim kalitesinin artırılmasını amaçlamaktadır. Komite, üye ülkelerin denetleme teknikleri ve çalışmalarını ayrıntılı bir şekilde belirlemekten çok, ortak ve standart yaklaşımlar saptayarak, belirli bir vizyonu dünyaya yayabilmek amacı taşımaktadır. Bu çerçevede, komitenin önemli hedeflerinden birisi de uluslararası denetim sistemindeki boşlukları doldurmaktır.

Bu hedef kapsamında iki önemli prensip belirlenmiştir. Birinci prensip, hiçbir bankacılık kuruluşunun denetlenmeden kaçmaması gerektiği, ikinci prensip ise, yapılan denetlemelerin yeterliliğidir (Aktürk & Şenol, 2009).

Komite Dünya Bankası tarafından; G10 (Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, İsveç, İsviçre, İspanya, İngiltere ve ABD) ülkelerinin merkez bankaları ya da bankalarla ilgili gözetim işlevini yerine getiren kuruluşların temsilcilerinin katılımı ile oluşturulmuştur. Basel Komitesi'ne üye ülkeler, hem kendi merkez bankaları hem de bankacılık denetiminde resmi sorumluluğu olan kurumlar tarafından temsil edilir. Basel Komitesi, resmi olarak kanun ve kural koyma yetkisine sahip olmamakla birlikte, bankacılık sektörü düzenlemeleri ile ilgili tasarı ve teklifler üreterek bunları tartışmaya açabilir. Ancak, bu düzenlemelere uymayan ülkelerin bankacılık sistemleri, uluslararası alanda ikinci sınıf finansal yapı muamelesi görmekte, uluslararası piyasalardaki risk primleri olumsuz etkilenmekte, yani bu ülkeler daha ağır şartlar ile borç bulabilmektedir. Basel Komitesince yapılan incelemeler sonucunda uluslararası alanda faaliyet gösteren bankaların birçoğunda yetersiz sermaye oranları tespit edilmiş 1988 yılında uluslararası alanda geçerli olacak asgari bir sektör standardı oluşturmak amacı ile Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı (Basel I) yayımlanmıştır (Yıldız, 2007).

II.2. Basel I

1970'li yılların ilk yarısında sabit kur sisteminin sona ermesi ve 1974 yılında yaşanan petrol krizi, uluslararası para ve sermaye piyasalarında önemli çalkantılara neden olmuştur. Bu yaşanan çalkantılara çözüm bulmak ve piyasalardaki dalgalanmalara neden olan sorunları kaldırmak amacıyla 1974 yılı sonunda Uluslararası Ödeme Bankası (BIS), bünyesinde Basel Komitesi oluşturulmuştur.

1988 yılında Basel Bankacılık Denetim Komitesi tarafından bankaların yapısını güçlendirmek amacıyla Basel I uzlaşısı yayınlanmıştır. Bu dünya bankacılık sistemini tek bir standart ölçüt ile denetleme anlayışının, finansal piyasaların istikrarının, ilk adımı olmuştur. Basel I, bir bankanın batması halinde mevcut sahiplerinin karşılaşılabileceği maliyetleri en aza indirmek için asgari olarak tutulması gereken sermaye üzerine odaklanmıştır. Basel I, yüzden fazla ülkede banka sermaye düzenlemelerinin temeli haline gelmiştir (Cengiz, 2013).

II.2.1. Basel I Düzenlemesi

Basel I düzenlemesiyle farklı risk unsurları ve standart bir sermaye yeterliliği oranı belirlenmiştir.

II.2.1.1. Sermaye ve Sermaye Benzeri Kaynaklar

Bankacılık düzenlemelerinde kullanılan araçların başında sermaye yeterliliği kısıtlamaları gelmektedir. Bu düzenlemeler bankanın üstlendiği risklere göre sahip olması gereken asgari sermaye oranının belirlenmesi esasına dayanmaktadır. Bankanın sahip olduğu varlıklar nedeniyle üstlendiği kredi ve piyasa risklerinin realize olması durumunda, banka müşterilerinin karşılaştıkları kayıpların tazmin edilmesinde bankanın sermayesi doğrudan bir güvence sağlamaktadır. Banka sermayesi bankanın taşıdığı riskler ile ne ölçüde iyi ilişkilendirilirse bankanın finansal yapısı o ölçüde güçlü ve banka müşterileri için sunulan güvencede fazla olacaktır (Değirmenci, 2003).

Ana sermaye (Birinci kuşak sermaye), sermayenin temel bileşenidir ve esas olarak banka hissedarlarının tamamı ödenmiş ortaklık sermayeleri ile tüm vergi yükümlülüklerinden arındırılmış ve kamuya açıklanmış dağıtılmamış karlardan oluşmaktadır. Ana sermaye bileşenlerinin, bankanın karşı karşıya kalacağı acil durumlarda

kayıpları hemen karşılamaya hazır kaynaklar olması gerekmektedir. Komite, bu iki bileşeni tüm ülke bankacılık sistemlerinde ortak olan sermaye kalemleri olmaları nedeniyle temel bileşenler olarak belirlemiştir. Düzenlemeye göre, bir bankanın sermayesinin %50'si ana sermaye formunda olmalıdır. Katkı sermaye, diğer bir ifade sekliyle 2. kuşak sermaye, ana sermaye kalemleri dışında kalmakla birlikte taşıdığı nitelikler nedeniyle sermaye kapsamına alınabilecek kalemlerden oluşmaktadır. Katkı sermayenin banka sermayesi içerisindeki payı en fazla ana sermaye kadar olabilecektir. 1988 Basel Düzenlemesi'ne göre katkı sermaye grubuna, ihtiyari rezervler, varlıkların yeniden değerlemesi ile elde edilen fonlar, genel karşılıklar¹, hem sermaye hem borç niteliği taşıyan ortak araçlar (sermaye benzeri krediler) ile sınırlı da olsa ikincil borçlar dahil edilmiştir (Ulus, 2008).

II.2.1.2. Kredi Risk Ağırlıkları

Basel I sermaye yeterliliği hesaplamalarında, hem bilançonun aktifinde ye alan, hem de bilanço dışı tabir edilen nazım hesaplarda izlenen hesapların %0, % 10, %20, %50, %100 kredi risk ağırlıklarından birisi ile ağırlıklandırılması öngörülmüştür. Sermaye yeterliliği hesaplanırken öncelikle bilânçodaki hesap bakiyeleri ilgili oldukları risk ağırlıkları ile çarpılmakta daha sonra bulunan bakiyenin asgari % 8'inden aşağı olmamak üzere özsermaye bulunup bulunmadığı ölçülmektedir. Farklı faaliyet alanlarına sahip bankalara aynı risk ağırlıklarını kullanmalarını öngörmesinden dolayı Basel I “herkese tek beden elbise” şeklinde tanımlanabilecek bir sermaye yeterliliği düzenlemesidir (Altıntaş, 2006).

Likit değerler % 0 risk ağırlığına tabi tutulmakta bu nedenle likit aktifler için herhangi bir sermaye yükümlülüğü doğmamaktadır. Buna karşılık sabit kıymetler ve bağlı ortaklıklar % 100 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır. “**OECD kulüp kuralı**” (**club rule**);

OECD'ye üye ülkelerin hükümetlerine % 0, üye ülkelerin bankalarına olan borçlara ise %20 risk ağırlığı verilmesini, buna karşın, OECD üyesi olmayan ülkeler için %100 risk ağırlığı öngörülmesini ifade etmektedir. OECD kulüp kuralı Basel I düzenlemesinin eleştirilere maruz kalmasında önemli bir etkiye sahiptir (Kaya, 2007).

II.2.2. Basel I'e Yönelik Eleştiriler

1988 Basel Uzlaşısı, amaçladığı banka çevresinin ötesinde de kabul görmüş ve bankaların sermaye yeterlilik oranlarını artırma yönünde pozitif katkı yapmıştır. Ancak zaman içinde ortaya çıkan farklı ihtiyaçlar bu yaklaşımın bazı açılardan yetersiz kaldığı görüşünü kuvvetlendirmiş, yoğun eleştirilere maruz kalmıştır. Basel I özellikle sermaye yeterliliği konusunda belli başlı noktalarda eleştiriye uğramıştır. Bu eleştirileri aşağıdaki gibi özetleyebiliriz (Cengiz,2013).

- **Kredi riskinin ayrıştırılmasının sınırlı olması;** 1990 Sermaye Uzlaşısı tüm kredi risklerinin 0-10-20-50-100 olmak üzere 5 risk ağırlığına bölmektedir. 5 tane risk ağırlığının kullanılması nedeniyle Basel I'in risk duyarlılığı düşüktür.

- **Kredi riskinin statik ölçümü;** Sermaye yeterlilik rasyosu için kritik değer olarak belirlenen %8 oranı, ülkelerin ve ölçüme dahil kuruluşların değişen koşullarına göre esneklik gösterememektedir.

- **Vadenin dikkate alınmaması;** Vade önemli bir risk faktörü olmasına karşın, dikkate alınmamaktadır.

- **Karşı tarafın kredi değerliliğine dikkat edilmemesi**

- **Basel I düzenlemesi zaman geçtikçe doğan ihtiyaçlara göre geliştirilmesi;** Bunlardan en önemlisi 1994 yılında Meksika, Türkiye gibi ülkelerde ortaya çıkan finansal krizlerin niteliği ve etkileri, faiz oranı ve döviz kuru gibi piyasa riski taşıyan

unsurlarında sermaye yeterliliği hesaplamasına katılmasını zorunlu kılmıştır. Bu çerçevede 1996 yılında piyasa riski sermaye yeterliliği hesaplamasına dahil edilmiş ve dolayısıyla bankaların sermaye ihtiyaçları artmıştır.

Basel I'in öngörülen eksiklerinin yanında birçok öngörülemeyen eksikleri de vardır. Bu eksikler gelişmiş ekonomiler de Basel I'in cazibesini azaltıcı etki yapmıştır. Öngörülemeyen sonuçlardan birisi banka borçlarının ağırlıklandırılma yönteminin neden olduğu etkidir. Şöyle ki, Basel I'de kısa vadeli OECD üyesi olmayan ülkelere verilen krediler, uzun vadeli kredilerden daha düşük ağırlıklı risk kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme şekli, uluslararası yatırımcıların yaptıkları uzun vadeli yatırımlarını, kısa vadeli piyasa araçlarına kaydırmalarını teşvik etmiştir. Bunun sonucunda ise ülkelerde sıcak para riski artarak, kur dalgalanmalarının değişkenliği etkilenmiştir (Cangürel, 2012).

II.3. Basel II

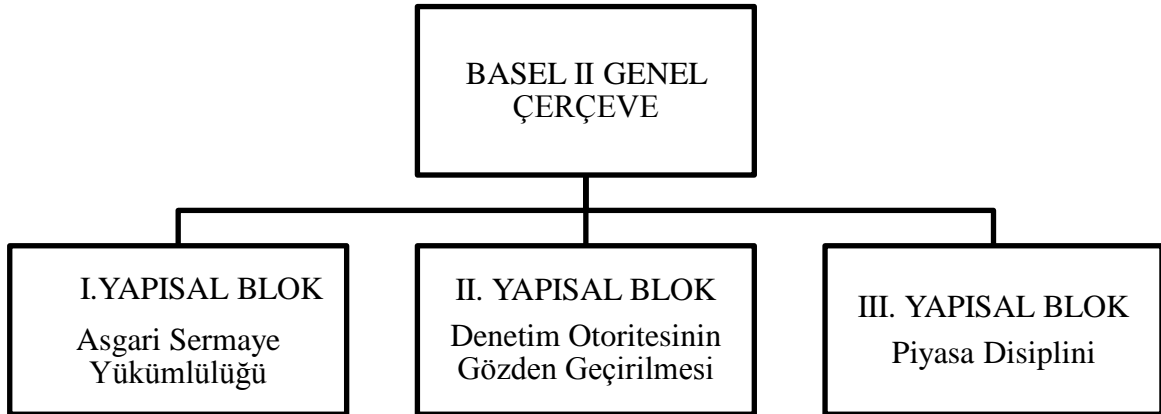
G10 ülkelerinin merkez bankalarının, bankacılık sektöründe ortak asgari sermaye standartlarının uygulanması hususunda ilk defa Basel I kapsamında uzlaşmıştır. Ancak, teknolojide ve finansal piyasalarda sürekli bir gelişim yaşanması, uygulanan sermaye standardının yeterince hassas bir risk ölçümü yapamaması, sadece teminat yapısına bakılarak değerlendirilmesi, bankaların gerçekte operasyonel riskleri üstlenmelerine rağmen piyasada sadece kredi ve piyasa riskleri ile ilişkilendirilmesi, farklı faaliyetlerde bulunan tüm bankaların aynı risk yöntemine tabi olması gibi sebeplerden dolayı Basel I sermaye uzlaşısının yetersiz kaldığının farkına varılmıştır. Mevcut uygulamada kredi talep eden firmalar hakkında istihbarat alınarak uzmanlarca incelemeler yapılır. Finansal tabloları ve firmanın genel yapısı olumlu ise, genellikle teminat alınarak kredi verilir. Kredinin geri ödemeleri izlenir. Basel I sermaye uzlaşısında belirtilen

olumsuzluklar dikkate alınarak, Basel II'ye geçiş için hazırlıklar 1999 yılında başlamıştır. Basel Komitesi tarafından, Basel II ile ilgili olarak 1999 yılında 1. taslak metin, 2001 yılında 2. taslak metin, 2003 yılında ise 3. taslak metin hazırlanmıştır. 2007 yılından itibaren de uygulamaya geçilmiştir (Salcı, 2007).

Basel II ile risklerin daha duyarlı ölçülmesi, her bankanın risk profilinin ayrı ayrı belirlenmesi, banka üst yönetimine düşen sorumlulukların artırılması ve finansal tabloların bankanın gerçek durumunu en iyi biçimde yansıtacak şekilde açıklanması suretiyle finans sektörünün oyuncularını arasında asimetrik bilginin minimize edilmesi ve bu sayede daha rekabetçi, sağlam ve istikrarlı bir finans sektörüne erişilmesini hedeflemektedir. Günümüzde hızla değişen finansal piyasalar, kapsamlı ve esnek bir sermaye yeterlilik çerçevesi gerektirmektedir. Basel Komitesi, bu amacın üç yapısal dayanak ile gerçekleştirileceğine inanmaktadır. Bunlar; asgari sermaye yükümlülüğü, denetim otoritesinin gözden geçirilmesi ve piyasa disiplini (Sarıgül, 2012).

II.3.1. Asgari Sermaye Yeterliliği – Birinci Yapısal Dayanak

Nicel değerlendirme yapılmasına olanak vermekte ve riske daha duyarlı asgari sermaye şartlarını ortaya koymaktadır. Bu blokta, bankanın üstlendiği riskler karşısında ayırması gereken sermayeyi nasıl hesaplayacağına ilişkin esaslar ortaya konur ve risk yönetim ve ölçüm sistemlerinin sağlaması gereken standartlar belirlenir (Kırmızıtaş, 2007).

Tablo 2.4: Basel II Genel Çerçeve

Kaynak: BDDK, 2007

II.3.1.1. Sermaye

1988 Basel I Uzlaşısında olduğu gibi sermaye yeterliliği, yasal sermaye tabanı ile risk ağırlıklı varlıklar arasındaki ilişkiye dayanmaktadır. Bu oran %8'in altına inmemeli ve katkı sermayesi ve ana sermayenin %100'ünü aşmamalıdır.

$$\text{Sermaye Yeterliliği Oranı: } \frac{\text{Sermaye}}{\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski} + \text{Operasyonel Risk}} \geq \%8$$

Basel I Uzlaşısı'nda yer alan ve 1998'de son haline kavuşan nitelikli yasal sermaye kavramı ana hatlarıyla korunmuştur. Ancak uygulama kapsamında sermayeden indirilecek yatırım tutarları konusunda ve kredi riski ölçümü yaklaşımına göre çeşitli değişikliklere gidilmiştir. Genel kredi karşılıkları için, risk ağırlıklı varlıkların %1.25'ine kadar katkı sermayeye dahil edilebilme hakkı tanınmıştır. Basel II'de nitelikli yasal sermaye tanımı şu bileşenlerden oluşmuştur (Mercan, 2007).

- **Ana Sermaye (Birinci kuşak sermaye):** Basel Komitesi ana sermaye kalemlerini; ödenmiş sermaye (ihraç edilmiş ve tamamı ödenmiş adi hisseler ve temettü birikimli olmayan daimi imtiyazlı hisseler), dağıtılmamış karlar, yasal yedek akçeler, ihtiyari ve fevkalade yedek akçeler, vergi sonrası dönem karı/zararı ve geçmiş yıllar karı/zararı toplamı olarak belirlemiştir.

- **Katkı Sermaye (İkinci kuşak sermaye):** Genel Kredi karşılıkları, yeniden değerlendirme fonları, alınan sermaye benzeri krediler ve muhtemel riskler için ayrılan serbest karşılıklar katkı sermaye olarak dikkate alınmaktadır. Katkı sermayenin ana sermayeyi aşması durumunda aşan kısım katkı sermaye olarak dikkate alınmamaktadır.

- **Kısa Vadeli Sermaye Benzeri Borçlar (Üçüncü kuşak sermaye):** Bankalar, ulusal denetim otoritelerinin insiyatifine bağlı olmak üzere, piyasa riskine ilişkin sermaye gereksiniminin bir kısmını karşılamak amacıyla kısa vadeli ikincil sermaye benzeri borçlardan oluşan bir üçüncü kuşak sermaye kullanabilirler. Bu tip borçlanma araçlarının üçüncü kuşak sermayeye eklenebilmesi için teminatsız, ikincil ve tamamen ödenmiş olması, başlangıç vadesinin asgari iki yıl olması, denetim otoritesinin onayı olmaksızın kararlaştırılan vadeden önce geri ödenmemesi ve yapılacak geri ödemenin ve itfanın banka özkaynağının risklerini karşılayacak düzeyin altına düşmesine neden olması durumunda vadesi gelmiş dahi olsa faizi ile anaparasının geri ödenmemesi koşulunu içermesi gerekmektedir. Katkı sermayenin ana sermayenin üzerinde kalan kısmı da üçüncü kuşak sermayeye eklenebilir.

- **Sermayeden İndirilecek Değerler:** Sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında; şerefiye, menkul kıymetleştirme işleminden kaynaklanan risklere ilişkin ödenmiş sermaye artışı, bağlı ortaklıklardaki sermaye yatırımlarından konsolidasyona tabi

tutulmayanlar ve çapraz nitelikteki yatırımların sermayeden indirilmesi zorunlu tutulmuştu (BIS,2007).

II.3.1.2. Risk Ağırlıklı Unsurlar

Basel II sermaye uzlaşısı, bankacılık risklerini üç ana grup altında toplayarak ölçülmesini ve bu riskleri karşılayacak kadar ekonomik sermaye tutulmasını öngörmektedir. Bu standartla tanımlanan bankacılık riskleri; kredi riski, piyasa riski ve operasyonel risk olarak üç başlık altında toplanmaktadır.

II.3.1.2.1. Kredi Riski

Basel II uygulamalarıyla birlikte banka ve kredi kuruluşlarının maruz kaldıkları riskleri daha iyi ölçmeleri beklenmektedir. Bunun için bankaların risk temelli fiyatlamayı da hayata geçirmeleri gerekmektedir. Risk bazlı fiyatlama, bankanın daha çok risk aldığı ürünlerde ve düşük dereceli müşterilerde daha yüksek fiyatlama yapması olarak yorumlanabilir. Kredinin türü, vadesi, tutarı da risk bazlı fiyatlamayı etkileyen unsurlar arasındadır. Risk bazlı fiyatlamada zorlayıcı bir diğer unsurda kullanılacak krediler için firmalarca verilecek teminatlardır. Kredi faaliyetini etkileyecek faktörler arasında firma derecelendirme notu, risk ağırlıklandırma kapsamında belirlenen risk ağırlığı, banka içsel derecelendirme notu, kullanılan kredi türü, teminat kalitesi gelmektedir (Aksoy, 2007).

Basel II'ye özgü bir husus da bazı konularda ulusal tercih seçeneğinin ve değişik opsiyonların kullanılmasının ülke otoritelerinin kararına bırakılmasıdır. Bu bağlamda, ulusal otoriteler, kendi ülke hazinelerine ilişkin, kaynağı ve kendisi ulusal para cinsinden olan risklere daha düşük bir risk ağırlığı uygulayabilmektedir. Ulusal tercih seçeneğinin varlığı sebebiyle, Basel-II önceki uzlaşından daha esnek bir yapıya sahiptir.

Hangi derecelendirme şirketinin notlarının kullanılacağı hususu da ulusal otoritenin tercihine bırakılan bir husustur. Basel-II, ulusal otoritelere ilgili düzenlemelerde daha fazla hareket alanı sağladığından, söz konusu otoritelere daha fazla sorumluluk yüklemektedir (BDDK, 2010).

Bankalar kredi riski için sermaye gereksinimlerini hesaplarken genellikle iki metoda başvururlar; bunlardan ilki kredi riskinin bağımsız kredi derecelendirmelerine dayanılarak standart biçimde ölçülmesine dayalı olarak yapılan standart yaklaşımdır. Diğer yöntem ise denetim otoritesinin onayını alarak bankaların kredi riski için içsel derecelendirme sistemlerini kullandıkları içsel derecelendirme yaklaşımıdır.

II.3.1.2.2. Piyasa Riski

Piyasa riski, fiyatlardaki değişmelere bağlı olarak bankaların bilanço içi ve bilanço dışı pozisyonlarında ortaya çıkan zarar etme olasılığıdır. Diğer bir deyişle piyasa riski, faiz oranı, döviz kuru ve hisse senetlerinin değerlerinde önceden belirlenemeyen değişikliklerden dolayı, gerçekleşen karın beklenen kara göre negatif yönde sapma tehlikesidir. Ekonomik faaliyet alanlarının genişlemesi ve finansal piyasalarda bütünleşmenin hız kazanması, Basel I Uzlaşısında göz ardı edilmiş olan piyasa riskinin Basel Komitesince gündeme alınıp piyasa riski için de sermaye ayrılması hususunda önerilerin olduğu taslaklar hazırlanmasını ve yayımlanmasını sağlamıştır. Bu doğrultuda kredi riskine oranla yeni bir risk unsuru olan piyasa riskinde istatistiksel ölçüm yöntemlerini içeren çalışmalar yapılmış ve ölçüm yöntemlerine ilişkin olarak standart yaklaşım ve içsel ölçüm yaklaşımı (Riske Maruz Değer-RMD) olarak iki ayrı seçenek sunulmuştur. Piyasa riskine ilişkin standart yaklaşımda piyasa riski, üç temel bileşenin toplamı (faiz oranı riski, hisse senedi pozisyon riski ve kur riski) olarak hesaplanmaktadır.

Bu bileşenlerin her biri için genel piyasa riski ve opsiyon riski hesaplanırken, faiz oranı riski ve hisse senedi pozisyon riski için ayrıca spesifik risk hesaplaması yapılmaktadır (BDDK, 2004).

Riske Maruz Değer yaklaşımında ise; bir gün veya on gün gibi belli bir süre içerisinde elde tutulan bir portföyün değerinde, faiz oranı, döviz kuru gibi piyasa faktörlerindeki dalgalanmalar nedeniyle, %1 gibi belli bir olasılık dâhilinde aşılabilecek kayıp belirlenmektedir. BIS tarafından da piyasa riskinin ölçümünde kullanılması öngörülen bir yöntem olan RMD, portföyün değerinde belirlenen zaman döneminde artı veya eksi yönde gerçekleşebilecek bütün muhtemel değişimleri, kendi frekanslarıyla birlikte bir olasılık dağılım grafiğine yerleştirerek bu dağılımı incelemek esasına dayanır (Demirkol & Aba, 2012).

II.3.1.2.3. Operasyonel Risk

Operasyonel risk bankanın uygun olmayan veya hatalı çalışan içsel süreçlerinden sistemlerinden veya çalışmalarından, yahut dışsal olaylardan kaynaklanan kayıp riskleri olarak tanımlanmıştır (Özçam, 2004).

Basel II Uzlaşısında operasyonel riski yetersiz veya aksayan iç süreçler, insanlar veya sistemler ya da harici olaylar sonucu ortaya çıkan zarar riski olarak tanımlanmaktadır. Örneğin, zimmet, deprem, bilgi işlem arızası sonucu doğan zararlar ve riskleri karşılayabilmek için bankalardan ayrıca sermaye bulundurmaları istenmektedir. Operasyonel risk, diğer risklerle sürekli bir etkileşim halinde ve genellikle finansal risklerin yanında finansal olmayan riskler nedeniyle olası kayıpların ortaya çıkmasını sağlamaktadır (BDDK, 2006).

Standart yöntem bir bankanın piyasa riskini oluşturan hesap kalemlerindeki uzun ve kısa pozisyonların kalan vadelerine göre sınıflandırılarak, uzun ve kısa pozisyonların netleştirilmesinden sonra, ilgili risk ağırlıkları ile çarpılarak elde edilen risk miktarını ifade etmektedir. Piyasa riskini ölçme ve izlemenin bir diğer yolu Riske Maruz Değer (RMD) yöntemidir. Karmaşık hesaplamaları içeren, simülasyon teknikleri ve diğer istatistik tekniklerini kullanan Riske Maruz Değer Yöntemi, Standart Yöntemden farklı olarak, geçmiş dönemler itibariyle meydana gelmiş dalgalanmaları da dikkate almaktadır. Bu nedenle standart yöntemle göre daha hassas bir risk ölçümüne olanak sağlamaktadır. Piyasa riskini ölçmede kullanılan diğer yöntemler; parametrik Var (PVaR), tarihi simülasyon (TS) ve Monte Carlo (MC) simülasyonu olarak sınıflandırılabilir. PVaR yöntemi, piyasa riskine maruz kabul edilen portföylerin opsiyon içermediği, portföyü oluşturan varlık getirilerinin normal dağıldığını ve varlık getirileri arasındaki ilişkilerin lineer olduğunu varsayarak, piyasa riskine maruz değeri hesaplamaktadır (Cengiz, 2013).

II.3.2. Banka ve Denetim Otoritesinin İncelenmesi – İkinci Yapısal Dayanak

Sermaye yeterliğinin denetimini içeren ikinci yapısal blok, denetim otoritesinin bankanın risk yönetim yaklaşımını inceleme sürecini içermektedir. Bir anlamda “güçlendirilmiş” denetim otoritesinin incelemesi sürecidir. Basel II, finansal kurumların karşılaştıkları riskleri uygun bir şekilde değerleyip yönetmesi ve bu risklere göre yeterli sermaye bulundurmaları için sorumluluklarını yerine getirmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Basel II ayrıca denetim elemanlarının, her bir finansal kuruluş tarafından uygulanan risk yönetim yöntemlerini gözden geçirmesi ve değerlendirmesi gerektiğinin ve gerektiği takdirde uygun yönetsel faaliyetlerde bulunması gerektiğinin üstünde durmaktadır.

Sermaye yeterliliğinin denetiminde hedeflenen bankaların taşıdıkları bütün riskleri için yeterli sermayeye sahip olmalarını sağlamak ve bankaların risklerini izlemesi ve yönetmeleri esnasında daha iyi risk yönetim tekniklerini geliştirmelerini ve kullanmalarını teşvik etmeyi amaçlamaktadır (Horasan, 2012).

Sermaye yeterliliğinin amaçları aşağıda belirtildiği şekilde sıralanabilir:

- Bankaların taşıdıkları tüm risklerin bilincinde faaliyet göstermeleri,
- Risklerini yönetmek amacıyla gerekli iç kontrol ve risk yönetimi sistemlerine sahip olmaları,
- Bu sistemlerini güvenilir ve etkin bir şekilde çalıştırmaları,
- Gerçek risk profiline uygun sermaye tutulmasının sağlanması,
- Yasal sermayeleri ile ekonomik sermayelerinin birbirine yaklaşmasını sağlanması,
- Denetimin her bankanın özelliklerine göre şekillenmesidir.

II.3.3. Piyasa Disiplini – Üçüncü Yapısal Dayanak

Kamuyu aydınlatma yoluyla sağlanacak piyasa disiplini, esas olarak asgari sermaye şartı ve denetsel gözden geçirme bloklarının tanımlama amacını gütmektedir. Bu yaklaşım özellikle Basel II 'de bankalara kendi içsel mekanizmalarını kullanma olanağı nedeniyle tanınan esneklik ve takdir yetkisinden dolayı önem taşımaktadır. Bu çerçevede, belirlenen kamuyu aydınlatma esasları piyasa katılımcılarına Basel II ilkelerinin genel uygulama durumunu, maruz kalınan riskleri, risk değerlendirme süreçlerini ve sermaye yeterliliğini değerlendirme olanağı tanımaktadır (Özçam, 2004).

Basel II kapsamında oluşturulan piyasa disiplininin amacı, asgari sermaye yükümlülüklerini ve denetim otoritesinin incelemesi sürecini tamamlamaktır. Komite, piyasa katılımcılarının uygulamanın kapsamı, maruz kalınan riskler, risk değerlendirme süreci ve bu şekilde bankanın sermaye yeterliliği hakkında önemli bilgilere sahip olmalarına olanak sağlayacak bir dizi kamuyu bilgilendirme yükümlülüğü oluşturarak piyasa disiplininin teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Komite, bu tür bilgi açıklamalarının özellikle Uzlaşım'ın içsel yöntem ve değerlendirmelerle sermaye gereksiniminin belirlenmesinde bankalara daha fazla inisiyatif tanındığı durumlarda çok daha önemli olduğu inancındadır (Demirkol & Aba, 2012).

II.3.4. Basel II'ye Yönelik Eleştiriler

Basel II uzlaşımının geliştirilmesinde, 1997 yılında Güney Asya ülkelerinde patlak veren krizlerde bu ülkelere aktarılan uluslararası fonların oynadığı role bağlı olarak açığa çıkan uluslararası piyasalarda çalışan bankaların riske duyarlılıklarının artırılması ihtiyacı önemli rol oynamıştır. Bu çerçevede Basel II'ye yöneltilen eleştirilerin başında, yeni uzlaşımın gelişmekte olan ülkelere fon akımını kısıtlayacağı ve gelişmekte olan ülkelere fon akımını kısıtlayacağı ve gelişmekte olan ülkelerin borçlanma maliyetlerinin artacağı olmuştur. Daha sonra bu eleştirilere yeni uzlaşımın kriz olasılığını artıracığı, bankaların kriz dönemlerinde izleyecekleri kredileme politikalarını daha da olumsuz etkileyerek krizin derinleşmesine neden olacağı, genelde reel sektörü özelde ise küçük orta boy işletmeleri olumsuz etkileyeceği türünden, bazıları çok da tutarlı olmayan bir dizi eleştiriler eklenmiştir. Bu eleştirilere bakılacak olursa (Altıntaş, 2006);

- Sermaye yükümlülüğü pozisyonları gerçek risklilik seviyesini yansıtmıyor,
- OECD ülkesi olma kriterleri risklilik açısından anlamlı değil,

- Risklilik seviyelerine ilişkin farklılaştırılmış kategorilerin sayısı az (%0-%20-%50-%100),
- Yasal sermaye arbitrajına olanak tanıyor,
- Gerçek risklilik seviyesi Basel I ile doğru bir şekilde ölçülmeyen işlemler (Örneğin menkul kıymetleştirme, kredi türevleri) sermaye arbitrajına olanak tanıyor,
- Uzlaşının teknik seviyesinin yüksek olması ve uygulamasının pahalı olması,
- Uzlaşısı sermayeye gereğinden fazla önem atfediyor. Sistemik krizler sermaye yetersizliğinden daha çok likidite problemlerinden kaynaklanıyor. Düzenli ve çeşitlendirilmiş gelir de zararlar için iyi bir koruma aracıdır,
- Derecelendirme kuruluşları tarafından verilen notların güvenilirliğine yönelik eleştiriler (BDDK, 2004).

II.4. Basel III Düzenlemesi

Küresel finansal krizle beraber, Eylül 2008’de Lehman Brothers’ın iflasını duyurması, American International Group’un çöküşün eşiğine gelmesi, ABD’deki büyük yatırım bankalarının banka holding şirketlerine dönüştürülmesi, Fannie Mae ve Freddie Mac’in ulusallaştırılması, Fortis’in parçalanması ve satılması, İzlanda’nın en büyük ticari bankasının batmasının ardından ülkenin bankacılık sisteminin çökmesi, birçok ülkenin bankalarına ciddi finansal destekler vermesine yol açması gibi hadiseler neticesinde, mevcut finansal sistemin yetersiz kaldığı net bir şekilde görülmüş ve sistemle ilgili tartışmalar gündeme gelmiştir (BDDK, 2010).

Finansal krizin hem çok maliyetli hem de sıkıntılı geçmesi bankacılık ve finans sisteminin gelecekte karşılaşılabileceği krizlere karşı dirençli bir şekilde durabilmesi için, Basel Komitesi, yüksek sermaye standartlarını dengeleyici, likidite riskini ve sistemik

riski detaylı bir şekilde kapsayan, yeni bir çerçeve tasarımı için adım atmıştır. Çünkü Basel II çerçevesinin içeriğinin krizle başa çıkmak için tam anlamıyla uygun ve yeterli olmadığı görülmüştür (Cengiz, 2013).

Basel Komitesi tarafından hazırlanan reform takvimi Ekim 2009'da Pittsburgh'da düzenlenen G20 liderler zirvesinin en önemli konularından biri olmuştur. 12 Eylül 2010 tarihinde söz konusu reformlar, Basel Komitesi tarafından kamuoyuna bir basın açıklaması ile bildirilmiştir. Yapılacak reformların ve reform takviminin duyurulduğu açıklama gözden geçirildiğinde, krizin olumsuz etkilerini bertaraf etmek ve krizin yayılmasını engellemek amacıyla bankaya özgü yükümlülüklerin kapsamının genişletilmesi ile sınırlı kalınmadığı, sistemik risklerin telafi edilmesi amacıyla ilave yükümlülüklerin getirilmesinin planlandığı görülmektedir. Basel Komitesi, sistemik olarak önemli bankaların risklerinin tanımlanması hususunda Finansal İstikrar Kurulu (Financial Stability Board- FSB) ile çalışmalarını yürütmektedir. Bu konuda yapılan çalışmalar neticesinde 12 Eylül 2010 tarihinde Merkez Bankaları ve Denetim Otoriteleri Başkanları, sistemik önemi haiz finansal kuruluşların Basel III standartları çerçevesinin ötesinde kayıpları karşılayacak kapasiteye sahip olmaları konusunda fikir birliğine varmışlardır. Basel Komitesi çalışmalarını Basel III ve ilgili denetime ilişkin sağlam standartların uygulanması alanlarında yoğunlaştırmayı planlamaktadır (BBDK, 2010).

Basel II'nin eksiklerini, Basel III uzlaşısını ortaya çıkaran nedenler olarak nitelendirebiliriz. Basel III uzlaşısını ortaya çıkaran nedenlerden bazıları aşağıdaki gibi sıralanabilir; (Gürel,2012).

- Olumsuz piyasa koşullarında ani düşüş gösterebilen asgari sermaye tutarının güçlendirilmesi,

- Banka sermayelerinin kalitesinin artırılması,
- Basel II'ye destek olmak üzere bir kaldıraç oranı uygulamasının getirilmesi,
- Asgari sermaye gereksinimindeki döngüsellığı azaltma ve karşılık ayrılması,
- Bankacılık sektörünün kuvvetlendirilmesi amacıyla ortaya koyduğu sermaye ve likidite düzenleme önerileri sunması,
- Risk yönetiminin geliştirilmesine ek olarak, bankaların stres ortamlarına karşı dayanıklılığının artırılması.

II.4.1. Basel III

Gerek Basel I düzenlemelerinin uygulanması sürecinde çok sayıda bankacılık krizinin yaşanması, gerekse Basel II sürecinde tüm dünyayı etkileyen bir bankacılık krizinin yaşanması, ekonomistleri yeni çözüm arayışlarına itmiştir. Bunun yanı sıra bazı Avrupa Birliği ülkelerinin (Yunanistan, Macaristan, İspanya gibi) yaşadığı finansal bunalımlar nedeniyle borçlarını ödeyemeyecek duruma gelmesi ve bunun gelişmiş ekonomileri büyük ölçüde etkilemesi, finans çevrelerini yeni önlemler almaya yöneltmektedir. Bunun üzerine BIS 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan Merkez Bankaları ve Denetim Otoriteleri Başkanları (GHOS-Governors and Heads of Supervision) Grubu toplantısının ardından, mevcut sermaye gereksinimi düzenlemelerini güçlendiren ve 26 Temmuz 2010'da varılan uzlaşmayı onaylayan bir açıklamada bulunmuştur (BBDK, 2010).

Basel III olarak adlandırılan düzenleme değişiklikleriyle ulaşılmak istenen hedefler şu şekilde özetlenebilir (Gürel, 2012).

- Kaynağı ne olursa olsun finansal ve ekonomik şoklara karşı bankacılık sisteminin dayanıklılığının artırılması,
- Kurumsal yönetim ve risk yönetimi uygulamalarının geliştirilmesi,

- Bankaların şeffaflığının ve kamuya bilgi verme özelliklerinin artırılması,
- Mikro bazda yapılan düzenlemelerle bireysel olarak bankaların dayanıklılığının artırılması,
- Makro bazda düzenlemelerle finansal sistemin şoklara karşı direncinin artırılması.

II.4.1.1. Sermaye

Bankalar, ülke ekonomisindeki önemli işlevlerinden dolayı kendilerini her türlü olumsuz koşula karşı güçlendirmek zorundadırlar. Bu bağlamda yaptıkları faaliyetlerdeki risk faktörünü doğru hesaplamaları gerekmektedir. Bankalara zor durumlarda kalkan görevi yapan en önemli varlıkları, sahip oldukları sermayedir. Banka sermayesi, banka tarafından sürekli olarak kullanılan fonların özünü veya temelini yansıtan ve organizasyona finansal açıdan güçlülük hissini veren, karşılaşılan güçlüklerin yenilmesine yardımcı bir araçtır. Sahip olunan sermayenin büyüklüğü, genellikle finansal gücün bir ölçüsü olarak görülmektedir (Gürel, 2012).

Basel Bankacılık Denetim Komitesi bankaların varlıklarını sürdürmelerinin şüpheli hale geldiği durumlarda, bankanın tüm yasal sermaye unsurlarının kayıpları karşılayabilir düzeyde olmasını sağlamak amacıyla bir istişare metni yayımlamıştır. Düzenleme, düzenleyici otoritenin inisiyatifinde olmak üzere, sermaye unsurlarının sözleşme şartlarının bu unsurların silinmesine ya da hisse senedine dönüştürülebilmesine, bu tür dönüştürmelerin mümkün olmadığı ve bankanın kendini özel piyasada desteklemesinin zor olacağı durumlarda ise, söz konusu uygulamalara izin verilebilmesi üzerine kurulmuştur. Taslak Basel Komitesi'nin bankacılık sisteminin güçlendirilmesine yönelik Aralık 2009 tarihli paketinin bir parçasını oluşturmaktadır. Basel III düzenlemesiyle ana sermaye ya da çekirdek sermaye ile en kaliteli sermaye kalemlerinin

yer alması sağlanmıştır. Ayrıca bazı sermaye kalemleri ise Tier 1 (ana sermaye) hesaplamasında indirim kalemi şeklinde alınmıştır (BDDK, 2010).

- **Sermaye Bileşenleri:** Basel III'de önceki uzlaşıda olduğu gibi Tier 1 (ana sermaye) ve Tier 2 (katkı sermaye) arasındaki ayrım devam etmektedir. Ancak, kalite ve miktar gereksinimleri değişmiştir. Gerçekleştirilen düzenlemelerle ana sermaye ya da çekirdek sermaye bünyesinde en kaliteli sermaye kalemlerinin kalması sağlanmış, diğer bazı kalemler ise ana sermaye hesaplanmasında indirim kalemi olarak dikkate alınmıştır. Çekirdek sermaye oranı, Tier 1 (ana sermaye) oranı ve toplam sermaye oranı arttırılmıştır. Bu kapsamda çekirdek sermaye oranı %7'ye, Tier 1 (ana sermaye) %8,5'e kademeli olarak yükseltilecektir. Ancak 1. kuşak sermaye (Tier 1, ana sermaye) oranının %8,5'lik seviyesi bir asgari seviye olmaktan ziyade bankaların rahat hareket etmeleri için gerekli düzey olarak tespit edilmiştir. Basel II'de yer alan özsermayenin kapsamı Basel III'de değiştirilmiştir. Basel II'de yer alan katkı sermayenin, ana sermayenin %100 ünü geçemeyeceği hükmü ve üçüncü kuşak sermaye Tier 3 (Tier 1 ve Tier 2 sermaye karışımlarından oluşur) uygulaması Basel III' de kaldırılmıştır (Cengiz, 2013).

- **Sermaye Tamponu Oluşturulması:** BIS, sistematik risklerin etkin bir şekilde sınırlanması için iki temel görevin takip edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Gürel, 2012).

Bu görevler:

- Reel ekonominin iniş ve çıkışlarını dengelemek için, finansal sistemlerin ekonomik gelişme dönemlerinde, artış ve büyümedeki, ekonomik daralma dönemlerinde, düşüş ve azalıştaki aşırı dalgalanmaları düzenlemek.
- Özellikle önemli sayılan sistematik riskler için finansal kuruluşlar arasında birbirine bağlı ve ortak olan riskleri göz önünde bulundurmaktır. Basel III'ün

getirdiği yeniliklerden biri, %0 ile %2,5 aralığında ölçülmüş konjonktür karşıtı sermaye tamponudur. Bu tamponun amacı finansal döngüdeki iniş ve çıkışların etkisini azaltmaktır.

II.4.1.2. Kaldıraç Oranı

Küresel krizde bir diğer büyük sorun tespiti de yüksek kaldıraç oranları idi. Bu sebeple Basel III bu alanda da tedbirlere yer vermektedir. Bilanço dışı kalemler (belirli oranlar doğrultusunda dönüştürerek) ve aktifler toplamı ile ana sermaye arasında risk bazlı olmayan bir asgari oranın 7 tesis edilmesi planlanmaktadır. Basel Komitesi 2013'ten 2017'ye kadar olacak bir paralel uygulama döneminde Tier 1 sermaye kaldıraç oranı olarak minimum %3'lük oranı test etmeyi hedeflemektedir. Bu hedeflenen oran ile 2018'den itibaren ana sermayenin yaklaşık 33 katı kadar bir bilanço büyüklüğünün oluşturulmasına izin verilmektedir (Kobitek, 2013).

Sermaye oranlarını destekleyici nitelikte olan şeffaf, basit, anlaşılır ve risk bazlı olmayan kaldıraç oranı getirilmiştir. Söz konusu oran birinci kuşak sermayenin (ana sermaye) belirli dönüşüm oranlarıyla dikkate alınmış bilanço dışı kalemler ve aktifler toplamına bölünmesi suretiyle (ana sermaye / aktifler + bilanço dışı kalemler) bulunacak olup, 2017 yılının ilk yarısına kadar sürecek olan paralel uygulama döneminde %3 oranı test edilecektir. Yapılacak olan çalışmalarının ve paralel uygulamanın sonuçları da dikkate alınarak nihai hali verilmiş olan kaldıraç oranı 1 Ocak 2018 tarihinden itibaren "Birinci Yapısal Blok'a dâhil edilecektir (Gürel, 2012).

II.4.1.3. Likidite Oranı

Şubat 2000 tarihinde BIS tarafından yayınlanan Bankalarda Likiditenin Yönetimi için Güçlü Uygulamalar (Sound Practices for Managing Liquidity in Banking Organisations) isimli çalışmada, bankaların sağlam bir likidite yönetimi için ihtiyaç

duyabilecekleri önemli hususlar ele alınmış olsa da, bu prensiplerin ve tavsiyelerin küresel olarak yeterli uygulamasının sağlanamadığı görülmüştür. Krizle birlikte likidite yönetiminde eksikliği görülen en önemli husus, yeterli sermaye tamponlarının (buffer) oluşturulmamış olmasıdır. Halbuki bilindiği üzere, kriz öncesi küresel finansal piyasalarda görülen durum bol likidite, düşük volatilité ve düşük faiz oranları idi. Bu ortamda kendilerine yeterli emniyet subapları tesis etmeyen bankalar, ilk olarak 2007 yılının Mart ayında piyasaların donması ile varlıklarını likit etmede ciddi sorunlar ile karşılaştılar. Krizin ilk göz kırpması olan bu likidite krizi, yaklaşık 1 yıl sonraki krizde kendisini çok daha fazla hissettirdi. Krizle birlikte piyasalar ve oyuncularını bir kez daha anladılar ki, likidite riski yönetimi hayati önemi haiz bir konudur ve hiçbir şekilde hata affetmemektedir. Bu nedenle Komite Likidite Riski Yönetiminde 2 adet küresel bazda uygulanabilir oran geliştirmiştir (Taşpınar, 2013).

Basel III ile birlikte likiditeye ilişkin olarak Likidite Karşılama Oranı (Liquidity Coverage Ratio) ve Net istikrarlı Fonlama Oranı (Net Stable Funding Ratio) isimli iki adet oran ihdas edilmiştir. Bankanın likit varlıklarının, 30 gün içerisinde gerçekleşecek net nakit çıkışlarına bölünmesi suretiyle hesaplanacak olan Likidite Karşılama Oranının minimum %100 olması gerekmektedir.

Net nakit çıkışı, 30 gün içerisindeki nakit çıkışları ile 30 gün içerisindeki nakit girişleri arasındaki farktır (BBDK, 2010).

Orta ve uzun vadeli dönemde bankaların pasif yapılarını güçlendirerek daha istikrarlı ve güvenilir bir fonlama sağlamak üzere Net istikrarlı Fonlama Oranı ihdas edilmiştir. Söz konusu oran; “mevcut istikrarlı fonlama tutarının”, “ihtiyaç duyulan istikrarlı fonlama tutarına” bölünmesi suretiyle bulunmaktadır. Likidite karşılama oranına benzer şekilde net istikrarlı fonlama oranının da en az %100 olması gerekmektedir.

Mevcut “istikrarlı fonlama tutarı” birinci ve ikinci kuşak sermaye de dâhil olmak üzere bankanın pasifinde yer alan kalemlerin vade ve kalitelerine göre belirlenirken; “ihtiyaç duyulan istikrarlı fonlama tutarı” ise bankaların aktifinde yer alan kalemlerin vadelerine ve kalitelerine göre değişen oranlarda dikkate alınması suretiyle hesaplanacaktır (BBDK, 2010).

Bu bölümde Basel kriterlerinin ortaya çıkışından ve Basel komitesinin oluşumundan bahsedilmiştir. Basel I kriterleri açıklanarak Basel I’deki sermaye benzeri kaynaklar ve kredi risk ağırlıkları açıklanmıştır. Basel I kriterlerine yöneltilen eleştirilerden bahsedilmiştir. Basel II kriterlerinin ortaya çıkış nedenlerinden bahsedilmiştir. Basel II kriterlerinin genel çerçevesini oluşturan asgari sermaye yeterliliği (birinci yapısal blok), banka ve denetim otoritesinin incelenmesi (ikinci yapısal blok), piyasa disiplini (üçüncü yapısal blok) açıklanmıştır. Basel II kriterlerine yöneltilen eleştirilerden bahsedilmiştir. Basel III düzenlemelerinin ortaya çıkış nedenleri ve Basel III düzenlemelerinde yer alan sermaye, kaldıraç ve likidite oranı açıklanmıştır. III. Bölümde Basel düzenlemeleri KOBİ’ler açısından değerlendirilerek, KOBİ’ler etkileri ele alınmıştır.

III. BÖLÜM

KOBİ'LER VE BASEL DÜZENLEMELERİ

Türkiye'deki KOBİ'lerde mülkiyet, girişimcilik ve yöneticilik fonksiyonları aynı kişide toplanmaktadır. Bu kişi işletmenin kurucusudur. Bu özellikleri KOBİ'leri büyük işletmelerden ayırmaktadır. İşletmenin finansal açıdan sektöründe başarılı olması işletme sahibinin tecrübesine ve her şeyden önemlisi bilgisine bağlıdır. Sorunun su kısmı çok açıktır ki, işletme sahibinin yeterli bilgiye sahip olamaması öncelikle yönetim sorunlarını ortaya çıkarmakta, finansman yönetiminde ortaya çıkan sorunlar işletmenin rakiplerine karşı sektörde başarısız olmasına neden olmaktadır. Finansal planlama konusunda yetersiz kalınması KOBİ'lerin çeşitli finansman kaynaklarından yararlanmalarının da önüne geçmektedir (Çelik, 2007).

Bu bölümde sırasıyla, KOBİ'lerin finansman özellikleri, yatırımlarda ihtiyaç duyulan fonların temin edildiği finansman kaynakları incelenecektir.

III.1. KOBİ'lerin Finansman Kaynakları

İşletmelerde kullanılan kaynaklar vade yapısına göre kısa, orta ve uzun süreli olarak sınıflandırılabilir. Ancak gelişmekte olan ülkelerdeki yüksek enflasyon ve risk nedeniyle uzun vadeli borçlanma uygulamasının yaygın olmadığı da belirtilmelidir. Diğer bir ifade ile bu ülkelerdeki orta süreli kaynaklar gelişmiş ülkelerdeki uzun süreli fonksiyonlarını yerine getirir. Bu bakımdan finansman kaynaklarının kısa ve uzun süreli olarak 2 başlık altında incelemenin bir sakıncası yoktur (Berk, 2010).

İşletmelerin sahip olduğu varlıklar, bilançonun aktifinde yer alırken, bu varlıkların kaynakları bilançonun pasifinde yer almaktadır. Kaynakların ikinci sınıflandırma şekli, sahiplik durumuna göre yapılan ayırmadır. Buna göre kaynaklar, yabancı kaynaklar ve öz kaynaklar olarak ikiye ayrılır. Yabancı kaynaklar, işletmenin belli bir süre sonra ödemek üzere üçüncü kişilerden sağladıkları kaynaklardır. Öz kaynaklar ise, işletme sahip ve ortaklarının yatırmış olduğu, işletmenin kendi kaynaklarıdır (Aydın, Başar & Coşkun, 2010).

III.1.1. Özsermaye

İşletmelerin kaynakları içerisinde en önemlileri öz kaynaklardır. İşletme sahip ve ortaklarının işletmeye yarattığı sermaye öz sermaye denir. İşletmeye hisse senedi ihraç ederek öz sermayelerini güçlendirir. Buna karşılık ailelerin kontrolünde olan işletmeler, işletme yönetimini kaybetmemek için çoğu zaman buna sıcak bakmamaktadır. Oysa öz sermayeleri güçlü olan işletmeler daha çabuk büyüyerek, pazardaki hakimiyetlerini artırırlar. Aynı zamanda öz sermayesi güçlü işletmeler, işletmeye mal ve hizmet sunan diğer işletmeler, müşterilerine ve işletmeye kredi kullandıranlara karşı güven veririler (Aydın ve diğerleri, 2010).

Özsermaye ile Finansmanın Üstünlük Gösteren Yönleri Şöyle Özetlenebilir.

- Öz sermaye ile finansman firmaya sabit bir yük getirmez. Firma, kar sağladığı takdirde, yetkili organlarının kararı ile kar payı dağıtır,
- Öz sermayenin belirli bir vadesi yoktur,

- Öz sermaye, firmanın olası zararlarına karşı bir emniyet yastığı fonksiyonu gördüğünde, öz sermayenin artışı, firmanın kredi değerliliğini yükselterek, ilave kaynaklar bulmasını kolaylaştırır,
- Bazı dönemlerde şirket için pay senedi satarak kaynak temin etmek, yabancı kaynak sağlanmasına kıyasla daha elverişlidir (Akgüç, 1998).

Öz Sermaye ile Finansmanın Sakıncalı Yönleri

- Yeni pay senedi çıkarılması yoluyla öz sermayenin artırılması durumunda şirkete yeni ortakların girmesi, kontrol yetkisi ve yönetimin paylaşılması sonucunu doğurur. Esas sermayesi yüksek anonim şirketlerde sermayenin bir ölçüde artırılması yönetimin yeni ortaklıklarla paylaşılmasına yol açmayabilir (Akgüç,1998).
- Yeni pay senedi çıkarılması ya da yeni ortaklar alınması, firmanın gelirlerinin sayısı artan firma sahipleri arasında bölünmesine ve mevcut ortakların gelirlerinin düşmesine yol açabilir (Akgüç, 1998).
- Yeni pay senedi çıkarılmasının gerektirdiği giderler, genellikle, tahvil çıkarılmasının gerektirdiği giderlerden daha yüksektir. Tasarruf sahipleri açısından pay senetlerine yatırım, tahvillere yapılacak yatırımlardan daha riskli görüldüğünden, bir yatırım bankası aracılığı ile pay senedi ihraç edildiği durumda, yatırım bankalarının alacakları komisyon, bu riski de karşılayacak ölçüde daha yüksek olmaktadır (Akgüç, 1998).

III.1.2. Satıcı Kredileri

Satıcı kredileri, herhangi bir nakit ödeme söz konusu olmadan satıcının alıcıya belirli ödeme süresi tanınması şeklinde sunulur. Alıcı açısından bu, aynı zamanda peşin ödeme iskontosundan vazgeçmek anlamındadır (Berk, 2010).

Satıcı kredileri kısa ve orta vadeli olabilirler. Kısa vadeli satıcı kredileri ile genellikle işletmelerin stokları finanse edilir. Maddi duran varlıkların finansmanında, orta vadeli satıcı kredilerinden yararlanılır (Aydın ve diğerleri, 2010).

Satıcı kredileri satıcı işletme açısından, satış artırma çabalarını destekleyici bir nitelik taşımaktadır. Bu kredilerin vadesi, alıcı ve satıcı işletmeleri içinde buldukları sektörün yapısına bağlı olarak farklılık gösterebilir (Aydın ve diğerleri, 2010). Özellikle sermaye yapısı zayıf olan ve likidite sıkıntısı çeken, kredi kurumlarından borçlanmak için yeterli bir kredi değerliliğine sahip olmayan küçük ve orta işletmeler tarafından sıkça kullanılmaktadır. Bu tür kredilerin teminatı firmanın ticari itibarıdır (Berk, 2010).

III.1.3. Banka Kredileri

Ticari bankalar tarafından müşterilere sunulan krediler değişik açılardan sınıflandırılabilir. Sözelimi niteliklerine göre nakdi ve gayri nakdi, güvence esasına göre teminatlı ve teminatsız, süre açısından kısa, orta, uzun vadeli, kullanım amacına göre, tüketim, yatırım, işletme kredileri ayrımı yapılabilir (Berk, 2003).

Ticari bankalar kredileri, işletmeler için ticari krediden sonra ikinci derecede önem taşıyan fon kaynağıdır. Ticari bankalardan kredi talebi ile bir kişiden veya işletmeden kredi talebi arasında önemli farklılıklar vardır. Bankalar, kredi açarken, genellikle araştırma yaparlar.

Müşteri ile bankalar arasındaki ilişkiye göre, açılan kredi karşılığında genellikle güvence istenir. Müşteri güvenilirliğinin olması durumunda güvencesiz veya imza karşılığında kredi verilebilir, Ancak, bu tür kredilerin toplam kredi içerisindeki payı çok düşüktür (Ceylan, 2011).

Banka Kredilerinden Yararlanan Firmaların Genel Özellikleri:

- Nispeten yeni kurulmuş firmalar: Yeni kurulmuş firmalar, bankalardan kredi almak konusunda yeterli koşullara çoğu kez sahip olmadıklarından, eski oturmuş firmalarda finansman gereksinimlerinin önemli bir bölümünü oto finansman yoluyla karşılayabildiklerinden, banka müşterileri daha çok bu iki grup arasında kalan nispeten genç firmalardır (Akgüç, 1998).
- Ortaçaplı firmalar: Daha çok banka kredilerine ihtiyaç duyarlar.
- Fon ihtiyaçları mevsimlik olan firmalar: Fon gereksinimleri belirli mevsimlerde yoğunlaşan firmalar, geçici bir süre artış gösteren stoklarını ve müşterilerden olan alacaklarını finanse etmek için banka kredilerinden yararlanır.
- Dışsatıma yönelmiş firmalar: Vadeli büyük tutarda dışsatım, firmanın finansman gereksinimini arttırmaktadır
- Dışsalımı yüksek boyutta olan firmalar: Dışsalımı yüksek boyutta olan firmalar, özellikle akreditif, poliçe kabulü, aval, ödeme garantileri ,gibi gayri nakdi kredilerden yararlanmaktadır
- Karlılığı genel ortalamadan düşük olan firmalar: Karlılığı düşük olan firmaların oto-f finansman olanakları sınırlı olduğundan, banka kredilerine daha fazla başvurmaları kendi acılarından gerekli olmaktadır

- Karlılığı çok yüksek olan firmalar: Karlılığı çok yüksek ve istikrarlı olan firmalar, finansman kaldıracından yararlanmak için, daha fazla banka kredisi kullanırlar. Karın yüksek ve istikrarlı oluşu, finansman riskini azaltır

III.1.4. Diğer Finansman Kaynakları

- **Finansman bonosu:** para piyasası araçlarından birini oluşturmaktadır. Para piyasasının gelişmiş olduğu ekonomilerde büyük şirketler için, kısa süreli fon sağlanmasında yararlanabilecek olan bu yöntemin esasını, süreleri 2-6 ay arası değişen bonoların, fon fazlası başka diğer firmalara, hayat sigorta şirketlerine, emekli ve tasarruf sandıklarına, menkul kıymet yatırım fonları ve benzeri tasarrufçu kuruluşlara satılması oluşturmaktadır (Akgüç, 1998).

Finansman bonosunun yatırımcılara vaad ettiği getiri oranı; vadesine, para piyasasındaki faiz oranlarına, ihracatçının borçlanmak istediği miktara ve ihracatçının kredi derecesine göre değişir. Genel olarak finans bonosu daha yüksek risk ve daha düşük likiditeyi ifade ettiğinden, finans bonosunun, getiri oranı benzer vadedeki kamu borçlanma araçlarının getiri oranlarından daha yüksektir (Aydın ve diğerleri, 2010).

- **Tahvil:** Anonim şirketlerin ödünç para bulmak için itibari kıymetleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları borç senetlerine tahvil denir. Tahvil işletmenin uzun dönem fon ihtiyacını karşılarken, tahvillere yatırım yapanlara anapara ve faiz alacağı hakkı verir (Aydın ve diğerleri, 2010).

- **Factoring:** Kökeni antik çağa değin uzanmakla beraber finansman tekniği olarak dünyada yaygın bir şekilde 1970'li yıllardan sonra uygulanmaya başlayan factoring, alacakların güvence olarak gösterilerek kredi sağlanması işleminden farklı, özel bir finansman türüdür (Akgüç, 1998).

- **Finansal kiralama:** kiralayanın, kiracının talebi üzerine, üçüncü kişiden satın aldığı veya başka şekilde temin ettiği bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere ve belli bir süre feshedilmemek şartıyla, bedeli karşılığında kiracıya bırakılmasını öngören bir sözleşmedir. Finansal kiralama borçla finansmanın bir şekli olarak ele alınabilir. Finansal kiralama her türlü mal için söz konusu olabilmektedir. Önceleri, yalnızca taşınmaz mallar finansal kiralamaya konu olurken, günümüzde, tüketim ve yatırım malları, şerefiye, marka, patent gibi maddi olmayan varlıklar için de finansal kiralama yapılabilmektedir. Genellikle kiralama işleminde 4 taraf vardır. Bunlar; yatırımcı (kiracı), finansal kiralama kuruluşu (leasing şirketi), finansal kiralamaya konu olan malı satan satıcı ve finansal kiralama kuruluşunun öngördüğü durumlarda teminat kurumudur (Abigem, 2013).

- **Risk Sermayesi:** Genellikle KOBİ ve özellikle piyasaya yaratıcı, gelecek vadeden yatırımlarla girmeye hazırlanan girişimcilerin finansman ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik bir finansman aracıdır. Risk sermayesi, bir risk sermayedarı tarafından özsermaye veya benzeri bir kaynak ile büyümeye yönelmiş, KOBİ niteliğindeki bir işletmenin amaçlarını gerçekleştirebilmesi için gerekli olanakların sağlanmasıdır. Risk sermayesi, girişimci işletmeye gelişim sürecinin farklı devrelerinde çeşitli finansman olanakları sağlar. Kullanıldığı aşamaya göre çeşitli risk sermayesi türleri bulunmaktadır (Şenol & Aktürk, 2009).

III.2. Basel II ve KOBİ'lerin Finansmanı

KOBİ'ler gelişmekte olan tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de önemli bir yere sahiptir. Uluslararası ekonomik ilişkilerde ve sermaye piyasalarında yaşanan gelişmeler rekabet koşullarındaki hızlı değişim teknoloji alanındaki yenilikler ve küreselleşme KOBİ'leri çeşitli şekillerde etkilemektedir.

Bu etkiler dünya genelinde oluşturulan standartlar, öneriler ve ilkeler örnek verilebilir. Basel II ilkeleri bankacılık sektörünü yeniden yapılandırma amacı ile oluşturulmuştur. Basel II ilkeleri ile bankaların risk değerlendirme ölçütleri değişmektedir. Bu ölçütlerin değişmesi nedeniyle bankalardan kredi kullanan KOBİ'lerin bu değişikliklerden etkilenmesi beklenmektedir. Basel II ilkelerinin uygulamaya geçmesi ile KOBİ'lerin sahip oldukları riskler, derecelendirme notları ve ülke notu kredi maliyetini belirleyen temel unsurlar haline gelecektir. Bu süreçte işletmelerin güvenilir bir finansal raporlama sürecine, kurumsal yönetim ilkelerine uygun işletme yönetim kültürüne sahip olmaları önem taşıyacaktır (Uyar & Aygören, 2006).

Basel II kriterleri ile birlikte gerek kredi kullananın gerekse kredi işleminin riskliliği kredi kullandırmada büyük önem kazanmış ve söz konusu parametreler doğrudan kredi maliyetlerini etkileyen temel unsur olmuştur. Bu açıdan bakıldığında Basel II bankalar için sadece sermaye yeterliliğinin hesaplandığı bir hesaplama süreci değil; aynı zamanda riske odaklı fiyatlama yaklaşımlarının söz konusu olduğu bir standartlar bütünü olarak kabul edilmekte ve Basel II'de risk ölçümü büyük önem arz etmektedir (Ata & Uğurlu, 2006).

III.2.1. Basel II Portföy Sınırlandırmaları ve Uygulanacak Risk Ağırlığı

Yeni uzlaşa ile KOBİ'ler, yıllık satış cirosu 50 milyon Avro'dan daha az olan şirketlerdir. Bu tanım, Basel II kapsamında yer alan avantajlardan faydalanabilme açısından kritik bir ölçüttür. Buna ek olarak Basel II, söz konusu işletmelerin kullanacağı kredileri de "kurumsal krediler" ve "perakende krediler" olmak üzere ikili bir ayrıma tabi tutmaktadır. KOBİ tanımı kapsamına giren herhangi bir şirketin tek bir bankadan kullandığı toplam kredi miktarı (nakit + nakit dışı) 1 milyon Avro'nun üzerinde ise firma

bankanın “kurumsal portföyü” içerisinde, 1 milyon Avro’nun altında ise, bankanın “perakende portföyü” içerisinde yer almakta ve her iki durumda da farklı risk ağırlığına tabi tutulmaktadır (Aramaz, 2008).

Tablo 3.5: Basel II’ye Göre Firmaların Derecelendirilmesi

Kredi Tutarı (K)	Yıllık Satış Ciro (C)	Sınıflandırma	Risk Ağırlıkları
K > 1 000 000 Avro	C > 50 000 000 Avro	Kurumsal	% 100
K > 1 000 000 Avro	C < 50 000 000 Avro	Kurumsal - KOBİ	Derecelendirme notuna göre /Not yoksa %100
K < 1 000 000 Avro	C > 50 000 000 Avro	Kurumsal	% 100
K < 1 000 000 Avro	C < 50 000 000 Avro	Perakende - KOBİ	Standart %75

Kaynak: BDDK, 2010

III.2.2. KOBİ Kredilerine İlişkin Sermaye Yükümlülüklerinin Belirlenmesi

Basel II’de bankalarca kullanılan krediler karşılığında bulundurulması gereken sermaye miktarının hesaplanması için dört farklı yöntem bulunmaktadır. Bu yöntemler:

- Basitleştirilmiş Standart yaklaşım
- Standart yaklaşım
- Temel içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşım
- Gelişmiş içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşım (Yüksel, 2005).

III.2.2.1. Mevcut Bankacılık Mevzuatında Yer Alan Hesaplama Sistemi

Şu an yürürlükte olan mevzuat içerisinde yer alan sistem Basel I’e dayanmakta olup, bu sistem içerisinde perakende ve şirketler portföyü ayrımı bulunmamaktadır. Bu çerçevede tüm KOBİ kredileri (teminatsız veya garantisiz olanlar) %100 risk ağırlığına

tabi tutulmaktadır. Ayrıca temerrüde düşen KOBİ kredileri de %100 risk ağırlığına tabi tutulmaya devam edilmektedir (Yüksel, 2006).

III.2.2.2. Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım

Basitleştirilmiş standart yaklaşımda KOBİ kredilerinin tabi olacağı sermaye yükümlülüğü herhangi bir derecelendirme notu ile ilişkilendirilmemiş olup, aynı portföyde yer alan tüm KOBİ kredileri aynı sermaye yükümlülüğüne tabi tutulmaktadır. Bu çerçevede, perakende portföyde sınıflandırılan KOBİ kredileri %75, kurumsal portföyde yer alan KOBİ kredileri ise %100 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır (Yüksel, 2006).

III.2.2.3. Standart Yaklaşım

Standart yaklaşımda, kredi risk ağırlıklarının değerlendirilmesinde kredi talep edenin derecelendirme kuruluşundan aldığı derecelendirme notuna bakılmaktadır. Basel II'deki standart yaklaşım'ın Basel I'e göre getirdiği en önemli yenilik, ilgili risk ağırlıklarının belirlenmesinde bağımsız derecelendirme kuruluşları tarafından ülke, bankalar ve şirketlere verilen derecelendirme notlarının kullanılmasıdır. Buna göre, derecelendirme notu yüksek olan firmalar diğerlerine göre daha düşük maliyetli kredi kullanabileceklerdir. Bunun nedeni, böyle bir durumda ilgili bankanın; daha az risk alacak olması, karşılık olarak daha az sermaye tutacak olması ve giderek daha az kaynağını atıl bırakacak olmasıdır (Yörük, 2007).

Hazine ve merkez bankalarına verilen kredilerin risk ağırlığı farklı olabilmektedir. Ulusal otoritenin tercihinin göre risk ağırlıkları diğer kamu kuruluşlarına ve bankalara verilen kredilerden farklılaşmaktadır. Bankalara verilen kredilerin risk ağırlığı ise % 20 ile % 150 arasında değişmektedir.

Firmalara verilen krediler dış derecelendirme kuruluşlarının verdikleri derecelendirme notlarına göre yapılmaktadır. Firmanın alacağı dereceye göre % 20 ile % 150 arasında değişmektedir (Şen, 2008).

Tablo 3.6: Standart Yaklaşımında Kredi Risk Ağırlıkları

VARLIKLAR	Opsiyonlar	AAA/AA	A+/A-	BBB+/BBB-	BB+/B-	B-'nin Altı	Derecesi Olmayan
Hazine Merkez Bankalarına Verilen Krediler	ECAI Notuna Göre	%0	%20	%50	%100	%150	%100
Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Verilen Krediler	Hazine Benzeri	%0	%20	%50	%100	%150	%100
	Opsiyon-1	%20	%50	%100	%100	%150	%100
	Opsiyon-2	%20	%50	%50	%100	%150	%20
Bankalara Verilen Krediler	Opsiyon-1	%20	%50	%100	%100	%150	%100
	Opsiyon-2	%20	%50	%50	%100	%150	%50
	Ops-2 (Kısa Vade)	%20	%20	%20	%50	%150	%20
VARLIKLAR	AAA/AA-	A+/A-	BBB+/BB-	BB-'nin Altı	Derecesi Olmayan		
Şirketlere Verilen Krediler	%20	%50	%100	%150	%100		
VARLIKLAR				Risk Ağırlıkları			
Perakende Krediler				%75			
İkamet Amaçlı Gayri Menkul Kredileri				%35			
Takipteki Alacaklar				Belli Koşullara Göre %50, %100 veya %150			

Kaynak: BDDK,2010

İşletmeden işletmeye farklılık göstermekle birlikte, KOBİ niteliğindeki küçük bir işletmenin değerlendirilmesinin ortalama maliyeti 30.000,00 Avro civarında olması öngörülmektedir. Buda işletmelere artı bir maliyet yükü oluşturabilir. Bu rakamın yüksek çıkma olasılığı da bulunmaktadır. Ancak işletmeler derecelendirme yaptırarak %100 ve daha düşük bir risk ağırlığına sahip olmak ve derecelendirme maliyetine katlanmak ile hiç

derecelendirme yapılmadan %100 risk ağırlıklı kredi maliyetine katlanmak arasında tercih yapabilecektir (Aramaz, 2008).

Derecelendirme kurumlarına verilen önemin yaratacağı olumsuzluklar ise aşağıda sıralanmıştır; (Atiker, 2005)

- Standart ağırlıkta B-'nin altında derecelendirilmiş bir firmanın risk ağırlığı %150 iken, derecelendirilmemiş bir firmaya %100 ağırlık verilmesinin, riskli olduklarını düşünen firmaların not almaktan kaçınmalarına neden olabileceği düşünülmektedir.
- Derecelendirme kuruluşlarının firmalara notlarını kamuya bilgi sunmadan bildirmesi şeklindeki uygulamaların riskli firmaların not almaya teşvik edilebileceği düşünülmektedir.
- Derecelendirme kuruluşlarının şirketler tarafından not almak için artması muhtemel talebi kendilerine çekmek için “iyi” not vermek için gerçekteki derecelendirme notlarını abartmaları gibi uygulamalarla güvenilirliği sarsmaları ve bir derecelendirme kuruluşu enflasyonu yaşanması olasılığı ile bu ciddi uygulamanın sonlandırılabilmesi kaygıları arasındadır.

III.2.2.4. İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımlar

İçsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlarda (Internal Ratings Based Approach IRB) sermaye yükümlülüğü, bankalar tarafından KOBİ'lere verilen derecelendirme notları ile ilişkilendirilmektedir. Bu yaklaşımda bankalar kendi içsel derecelendirme sistemlerini kurmak zorundadırlar. Bankalar öncelikle ilgili derecelendirme notlarına karşılık gelen temerrüt olasılıklarını hesaplamaktadırlar. İDD Yaklaşımı kullanmak, bilgi birikimine sahip olmayı ve ileri teknoloji kullanmayı gerektirmektedir.

Belirli asgari koşullara uymak ve kamuyu bilgilendirme yükümlülüklerini yerine getirmek suretiyle İDD yaklaşımı kullanmak için denetim otoritesinin onayını alan bankalar, belirli bir krediye ilişkin sermaye gereksinimini, risk bileşenleri için yapmış oldukları içsel tahminlere dayanarak belirleyebilecektir. Risk bileşenleri; temerrüde düşme olasılığı (*Probability of Default - PD*), temerrüt halinde kayıp yüzdesi (*Loss Given Default - LGD*), temerrüde düşme durumunda risk tutarı (*Exposure at Default - EAD*) ve efektif vadeyi (*Maturity - M*) içerir. Bazı durumlarda, bankaların bir veya birden fazla risk bileşeni için içsel tahminleri yerine, denetim otoritesinin öngördüğü değerleri kullanmaları gerekli olabilecektir (Aydoğmuşoğlu, 2007).

İçsel derecelendirme yaklaşımında risk ağırlıklı aktiflerin hesaplanmasında temel göstergeler ya da risk bileşenleri; bankanın verdiği kredi derecesine göre hesaplanan *temerrüt olasılığı*, *temerrüde düşmüş kredide teminatlardan tahsil edilemeyen oran*, *kredinin vadesi ve kredinin miktarı* olarak belirlenmiştir. Bu yöntemde daha etkin bir risk değerlemesinin yapılabilmesi olanaklı olacaktır. Kredi müşterisinin riski ve kredi işleminin riski ayrı ayrı hesaplanmakta ve maruz kalınan risk bu çerçevede belirlenmektedir. İçsel derecelendirme yaklaşımında kurumsal portföy içerisinde yer alan KOBİ'ler, net satışlarının tutarına göre bankalar için farklı sermaye gereksinimine ihtiyaç doğuracaklardır. Bu yöntemde, firmanın net satışları azaldıkça bankanın ihtiyaç duyacağı sermaye gereksinimi azalmaktadır. Sermaye gereksinimi 5 ile 50 milyon Euro arasında değişen net satışlara göre değişmekte; firmanın satışlarının 50 milyon Euro'nun altında olması halinde sermaye yükümlülüğü daha düşük hesaplanmaktadır. Bu durumda KOBİ'ler büyük ölçekli firmalardan daha avantajlı durumda olabilmektedir (Kırmızıtaş, 2007).

III.3. Basel II'nin KOBİ'lere Olası Etkileri

Basel II kriterleri KOBİ'lere bir takım sorunlar yaşatabileceği gibi çeşitli yönlerden faydaları da olacaktır. Aşağıda Basel II'nin KOBİ'lere getireceği olası fayda ve sorunlar daha detaylı incelenmiştir.

III.3.1. Basel II'nin KOBİ'lere Olası Faydaları

Basel II Standartlarının tam olarak uygulanmaya başlaması ile beraber KOBİ'lerin kurumsal bir yönetim anlayışı ile yönetilmesi gerekecektir. Kurumsal yönetimin hâkim olması ile beraber KOBİ'lerde verimlilik ve performans artışlarına da sebep olacaktır. Ayrıca, Basel II Standartlarının sağlayacağı başlıca faydaları aşağıdaki gibi özetleyebiliriz (Kırlioğlu & Şenol, 2011).

- Bankalarda ve şirketlerde risk yönetim kültürünün ve etkinliğinin artması,
- Uluslararası muhasebe standartlarına göre düzenlenmiş tablolar yoluyla şeffaflığın artması,
- Bankaların aracılık fonksiyonlarını daha etkin biçimde yerine getirmesi,
- Derecelendirme, içi ve dış denetimi güçlendirmek,
- Bankaların sermaye düzeylerinin maruz kaldıkları risklere paralel olması, sağlam ve etkin bir bankacılık sistemi oluşturmak,
- Bankaların müşteri konumundaki reel sektör şirketlerinin şeffaflık ve kurumsal yönetim planlarında iyileşme,
- Etkin bankacılık sistemine ve uluslararası standartlara geçiş için altyapı oluşturması,
- Yüksek bilgi işlem ve insan kaynağına yatırım yapılması,
- Finansal istikrara katkıda bulunmak.

Sonuç olarak, uluslararası finansal sistemin işleyişinin istikrarlı ve etkin olması amacıyla hazırlanmış Basel II Standartlarının, uyum sağlanması süreci belki zor olacaktır. Ancak, uyumun sağlanması ile beraber KOBİ'lerin kurumsal yönetim kültürünün oluşması ve kurumsallaşmasını sağlayacak, kayıt dışılığın azalması yönünde doğal bir teşvik mekanizması oluşturacaktır (Kırlıoğlu & Şenol,2011).

III.3.2. Basel II'nin KOBİ'lere Getirebileceği Olası Sorunlar

Basel II'nin getirdiği düzenlemelerin KOBİ'ler değişim amacıyla yatırım yapmaya başlamak için mutabakatın tamamlanmasını beklememelidir. Bunun yerine nerede eksiklikleri bulunduğunu analiz etmeli ve kritik iş planlarını hazırlamalıdır. KOBİ'lerin söz konusu hazırlık sürecinde karşılaşılabilecekleri sorunlara aşağıda değinilmiştir (Türkiye Bankalar Birliği, 2004).

III.3.2.1. Finansman Sorunu

KOBİ'ler işletme faaliyetleri sırasında en çok finansman sorunlarıyla karşılaşmaktadırlar. Bu finansman sorunlarının temelinde KOBİ'lerin özsermaye yapılarının zayıflığı yatmaktadır. Bağımsız derecelendirme kuruluşları ile bankalar tarafından derecelendirmeye tabi tutulacak olan KOBİ'lerin değerlendirilecek olan özelliklerinin en başında sahip oldukları işletme sermayesi gelmektedir. Güçlü sermaye yapısına sahip KOBİ'lere verilen kredilerin maliyetleri, diğer KOBİ'lere verilen kredilerle karşılaştırıldığında daha düşük olacaktır. Bu da KOBİ'lere avantaj sağlayacaktır (Salcı, 2007).

KOBİ'lerin kendi yapıları nedeniyle ortaya çıkan temel finansman sorunu özsermaye yaratamamalarıdır. Özellikle kuruluş aşamasında yeterli fon olanağının bulunmaması, girişimcilerin önündeki en büyük engel olarak ortaya çıkmaktadır. KOBİ'ler

faaliyetlerini finanse ederken öncelikle özsermayesine başvurmakta, özsermayesinin yetersiz olması durumunda ise banka kredilerine yönelmektedirler. Diğer alternatif finansman kaynaklarının kullanımı bu tür işletmelerde çok düşük düzeyde kalmaktadır. Basel II kriterleri çerçevesinde bağımsız derecelendirme kuruluşları ile bankalar KOBİ'leri değerlendirirken öncelikle KOBİ'lerin sermaye yapısına bakacaklardır. Dolayısıyla sermaye yapısı güçlü olan KOBİ'ler yüksek kredi notu alarak düşük maliyetle kredi kullanırken; sermaye yapısı zayıf olan KOBİ'ler düşük kredi notu ile yüksek maliyetle borçlanmak durumunda kalacaktır. Bu durum da doğal olarak güçlü sermaye yapısına sahip KOBİ'lere avantaj sağlayacaktır. Buna ilave olarak KOBİ'lerin büyük bir çoğunluğunun kurumsal yönetime sahip olmaması kredi maliyetlerini etkileyen bir diğer önemli parametre olarak karşımıza çıkmaktadır (Ulus, 2008).

III.3.2.2. Şeffaflık Sorunu

KOBİ'lerin kayıt dışı gerçekleştirdikleri işlemlerin fazla olması, şeffaflıklarının zarar görmesine neden olmaktadır. Ülkemizde kayıt dışılık düzeyinin %60'ın üstünde olması ve her ekonomik krizin de kayıt dışı işlemleri besleyerek, bu oranın daha fazla artmasına neden olan bir ekonomik yapıda bulunmamız, KOBİ'lerin her geçen gün şeffaflıklarına daha fazla zarar vermesine neden olmaktadır. Artan kayıt dışı yapılanma, risklerin yarısından fazlasının kayıt dışında yer almasına neden olduğundan, bankaların etkin risk yönetimi uygulamalarını engellemekte ve KOBİ'lerin kredi maliyetlerini arttırmaktadır. KOBİ'lerde artan oranda kayıt dışı işlemlerin gerçekleştirilmesi, daha az vergi ödemek amacı ile düşük karlılık göstermeleri, gerçeği yansıtmayan finansal tabloların oluşturulmasına neden olmaktadır.

Gerçeği yansıtmayan finansal tablolar, KOBİ'lerin derecelendirilmesinde olumsuz etkiye neden olacak ve işletmeler düşük kredi derecesine tabi tutularak, yüksek kredi maliyetlerine katlanmak zorunda kalacaklardır (Dumanoğlu & Ergül, 2009).

III.3.2.3. Kredi Fiyatlandırmaya ve Teminatlandırmaya İlişkin Sorunlar

KOBİ'ler banka kredisi alabilmek ve fiyatlama avantajlarından yararlanabilmek amacıyla çeşitli teminatlar vermek zorundadırlar. Basel II ile birlikte teminatlar konusunda önemli değişiklikler yaşanacaktır. Türkiye'deki mevcut teminat sisteminin Basel II'nin yürürlüğe girmesiyle birlikte KOBİ'ler üzerinde risk azaltıcı bir etkisi olmayacaktır. Sistemin Basel II'ye uyumlu hale getirilmemesi halinde KOBİ'lerin sermaye yükümlülüğü ve kredi maliyetleri azalmayacaktır. Basel II'de geçerli olacak teminatlar ise şu şekilde sıralanabilir:

- Nakit para,
- Altın,
- Ana endeksteki hisse senetleri,
- Mevduat veya mevduat sertifikası,
- Yatırım fonları,
- Borçlanma senetleri (değerlendirme notuna göre)
- Borçlanma senetleri, (değerlendirme notu yoksa; likit ve bankalarca çıkartılmış)
- Ana endeks dışında, fakat düzenlenmiş piyasalarda işlem gören senetler,
- Ana endeks dışında, fakat düzenlenmiş piyasalarda işlem gören senetleri de barındıran fonlar.

Bu şartlar altında KOBİ'lerin bankalardan kredi bulma olanağı azalacaktır. Ayrıca KOBİ'lerin daha çok büyük işletmelere hitap eden sermaye piyasalarından yararlanma olanakları da sınırlıdır. Bu nedenlerle kredi alma olanağı bulamayan KOBİ'ler finansman sorunlarını gidermek amacıyla alternatif finansman yöntemlerine başvurabilirler (Aktürk & Şenol, 2008).

Bu bölümde KOBİ'lerin finansman kaynakları olan özsermaye, satıcı kredileri, banka kredileri ve diğer finansman kaynaklarına değinilmiştir. Basel II'de yer alan portföy sınırlandırmaları ve uygulanacak risk ağırlıklarından bahsedilmiştir. Bankacılık sisteminde yer alan basitleştirilmiş standart yaklaşım, standart yaklaşım ve içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlar açıklanmıştır. Basel II'nin KOBİ'lere getireceği olası etki ve faydalardan bahsedilmiştir. Basel II'nin KOBİ'lere getireceği olası sorunlar olan finansman, şeffaflık sorunu, kredi fiyatlandırma ve teminatlandırmaya ilişkin sorunlara değinilmiştir. IV. bölümde ilk olarak konuyla ilgili yapılan çalışmalara daha sonra ise çalışmayla ilgili analiz ve bulgulara yer verilmiştir.

IV. BÖLÜM

ANALİZ VE BULGULAR

IV.1. Konuyla İlgili Yapılan Çalışmalar

Basel kriterlerinin KOBİ'lere etkilerini araştıran bilimsel çalışmalara bakıldığında öncelikle Basel kriterlerinin doğuşuna ve bu kriterlerin doğmasına sebep olan faktörlere değindikleri görülmektedir. Basel ile ilgili çalışmalarda ülke ekonomisinin dinamosu olarak kabul edilen KOBİ'lerin, Basel II kriterlerine uyum süreçlerinin nasıl gerçekleşeceği ve bu kriterler çerçevesinde KOBİ'lerin işletme hayatları boyunca ihtiyaç duyacakları fonlara ulaşmada ne tür zorluklarla karşılaşabilecekleri analiz edilmiştir. Yapılan çalışmalar neticesinde KOBİ'lerin Basel kriterlerinin gerektirdiği finans yapısına kavuşmak ve kendileri için uygun kredi fiyatlandırmasını sağlayabilmek amacıyla mevcut yapılarını yeniden nasıl düzenlemeleri gerektiği üzerinde durulduğu saptanmıştır. Aşağıda konuyla ilgili yapılan belli başlı çalışmalara yer verilecektir.

Yörük (2007), KOBİ'ler üzerinde Basel II kriterlerinin neden olacağı olası etkileri gözlemlemek, bu etkilerin KOBİ'ler arasında oluşturacağı rekabeti araştırmak ve KOBİ'lerin Basel-II kriterlerine bakış açılarını ölçmek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırmada Amasya ilinde faaliyet gösteren 50 adet KOBİ'den anket çalışması ile veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda ankete tabi tutulan KOBİ'lerin öncelikle kendi öz kaynaklarıyla finansman sağlamaya çalıştıkları, mecbur kalmadıkça diğer finansman kaynaklarını kullanmadıkları gözlenmiştir. Bununla beraber KOBİ'lerin özsermayesi yetersiz kaldığında ilk olarak ticari banka kredilerine başvurdukları daha sonra vadeli çek ve senet kullandıkları belirlenmiştir.

Araştırmada yine KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları bu nedenle kredilendirmede Basel- I kriterlerine daha az dikkat ettikleri saptanmıştır. Araştırmada ayrıca Basel II kriterlerinin gündeme gelmesi ile KOBİ'lerin bir takım finansal zorluklar yaşayacağı ve yaşanması muhtemel en önemli sorunun şeffaflık olduğu belirlenmiştir.

Kutlu, Şenol (2008) Basel kriterlerinin ana hatlarıyla tanımını yaparak Basel kriterlerinin çıkış noktasını ele almış, Basel I ve Basel II sürecini anlatarak Basel II'nin Basel I'e göre farklılıklarına değinmiştir. Çalışmada, Basel II içerisindeki ve Türkiye'deki KOBİ tanımlarına değinilerek KOBİ'lerin önemi vurgulanmıştır. Basel II'deki KOBİ sınıflandırmalarına değinilmiş ve sınıflandırma ölçütleri üzerinde durulmuştur. Basel II kriterlerinin uygulanmaya başlanması ile birlikte KOBİ'lerin yaşayacağı finansman sorunları ve KOBİ'lerin kriterlerin gerektirdiği standartları yerine getirmemesi durumunda onlar üzerindeki muhtemel etkileri analiz edilmiştir.

Şenol ve Aktürk (2008), KOBİ'lerin içinde bulunduğu çevresel faktörleri dikkate alarak, Basel II kriterleri karşısında güçlü ve zayıf yönleri ile yakalayabilecekleri fırsatlar ve maruz kalacakları tehditleri belirlemek amacıyla bir SWOT analizi gerçekleştirmişlerdir. Çalışma sonucunda, Türk turizm sektöründeki KOBİ'lerin finansal ve yönetsel yapılarındaki başarısızlıklar nedeniyle Basel II kriterlerini sağlamada zorlanacak olmaları ve bu uzlaşi hakkında yeterli derecede bilgi sahibi olmamaları turizm işletmelerinin zayıf yönleri olarak değerlendirilmiştir.

Türkiye'deki kayıt dışılığın KOBİ statüsündeki işletmelerde oldukça yaygın olması ve KOBİ'lere yönelik yeterli ve güvenilir istatistiki bilgilerin bulunmaması, KOBİ'lerin Basel II'ye uyum aşamasının oldukça maliyetli olması KOBİ'lerin

karşılaşacakları tehditler olarak değerlendirilmiştir. Ekonomik kalkınmanın sağlanmasında KOBİ'lerin oldukça büyük öneme sahip olması bu nedenle de KOBİ'lerin desteklenmesinin ulusal bir politika haline getirme anlayışı ise KOBİ'lerin güçlü yanları olarak değerlendirilmiştir. İşletmelerin finansal yapılarını güçlendirmeleri ve uluslararası kabul görmüş finansal tablolar hazırlayarak rekabet avantajı sağlamalarının da KOBİ'lerin yakalayacağı fırsatlar olarak görülmüştür.

Dumanoğlu, Ergül (2009), öncelikle ülkemizde, AB'de ve Basel II'de yer verilen KOBİ tanımları yapılmış ve KOBİ'lerin ülkeler için öneminde bahsedilmiştir. KOBİ'lerin mevcut yapıları gereği elde ettikleri avantajlar ve dezavantajlar belirtilmiştir. Basel II kriterleri açıklanmış ve Basel II'nin önemi KOBİ'ler açısından vurgulanmıştır. Basel II'de kredilere ilişkin sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında, basitleştirilmiş standart yaklaşım, standart yaklaşım ve içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlar kullanıldığı belirtilmiş ve bu yaklaşımlar açıklanmıştır. Basel II kriterlerinin çeşitli yönleri anlatıldıktan sonra KOBİ'lere etkilerinin finansman, fiyatlandırma ve teminat, şeffaflık, derecelendirme ve yönetim faktörleri üzerinde olacağı vurgulanmış ve bu etkiler kısaca açıklanmıştır.

Utku, Yüce ve Dönmez (2009), Antalya ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin Basel II 'ye bakış açısından mevcut durum analizlerinin yapılması, Basel II kriterleri hakkında bilgi düzeylerinin belirlenmesi ve ilgili kriterlerden etkilenme durumlarının, ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışma kapsamını Antalya ilinde faaliyet gösteren 105 adet işletme oluşturmuştur. Görüşülen işletmelerin en büyük sıkıntılarının finansman olduğu ve bunu pazarlama sorunlarının takip ettiği belirlenmiştir, buna rağmen birçoğunun ayrı bir finans uzmanı istihdam etmedikleri görülmüştür. Finansman sıkıntısının aşılması için banka kredilerinden yararlanmak işletmelerin çoğunun tercih ettiği bir yöntem olarak

görülmüştür. Belirlenen tüm noktalar içerisinde belki de en önemlisi işletmelerin büyük çoğunluğunun Basel II kriterlerinden bir haber olmalarıdır.

Aktürk, Şenol (2009), yürürlüğe girecek Basel II kriterleri kısaca anlatılmış ve kredilendirme sürecinde KOBİ'lere yapacağı etkiden bahsedilmiştir. KOBİ tanımları ve KOBİ'lerin ekonomideki yerine değinilerek ekonomi açısından devamlılıklarının önemi vurgulanmıştır. KOBİ'lerin kredilendirme sürecinde Basel II kriterlerine uyum süreçlerinin önemi ve kredilendirme sürecinde kriterlere uyum neticesinde uygun kredi fiyatlandırmasıyla kredi temin edecekleri vurgulanmış ve Basel II kriterlerinde kredilendirme sürecinde KOBİ'lerden istenen teminatlar üzerinde durulmuştur. Basel II kriterlerine uyumda zorlanan KOBİ'lerin piyasadaki alternatif finans yöntemlerine yönelmeleri gerektiği vurgulanmıştır. Alternatif finans yöntemleri olarak faktoring, forfating, finansal kiralama, sermaye piyasaları, risk sermayesi, satıcı kredileri, birleşmeler üzerinde durularak KOBİ'ler açısından faydalarına değinilmiştir.

Kırlıoğlu ve Şenol (2011), Marmara Bölgesinde faaliyet gösteren KOBİ niteliğindeki işletmelerin UFRS ve BASEL II kriterlerini hangi ölçüde bildiğini ve KOBİ'lerin ne gibi hazırlıklar yaptıklarını araştırmak ve çıkan sonuçlar çerçevesinde önerilerde bulunmak amacıyla bir araştırma gerçekleştirmiştir. Çalışma kapsamında Marmara bölgesinde faaliyet gösteren 363 adet işletmeyi kapsayan bir anket çalışması uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre işletmeler öz kaynak yetersizliğinden, faizlerin yüksekliğinden, döviz kurlarındaki hareketlilikten, bankaların ağır şartlarından, müşterilerin finansal sorunlarından, vadeli satışların fazla olmasından, maliyetlerin sürekli değişmesinden, alacakların zamanında tahsil edilememesinden kaynaklanan finansal sıkıntılar yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Demirkol, Aba (2012), bankacılık sektörünün uluslararası bir boyut kazandığı, bunun sonucu olarak alınması gereken önlemler ve geliştirilecek uygulamalar açısından Basel I, Basel II ve henüz taslak aşamasında olan Basel III ile bankacılık sektörü üzerinde getirileri araştırılması amaçlanmıştır. Araştırma literatür bazında incelenmiştir. Araştırma sonucunda Basel I, II ve III uzlaşmaları finans piyasasının daha etkin, istikrarlı, adil ve rekabete hazır hale gelmesini sağlarken denetim otoritesinin varlığı ve kamuya yapılan açıklamalar ile sistemin çok daha şeffaf olmasına katkıda bulunmaktadır. Söz konusu gelişmeler risklerin asgari seviyelere indirilmesini, güvenli ve rekabete açık bir bankacılık sektörünün oluşmasını ve sonuç olarak ekonomide istikrarı sağlayacaktır.

Horasan, Horasan (2012), Basel I ve Basel II uzlaşısı sermaye yeterlilikleri açısından karşılaştırılarak kredilendirme süreci bir firma uygulamasıyla değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bilindiği üzere kredi verme süreci, finansal analiz ile birlikte finansal olmayan verilerin de değerlendirilmesini zorunlu kıldığından öncelikle analize konu firma detaylı bir incelemeye tabi tutulmaktadır. Bu noktada dikkat edilmesi gereken en önemli husus bir firmanın ne finansal verilerinin, ne de finansal olmayan verilerinin yalnız başına karar vermede etken olmaması gerektiğidir. Firmanın tüm bu verilerinin eş zamanlı olarak analize tabi tutulması, kredilendirme sürecinde karar vermede oluşabilecek hata riskinin minimize edilmesini sağlamaktadır.

Firma ile kredili çalışma yapılıp yapılamayacağı finansal tablolar analizinin yanı sıra, 5C prensipleri olarak nitelendirilen Moralite (Character), Kapasite (Capacity), Teminat (Collateral), Sermaye (Capital), Ekonomik Koşullar (Conditions) gibi verilerin de değerlendirilmesine bağlıdır. Finansal tabloları olumlu bir görüntü vermesine rağmen; ortaklarının moralitesi (kredi alan tarafın güvenilirliği, krediyi geri ödemeyi isteyip istemediği) düşük, teminat yapısı kuvvetli olmayan veya ekonomik koşullardan

etkileneceği öngörülen firmalar ile kredili çalışma yapılması tercih edilmemektedir. Karşılaştırmalı analiz yapabilmek için firmanın 2007, 2008 ve 2009 yıllarına ait dönem sonu bilançosu, gelir tablosu, nakit akış tablosu, sabit kıymetler hareket tablosu ve özsermaye hareket tablosu kullanılmıştır. Ayrıca sektörel raporlar ve firmanın sektör içindeki konumuna ait bilgiler de değerlendirmede göz önünde tutulmuştur.

Gürel, Gürel ve Demir (2012), Basel II'nin yetersiz yönlerini belirterek Basel III kriterlerinin ortaya çıkmasını gerektiren nedenleri incelemiştir. Basel III'ün ana amaçları olan nitelikli sermaye, niceliği arttırılmış sermaye, sermaye tamponu oluşturulması, risk bazlı olmayan kaldıraç oranı, likidite düzenlemeleri gibi faktörleri açıklamışlardır. Basel III'ün getirdiği yenilikler üzerinde durmuş ve yıllar itibari ile uygulama takvimini analiz etmişlerdir. Türkiye açısından Basel III kriterleri değerlendirilerek mevcut sistemde kriterlere uyumun ne şekilde olacağı vurgulanmıştır. Genel itibari ile Basel III kriterleri ile ilgili değerlendirme yapılmış ve getirileri hakkında çıkarımlarda bulunmuşlardır.

IV.2. Analiz ve Bulgular

Aşağıda sırasıyla, probleminin tanımı yapılarak, araştırmanın önemi ve amacı açıklanmıştır. Bunu takiben araştırma hipotezleri, araştırma yöntemi ve veri toplama teknikleri açıklanarak, araştırma sınırlılıklarından bahsedilmiştir. Son olarak yapılan istatistiksel analiz ve değerlendirmeler bölümüne yer verilmiştir.

IV.2.1. Problem Tanımı

Finansal piyasalarda risk; teknolojinin hızlı gelişimi, sıcak para akımlarındaki büyük artış ve finansal araç tür ve sayısının artıp daha karmaşık bir hal alması gibi etkenlere bağlı olarak küreselleşme ile birlikte artış göstermiş olup, bu durumdan en çok

etkilenen sektör bankacılık piyasası olmuştur. Artan riske bağlı olarak birçok ülkede bankacılık krizleri yaşanmış ve krizler kaynaklandığı ülke sınırlarını aşarak küresel boyutta finansal piyasaları olumsuz etkilemiştir. Bankacılık sisteminde yaşanan bu krizlerin temelinde, finansal piyasalarda artan riske karşılık, bankaların bu riskleri yeterince iyi ölçmemeleri göz ardı etmeleri ve bunun sonucu olarak riskin yönetilememesi yatmaktadır. Bankacılık sisteminde etkin risk yönetimi uygulamalarının temel unsurlarından birisi sermaye yeterliliğinin sağlanmasıdır. Sermaye yeterliliği, finansal kurumların karşı karşıya kaldıkları risklere karşılık olarak, finansal yükümlülüklerini yerine getirebilecek düzeyde likit varlığa sahip olmalarını ifade etmektedir.

Bankacılıkta sermaye yeterliliğinin sağlanması, kısa ve orta vadede ortaya çıkabilecek öngörülemez zararların önlenmesi ve bankalarla işlem yapan iktisadi kuruluşlar ile yatırımcılara güven vermesi açısından önem arz etmektedir. Bankacılık sisteminde etkin risk yönetimi uygulamalarının gerçekleştirilmesi ve sermaye yeterliliğinin sağlanmasına yönelik olarak uluslararası boyutta standartların belirlendiği ilk uzlaşısı olan Basel I, 1988 yılında Basel Bankacılık ve Denetim Komitesi tarafından yayımlanmıştır. Basel I uzlaşısının, bankacılık sisteminde karşılaşılan riskleri kredi riski ile sınırlandırması ve finansal piyasalardaki hızlı gelişme karşısında yetersiz kalması nedenleri ile ikinci sermaye yeterliliği uzlaşısı olan Basel II, 2004 yılında ilgili komite tarafından yayımlanmıştır.

2009 yılından bu yana ülkemizdeki KOBİ'lere aşamalı olarak uygulanması düşünülen ve sürekli olarak uygulanması ertelenen Basel II kriterleri, Haziran 2011 Temmuz 2012 arasında yürütülen paralel uygulama ile yürürlüğe girmiştir. Paralel uygulama döneminin sona erdiği 1 Temmuz 2012'den itibaren kredi riskinin ölçümünde standart yöntemin uygulanmaya başlanmasıyla, Türkiye Basel II'yi tam olarak uygular

hale gelmiştir. Basel II kriterlerinin uygulanmasının sürekli olarak ertelenmesinin altında yatan başat neden, Türkiye’de faaliyet gösteren KOBİ’lerin söz konusu kriterler hakkında bilgilenme, anlama uygulama becerisi ile yakından ilgilidir. KOBİ’ler ancak kriterler hakkındaki bilgi düzeylerini artırıp mevcut yapılarını kriterler ile uyumlu hale getirerek, finans piyasalarından daha avantajlı fon sağlayabileceklerdir.

IV.2.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı; Bursa’da faaliyet gösteren KOBİ’lerin Basel II hakkında sahip oldukları bilgi düzeyinin ölçülmesi ve KOBİ’lere etkilerinin belirlenmesidir. Bu çalışmada, Basel II kriterlerinin içeriği incelenerek, söz konusu kriterlerin KOBİ’lerden istikleri ve sonuç olarak KOBİ’lere etkileri değerlendirilecektir. Böylece Basel II kriterlerini anlayıp uygulayabilen KOBİ’lerle bunun tersi durumdaki KOBİ’ler arasında her hangi bir farklılığın ortaya çıkıp çıkmadığı anlaşılacaktır.

Bu çalışmada finansal kararlar alınırken Basel II kriterlerinin önemini fark ederek gerekli düzenlemeleri yapan KOBİ’ler ile Basel II kriterlerini dikkate almayıp finansman kararlarında göz önünde bulundurmayan KOBİ’ler arasındaki farklılıklar değerlendirilecektir. Böylece; finansman talebinde bulunan KOBİ’lerden Basel II kriterlerini karşılayanların sahip oldukları üstünlükler ile karşılamayanların yüz yüze geldikleri olumsuzluk ve maliyetler anlaşılabilir. Basel II kriterlerinin işletmelerin finansman kararlarında sağladıkları fırsatlar analiz edilerek, KOBİ’lerin söz konusu kriterlere uyum sürecinin hızlandırılması sağlanabilir.

IV.2.3. Araştırma Hipotezleri

H1: KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri faaliyet gösterdikleri sektöre göre farklılık göstermez

H2: KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri Basel II kriterlerine uyum düzeyine göre farklılık göstermez.

H3: KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri personel büyüklüklerine göre farklılık göstermez.

H4: KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri bankaların kredi verirken bağımsız derecelendirme kuruluşlarının rating notlarını kullanmalarına göre farklılık göstermez.

H5: KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri bankalardan kredi kullanırken kredi notunun dikkate alınması durumunda derecelendirme kuruluşları tarafından verilen kredi notunun güvenilir olacağına inanılmasına göre farklılık göstermez.

H6: KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri kredi notunun kredi maliyetlerini etkileme durumuna göre farklılık göstermez.

IV.2.4. Araştırma Yöntemi ve Veri Toplama Teknikleri

Tez çalışması teori ve uygulama kısımlarından meydana gelmektedir. Tezin teorik bölümünde; literatür taraması yapılmış, bu amaçla konu ile ilgili kitap, makale, tez ve piyasa yorumları incelenerek uygulama bölümüne de detaylı bir altyapı hazırlanmıştır.

Araştırmada anket yöntemi ile toplanılacak verilerin daha güvenilir hale getirilmesi amacıyla, yüz yüze anket yöntemi gerçekleştirilmiştir.

Anket soruları, gerçekleştirilen literatür taraması dikkate alınarak hazırlanmıştır. Literatürden ve teoriden yararlanarak hazırlanan ankette Yazıcı (2008), Aramaz (2008), Kaya (2007), Yörük (2007), Yılmaz (2007), Çelik (2007)'in çalışmalarında kullandıkları anket sorularından yararlanılmış ve Bursa'da yer alan işletmelerle 18 Şubat - 18 Mart 2014 arası yapılan ön testler sonucunda gerekli düzeltmeler gerçekleştirilerek araştırmanın evrenini oluşturan kitleye 2 Nisan 2014' de yüz yüze ankete başlanmıştır.

Araştırmanın ana kütesini Türkiye'deki KOBİ'ler oluşturmaktadır. Örneklem oluşturulurken kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak Bursa'da Organize Sanayi bölgelerinde faaliyet gösteren KOBİ'ler seçilmiştir. Bursa Organize Sanayi bölgeleri internet sitelerinden alınan verilere göre 2293 KOBİ organize sanayi bölgelerinde faaliyet göstermektedir. Ana kütle içerisinde örneklem oluşturulmasında KOBİ'lerin sektörel dağılımlarına bakılarak bu oranlar örneklem seçiminde korunmuştur. Bu yüzden kota örnekleme yöntemi kullanılmıştır. 0,95 güven aralığında %5 hata payı ile 335 firmaya anket yapılmıştır.

Ankette kullanılan ölçeklerin güvenilirliği Cronbach's Alpha katsayısı ile test edilmiştir. Cronbach's Alpha modelinde ölçeğe ilişkin katsayılar;

0,40-0,59 arasında ise **düşük güvenilirlik**,

0,60-0,79 arasında ise **oldukça güvenilir**,

0,80-1,00 arasında ise **yüksek derecede güvenilir** olarak kabul edilmektedir (Kalaycı, 2009). Bu değerlere göre ölçeğin güvenilirlik katsayısı (Cronbach's Alpha) 0,605 güven seviyesine sahip olup istatistiksel olarak yeterli olduğu saptanmıştır.

IV.2.5. Araştırmanın Sınırlamaları

Araştırmanın kısıtları olarak maddi olanaksızlıklar ve zaman kısıtı nedeniyle kapsamın Bursa ilinde faaliyet gösteren KOBİ'ler ile sınırlı tutulması gösterilebilir. Daha büyük bir örneklem üzerinde araştırmanın gerçekleştirilmesi araştırma sonucunda elde edilen bilgileri daha genellenebilir yapacaktır ancak bütçe ve zaman kısıtları nedeniyle çalışma Bursa ilinde faaliyet gösteren KOBİ'ler ile sınırlandırılmıştır. Bu nedenle yukarıda ifade edilen sınırlamalar doğrultusunda çalışma sonuçlarının değerlendirilmesi daha doğru olacaktır.

IV.2.6. Bulgular ve Değerlendirme

IV.2.6.1. Araştırmaya Katılan KOBİ'lerin Tanımlayıcı Özelliklerine

İlişkin Bulgular

IV.2.6.1.1. Ankete Katılan İşletme Sorumlularının Eğitim Düzeyinin

Analizi

Araştırmaya katılan işletmeler, işletme sorumlularının eğitim düzeyi baz alınarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 5.7'de sunulmuştur. Buna göre katılımcıların %40 lise, %21 ilköğretim, %19 ön lisans, %18 lisans, %2 Y.lisans doktora alanlarından mezun olmuşlardır.

Tablo 5.7: Ankete Katılan İşletme Sorumlularının Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

Eğitim Düzeyi	Sayı	Yüzde (%)
İlköğretim	73	21
Lise	134	40
Ön Lisans	62	19
Lisans	60	18
Y. Lisans-Doktora	6	2
Toplam	335	100

IV.2.6.1.2. İşletmelerin Faaliyet Gösterdikleri Alana Göre Analizi

Araştırmaya katılan işletmelerin faaliyet gösterdikleri alan baz alınarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 5.8’de sunulmuştur. Buna göre işletmelerin %39’u tekstil, %25’i oto yan sanayi, %22’si makine, %10’u maden- metal sanayi, %2’si kimya, %0,9’u inşaat, %0,6’sı yiyecek içecek geri kalan işletmeler ise %0,3 ile aynı oranı paylaşmaktadır.

Tablo 5.8: İşletmelerin Faaliyet Gösterdikleri Alana Göre Dağılımı

Sektör	Sayı	Yüzde (%)
Tekstil	129	38
Oto Yan Sanayi	82	25
Makine	74	22
Maden Metal Sanayi	34	10
Kimya	5	2
İnşaat	3	0,9
Yiyecek – İçecek	2	0,6
Büro Malzemeleri	1	0,3
Deri Sanayi	1	0,3
Ambalaj	1	0,3
Otel	1	0,3
Tarım ve Avcılık	1	0,3
Toplam	335	100

IV.2.6.1.3. İşletmelerin Hukuki Yapısı ve Hukuki Yapıyı Tercih Etme Nedenlerinin Analizi

Araştırmaya katılan işletmeler, işletme hukuki yapıları ve bu yapıyı tercih etme nedeni baz alınarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 5.9’da sunulmuştur. Buna göre araştırmaya katılan 192 şahıs işletmesi sermayelerinin bölünmemesi için bu hukuki yapıyı tercih ettiklerini belirtmiştir. Araştırmaya katılan 110 işletme limited şirket statüsündedir, bu yapıyı daha çok kaynak sahibi olmak ve riski azaltmak için seçtiklerini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan 33 işletme anonim şirket statüsündedir, bu yapıyı daha çok kaynak sahibi olmak ve riski azaltmak için tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 5.9: İşletmelerin Hukuki Yapısı ve Hukuki Yapıyı Tercih Etme Nedenine Göre Dağılımı

İşletme Hukuki Yapısı	Hukuki Yapıyı Tercih Nedeni			Toplam
	Daha çok kaynak sahibi olmak	Riski azaltmak	Sermayenin bölünmemesi	
Şahıs	25	60	107	192
Anonim	14	12	7	33
Limited	48	56	6	110
Toplam	87	128	120	335

IV.2.6.1.4. İşletmelerin Personel Sayılarına Göre Analizi

Araştırmaya katılan işletmelere personel sayıları açık uçlu soru olarak yöneltilmiş ve analiz sonuçları tablo 5.10'da sunulmuştur. Buna göre tekstil sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin ortalama personel sayısı 43,74, oto yan sanayide faaliyet gösteren işletmelerin ortalama personel sayısı 6,20, makine sanayide faaliyet gösteren işletmelerin ortalama personel sayısı 32,24, maden-metal sanayide faaliyet gösteren işletmelerin ortalama personel sayısı 25,65, kimya sanayide faaliyet gösteren işletmelerin ortalama personel sayısı 28,8, inşaat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin ortalama personel sayısı 30,67, yiyecek-içecek sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin ortalama personel sayısı 113,5, büro malzemeleri sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin ortalama personel sayısı 143, deri sanayide faaliyet gösteren işletmelerin ortalama personel sayısı 13, ambalaj sanayide faaliyet gösteren işletmelerin ortalama personel sayısı 25, otelcilik sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin ortalama personel sayısı 50, tarım-avcılık sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin ortalama personel sayısı 9'dur.

Tablo 5.10: İşletmelerin Ortalama Personel Sayılarına Göre Dağılımı

Sektör	Ortalama
Tekstil	43,74
Oto Yan Sanayi	6,20
Makine	32,24
Maden Metal Sanayi	25,65
Kimya	28,8
İnşaat	30,67
Yiyecek – İçecek	113,5
Büro Malzemeleri	143
Deri Sanayi	13
Ambalaj	25
Otel	50
Tarım ve Avcılık	9
Ortalama	30,23

IV.2.6.1.5. İşletmelerin Finansman Kararlarını Alanlar Açısından Analizi

Tablo 5.11: İşletmelerin Finansman Kararlarını Alan Açısından Dağılımı

Finans Kararlarını Alan	Sayı	Yüzde (%)
Finans Müdürü	5	2
Ortaklar	88	26
Yönetim Kurulu	35	10
Şirket Sahibi	197	59
Genel Müdür	10	3
Toplam	335	100

Araştırmaya katılan işletmeler, finansman kararlarını alanlar baz alınarak incelenmiş sonuçları Tablo 5.11’de sunulmuştur. Buna göre finans kararları alınırken %59 ile şirket sahipleri en önemli karar verici bunu %26 ile ortaklar izlemektedir. Yönetim kurulu %10, genel müdür %2,5, finans müdürü%1,5 gibi düşük oranla finans kararlarını almaktadır. Türkiye’de faaliyet gösteren KOBİ’lere bakıldığından en büyük sorunlardan birinin şirket sahipleri ve ortaklarının uzmanlık gerektiren alanlar da dahi son sözü söylemeleri ve işletme politikalarını bu şekilde belirlemeleridir.

Alınan yanlış kararlar ve politikalar neticesinde KOBİ'ler rekabetin yüksek olduğu piyasa koşullarında uzun ömürlü olamamaktadır.

IV.2.6.1.6. İşletmelerin Cirolarına Göre Analizi

Araştırmaya katılan işletmeler ciroları baz alınarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 5.12'de sunulmuştur. Buna göre firmaların %100'nün cirosu 40 milyon TL'nin altındadır.

Tablo 5.12: İşletmelerin Cirolarına Göre Dağılımı

Ciro	Sayı	Yüzde (%)
40 Milyon TL'den Az	335	100

IV.2.6.1.7. İşletmelerin Yaşamakta Olduğu Sorunların Önem Derecesine

Göre Analizi

Araştırmaya katılan işletmeler, yaşamakta olduğu sorunlar önem derecesine göre baz alınarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 5.13'de sunulmuştur. Buna göre işletmelerde en önemli üç sorunun sırasıyla yönetim, üretim ve finansman olduğu görülmektedir. Bu üç sorunun ardından işletmeler için daha az öneme sahip pazarlama ve yetişmiş personel gelmektedir. İşletmelerin önemsemediği sorunlar ise eğitim ve teknolojidir. Bakıldığında KOBİ'lerin belirttiği üç sorun yönetim, üretim ve finansman işletmelerin yapıları gereği zorlandıkları ve uzmanlaşmaları gereken alanlardır. Ancak sektörel bağlamda daha uzman, yönetim bilgi ve becerisine sahip kadrolarla çalışan, stok yönetimi ve üretim verimliliği konusunda rakip işletmeler seviyesinde üretim sağlayabilen, finansman yapısını daha akılcı ve stratejik finansman kararları ile yönetebilen işletmeler büyüyerek işletme hayatlarını devam ettirebilecektir. Tüm bu sonuçlara ise işletmelerin en az önem verdikleri teknoloji ve eğitim ile daha da kolay ulaşılabilecektir.

Günümüz bilgi ve enformasyon çağıdır. Sürekli öğrenen ve bunu bir şekilde kendilerine yararlı çıktılara dönüştürebilen işletmeler her zaman güçlü yapılarını koruyacaktır.

Tablo 5.13: İşletmelerin Yaşamakta Olduğu Sorunların Önem Derecesine Göre Dağılımı

İşletmelerin Yaşamakta Olduğu Sorunlar	Çok Önemli		Önemli		Kararsız		Önemsiz		Çok Önemsiz		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yönetim Sorunları	115	35	32	10	74	22	31	9	78	24	330	100
Üretim ve Hammadde	39	12	88	29	48	15	86	28	48	16	309	100
Yetiştirilmiş Personel	21	11	69	38	28	15	23	13	43	23	184	100
Eğitim	15	8	26	14	71	38	47	25	27	15	186	100
Teknoloji	33	18	15	8	76	42	37	20	21	12	182	100
Pazarlama	55	21	32	13	32	13	79	31	58	22	256	100
Finansman	54	23	67	29	21	9	30	13	61	26	233	100

IV.2.6.1.8. İşletmelerin Yaşamakta Olduğu Finansal Sorunların Önem

Derecesine Göre Analizi

Tablo 5.14’de araştırmaya katılan işletmelerin finansal sorunlarının önem derecesi baz alınarak incelenmiş ve analiz sonuçları sunulmuştur. Buna göre işletme sermayesi ihtiyacının hızla artması firmaların karşı karşıya oldukları en önemli finansal sorundur. Bu sorunu önem derecesi açısından sırasıyla alacakların zamanında tahsil edilememesi ve özsermaye yetersizliği izlemektedir. Ekonomi politikalarının ve enflasyonun etkisi makro ekonomik açıdan önemli olmakla birlikte firmalar için önem derecesi açısından dördüncü sırada gelmektedir. Buradan hareketle firmaların öncelikle kendi iç yapılarını değerlendirdikleri sonucuna ulaşılabilir. Kredi temininde yaşanan güçlükler ve sermaye piyasalarından yararlanma olanaklarının kısıtlı olması firmaların öncelikli finansal sorunları arasında yer almamaktadır.

Tablo 5.14: İşletmelerin Finansal Sorunlarının Önem Derecesine Göre Dağılımı

Finansal Sorunlar	Çok Önemli		Önemli		Kararsız		Önemsiz		Çok Önemsiz		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İşletme sermayesi ihtiyacının hızla artması	91	28	81	25	99	30	39	12	15	5	325	100
Kredi maliyetlerinin artması	33	12	57	21	55	20	109	41	15	6	269	100
Alacakların zamanında tahsil edilememesi	59	19	84	26	91	30	36	12	38	13	308	100
Kredi teminin de yaşanan güçlükler	12	15	10	11	13	15	37	43	14	16	86	100
Öz kaynak yetersizliği	87	30	15	5	47	16	30	10	111	39	290	100
Teşviklerden yararlanamama	13	10	44	31	9	7	48	34	25	18	139	100
Ekonomi politikalarının ve enflasyonun işletmeler üzerindeki etkisi	44	18	52	22	30	13	19	7	93	40	238	100
Sermaye piyasalarından (hisse senedi, tahvil vb.) yararlanma olanaklarının kısıtlı olması	-	-	-	-	4	10	-	-	36	90	40	100

IV.2.6.1.9. İşletmelerin Kullandıkları Finans Kaynaklarına Göre Analizi

Araştırmaya katılan işletmeler, finans kaynakları temel alınarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 5.15’de sunulmuştur. İşletmeler anket de finans kaynakları içerisinde birden fazla seçenek işaretleyebilmektedir. Bu nedenle tabloda toplamda araştırmaya katılan işletme sayısı üzerinde bir sonuca ulaşılmıştır. Buna göre işletmelerin %53’ü banka kredisi, %38’i faktoring, %8’i leasing, % 0,1’i ise risk sermayesi kullanmaktadır. İşletmeler fon kaynağına ihtiyaç duyduklarında öncelikle banka kredisine başvurmaktadır. Buradan hareketle KOBİ’lerin yapıları gereği en kolay ulaşılabildikleri fon kaynağını seçtiği söylenebilir. Alternatif finansman kaynaklarını daha aktif kullanabilmeleri KOBİ’lerin banka kredilerine bağımlılığını azaltabilir. Ancak bunun yapılabilmesi için finans ve piyasa bilgisi gerekmektedir. KOBİ’ler finans bilgi eksiklerini uzmanlarla giderebilir yada bu konuda danışmanlık hizmeti alabilirler.

Tablo 5.15: İşletmelerin Kullandıkları Finans Kaynaklarına Göre Dağılımı

İşletmelerin Finans Kaynakları	Sayı	Yüzde (%)
Banka Kredisi	277	53
Faktoring	197	38
Leasing	41	8
Risk Sermayesi	5	1
Toplam	520	100

IV.2.6.1.10. İşletmelerin Banka Kredisine Verdikleri Öneme Göre Analizi

Araştırmaya katılan işletmeler, banka kredisine verilen önem temel alınarak incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 5.16’da sunulmuştur. Buna göre işletmelerin %11’i banka kredilerini hiç önemli bulmazken, %37’si kısmen önemli, %25’i büyük ölçüde önemli, %18’i ise çok önemli bulmaktadır.

Tablo 5.16: İşletmelerin Banka Kredisine Verdikleri Öneme Göre Dağılımı

Banka Kredisine Verilen Önem	Sayı	Yüzde(%)
Hiç Önemli Değil	36	11
Kararsızım	30	9
Kısmen Önemli	124	37
Büyük Ölçüde Önemli	85	25
Çok Önemli	60	18
Toplam	335	100

IV.2.6.1.11. İşletmelerin Kredi Alırken Karşılaştıkları Zorlukların Analizi

Anket de bulunan kredi alırken sorun yaşıyor musunuz sorusuna evet yanıtı veren 145 işletmenin yaşadığı sorunlar önem derecelerine göre Tablo 5.17’de sunulmuştur. Bu göre işletmeler için önem derecesi açısından en önemli sorun faiz oranlarının yüksekliğidir.

Önem derecesi açısından bakıldığında ikinci olarak teminat göstermedeki zorluklar, üçüncü olarak bürokratik işlemlerin zorluğu gelmektedir. Önem derecesi açısından vadelerin kısalığı ve kredi tutarının azlığı firmalar için önem teşkil etmemektedir.

Tablo 5.17: İşletmelerin Kredi Alırken Karşılaştıkları Zorlukların Önem Derecesine Göre Dağılımı

Kredi Alırken Karşılaşılan Zorluklar	Çok Önemli		Önemli		Kararsız		Önemsiz		Çok Önemsiz		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İstenen Teminatlar	35	24	43	30	48	33	16	11	3	2	145	100
Faiz Oranlarının Yüksekliği	69	48	71	49	-	-	-	-	5	3	145	100
Vadelerin Kısalığı	4	3	4	3	41	29	32	22	64	43	145	100
Bürokratik İşlemlerin Zorluğu	38	26	26	18	26	18	16	11	39	27	145	100
Kredi Tutarının Azlığı	3	2	2	1	28	19	78	54	34	24	145	100

IV.2.6.1.12. İşletmelerin Türkiye'deki Bankaların Kredi Vermede

İzledikleri Prosedürler Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Analizi

Araştırmaya katılan işletmeler, bankaların kredi vermede izledikleri prosedürler hakkındaki bilgi düzeyleri baz alınarak incelenmiş ve analiz sonuçları tablo 5.18'de sunulmuştur. Buna göre işletmelerin %33 kısmen, %25 orta düzeyde, %19 büyük ölçüde, %16 tam olarak bilgi sahibidir. İşletmelerin %7'si kredi vermede izlenen prosedürler hakkında hiçbir bilgiye sahip değildir. Bakıldığında kredi kullansın ya da kullanmasın tüm işletmelerin bu soruyu cevapladıkları görülmektedir. Soruyu cevaplayanlar kredi kullanmasalar dahi bireysel veya işletme düzeyinde prosedür bilgilerini ne ölçüde bildiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 5.18: Türkiye’deki Bankaların Kredi Vermede İzledikleri Prosedürler Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Dağılımı

	Sayı	Yüzde(%)
Tam Olarak Biliyorum	55	16
Büyük Ölçüde Biliyorum	63	19
Orta Düzeyde Biliyorum	84	25
Kısmen Biliyorum	111	33
Hiçbir Bilgim Yok	22	7
Toplam	335	100

IV.2.6.1.13. İşletmelerin Kredi Derecelendirmesi (Rating) Hakkındaki

Bilgi Düzeylerinin Analizi

Araştırmaya katılan işletmeler, kredi derecelendirme bilgi düzeyleri baz alınarak incelenmiş ve analiz sonuçları tablo 5.19’da sunulmuştur. Buna göre işletmelerin %73’ü kredi derecelendirme hakkında bilgi sahibi değildir. İşletmelerin yalnızca %27’si kredi derecelendirme hakkında bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Basel II kriterlerinin gereği olan derecelendirmenin işletmeler tarafından bilinmemesi Basel II’nin ülkemizde tam olarak uygulanmasıyla birlikte işletmeler açısından sorun teşkil edebilir.

Tablo 5.19: İşletmelerin Kredi Derecelendirme (Rating) Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Dağılımı

Derecelendirme Hakkında Bilgi Sahibi misiniz	Sayı	Yüzde(%)
Evet	88	27
Hayır	247	73
Toplam	335	100

IV.2.6.1.14. İşletmelerin Kredi Derecelendirmesi (Rating) Hakkında

Girişimde Bulunmama Nedenlerinin Analizi

Araştırmaya katılan işletmeler, kredi derecelendirme girişiminde bulunmama nedenleri temel alınarak incelenmiş ve analiz sonuçları tablo 5.20’de sunulmuştur. Buna göre işletmelerin %46’sı kredi derecelendirme notu almanın gerekli olduğuna inanmıyor. Gerekli olduğuna dair bilgisi olmayan işletme %46, nereye başvuru yapacağı hakkında bilgisi olmayan işletme %26’dır. Genel itibariyle bakıldığında işletmeler için bir bilgisizlik ve zorunlu ihtiyaç olmadıkça derecelendirmeye yönelmeme durumu mevcuttur.

Tablo 5.20: İşletmelerin Kredi Derecelendirmesi (Rating) Hakkında Girişimde Bulunmama Nedenlerine Göre Dağılımı

Kredi Notu Hakkında Girişimde Bulunmama Nedeni	Sayı	Yüzde(%)
Gerekli Olduğuna İlişkin Bilgi Yok	95	28
Gerekli Olduğuna İnanmıyorum	153	46
Nereye Başvuru Yapacağım Hakkında Bilgi Yok	87	26
Toplam	335	100

IV.2.6.1.15. İşletmelerin Kredi Notunun Kredi Faizini Etkileme Durumları

Hakkındaki Görüşlerin Analizi

Araştırmaya katılan işletmeler, kredi notunun kredi faizini etkileme durumu baz alınarak incelenmiş ve analiz sonuçları tablo 5.21’de sunulmuştur. Buna göre İşletmeler %67 hayır, %17 kararsız, %16 evet şeklinde cevaplar vermişlerdir. Bakıldığında çok fazla sayıda işletme kredi notunun kredi faizine bir etkisinin olmadığını düşünmektedir ve tablo 5.20’de çıkan sonuçlarda burada desteklenmektedir.

Yani derecelendirme notunun gerekli olmadığına inanan işletmeler derecelendirme notunun kredi faizini etkilemediğini düşünmektedir.

Tablo 5.21: Kredi Notunun Kredi Faizini Etkileme Durumuna Göre Dağılımı

Kredi Notunun Kredi Faizini Etkileme Durumu	Sayı	Yüzde(%)
Evet	53	16
Hayır	224	67
Kararsızım	58	17
Toplam	335	100

IV.2.6.1.16. Kredi Kullanırken Kredi Notunun Zorunlu Hale

Getirilmesinin İşletmeleri Etkileme Durumunun Analizi

Araştırmaya katılan işletmeler, kredi notunun zorunlu hale gelmesinden etkilenme durumu baz alınarak incelenmiş ve analiz sonuçları tablo 5.22’de sunulmuştur. Buna göre işletmeler %50 oranında herhangi bir etki olmayacağını, %28 oranında kredi almanın kolaylaşacağını, %22 oranında kredi almanın zorlaşacağını düşünmektedir. Yine diğer tablolarla karşılaştırılacak olursa kredi notunun gereğine inanmayan ve kredi notunun kredi faizini etkilemeyeceğini düşünen işletmeler kredi notunun zorunlu hale getirilmesinden kredi kullanımının etkilenmeyeceğini düşünmektedir.

Tablo 5.22: Kredi Kullanırken Kredi Notunun Zorunlu Hale Getirilmesinin İşletmeleri Etkileme Durumuna Göre Dağılımı

Kredi Notunun Zorunlu Hale Gelmesinin İşletmeleri Etkileme Durumu	Sayı	Yüzde(%)
Kredi Almak Kolaylaşır	95	28
Kredi Almak Zorlaşır	74	22
Herhangi Bir Etkisi Olmaz	166	50
Toplam	335	100

IV.2.6.1.17. İşletmelerin Kredi Derecelendirme (Rating) Uygulamasına

Uyum Süresinin Analizi

Araştırmaya katılan işletmeler, kredi derecelendirme uygulamasına uyum süreci baz alınarak incelenmiş ve analiz sonuçları tablo 5.23’de sunulmuştur. Buna göre işletmelerin %66’sı 2 yıl içinde, %32’si 1 yıl içinde, %2’si de hemen uyum sağlayacaklarını belirtmiştir. Bakıldığında Basel II kriterleri ülkemizde 2009’dan bu yana tam olarak uygulanmaya çalışılmaktadır. Ancak her sene çeşitli nedenlerle uygulama ertelenmiş ve kriterler tam olarak uygulanamamıştır. Bu doğrultuda tablodan hareketle işletmelerin birçoğunun kriterleri bilmediği ve kriterlere uyum süreçlerinin uzun olacağı anlaşılmaktadır. Basel II kriterlerinin bankalar açısından piyasa odaklı uygulanmaması Türkiye’de 2001 krizinden sonra bankaların güçlenen yapısı ile ilişkilendirilebilir.

Tablo 5.23: İşletmelerin Kredi Notu Uygulaması Zorunlu Hale Gelirse Uyum Sürelerinin Dağılımı

Uyum Süresi	Sayı	Yüzde(%)
Hemen	4	2
1 Yıl İçinde	109	32
2 Yıl İçinde	222	66
Toplam	335	100

IV.2.6.1.18. İşletmelerin Kredi Derecelendirme (Rating) Kuruluşlarından

Alacağı Kredi Notlarının Güvenilir Olma Durumunun Analizi

Araştırmaya katılan işletmeler, kredi derecelendirme kuruluşlarından alacağı notların güvenilirliği temel alınarak incelenmiş ve analiz sonuçları tablo 5.24’de sunulmuştur. Buna göre işletmelerin %66’sı derecelendirme kuruluşlarından alacakların notların güvenilir olmayacağını düşünmektedir.

İşletmelerin %27'si derecelendirme kuruluşlarından alacakları notların güvenilirliği konusunda kararsız kalmışlardır. İşletmelerin %7'si alacakların notların güvenilir olacağını düşünmektedir. Bu bağlamda işletmeler derecelendirme sistemine geçilse dahi yapılan derecelendirmelerin şeffaf olamayacağını ve doğruyu yansıtmayacağını açıkça belirtmişlerdir. Burada derecelendirme kuruluşlarının belirsizliği derecelendirme sisteminin tam olarak bilinmemesi ve derecelendirme sürecinde insan faktörünün olması da etkilidir.

Tablo 5.24: İşletmeler Kredi Notu Uygulaması Zorunlu Hale Gelirse Güvenilir Bulma Durumlarının Dağılımı

	Sayı	Yüzde(%)
Evet	24	7
Hayır	221	66
Kararsızım	90	27
Toplam	335	100

IV.2.6.1.19. İşletmelerin Basel II Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Analizi

Araştırmaya katılan işletmeler, Basel II hakkındaki bilgi düzeyleri baz alınarak incelenmiş ve analiz sonuçları tablo 5.25'de sunulmuştur. Buna göre işletmelerin %71'i Basel II hakkında hiçbir bilgiye sahip değilken, %5 büyük ölçüde, %13 orta düzeyde, %11 kısmen bilgi sahibidir. Buradan hareketle işletmelerin Basel II hakkında büyük bilgi eksikliği olduğu ve ileride Basel II'nin tam olarak uygulamaya geçmesiyle işletmelerin bu bilgi eksikliklerinin uygun fiyatla fon bulmada büyük sorun teşkil edeceği düşünülmektedir. Bu bilgi eksikliğinin doğmasında bankaların Basel II kriterlerini tam olarak uygulamamaları ve işletmeleri bu kriterler doğrultusunda derecelendirmeye tabi tutmamaları yer almaktadır.

Ancak yapılan analizlere de bakılacak olursa işletmeler derecelendirme zorunlu hale gelse dahi işletmelerinin bundan olumsuz etkilenmeyeceğini, bağımsız derecelendirme kuruluşlarından alınacak notların tarafsız olamayacağını ve bu doğrultuda sistemin istenen düzeyde işlemeyeceğini düşünmektedir. Sonuç olarak işletmeler, kendileri için olumlu sonuçlar doğurmayacağını düşündükleri Basel II kriterlerini öğrenmek ve rating notu almak için herhangi bir çaba harcamamaktadırlar.

Tablo 5.25: İşletmelerin Basel II Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Dağılımı

İşletmelerin Basel II Hakkındaki Bilgi Düzeyi	Sayı	Yüzde(%)
Tam Olarak Biliyorum	-	-
Büyük Ölçüde Biliyorum	16	5
Orta Düzeyde Biliyorum	44	13
Kısmen Biliyorum	38	11
Hiçbir Bilgim Yok	237	71
Toplam	335	100

IV.2.6.1.20. İşletmelerin Basel II'ye Uyum Sürecinin Analizi

Araştırmaya katılan işletmeler, Basel II'ye uyum süreçleri baz alınarak incelenmiş ve analiz sonuçları tablo 5.26'da sunulmuştur. Buna göre işletmelerin %91'i Basel II'ye uyum ile ilgili hiçbir hazırlık yapmamaktadır. İşletmelerin sadece %4'ünün Basel II ile ilgili olarak bir planlamaları olduğu belirlenmiştir. İşletmelerin %5'i ise kriterlere uyum ile ilgili olarak planlama ve hazırlık aşamalarının bulunduğunu belirtmiştir.

Tablo 5.26: İşletmelerin Basel II'ye Uyum Süreçlerinin Dağılımı

İşletmelerin Basel II'ye Uyum ile İlgili Yol Haritası Bulunmaktadır	Sayı	Yüzde(%)
Bulunmaktadır	12	4
Hazırlık Aşamasındadır	10	3
Planlama Aşamasındadır	7	2
Bulunmamaktadır	306	91
Toplam	335	100

IV.2.6.1.21. Basel II'ye Geçiş Sürecinde Karşılaşılan/Karşılaşılabilecek

Engel, Kısıt ve Sorunların Analizi

Araştırmaya katılan işletmeler, Basel II'ye geçişte karşılaşılan/karşılaşılabilecek engel, kısıt ve sorunları temel alınarak incelenmiş ve analiz sonuçları tablo 5.27'de sunulmuştur. Buna göre işletmeler %82 oranla önemli sorun olarak Basel II'nin anlaşılmasını görmektedir. İkinci olarak %40 oranla finansman sorunlarını önemli olarak görmektedirler. Önemsiz olarak gördükleri sorunlar ise risk bazlı fiyatlandırma, şeffaflık sorunları ve teminatlandırmadır. Yine tabloya bakıldığında kararsızların oranının da yüksek olduğu görülmektedir. Bakıldığında işletmeler Basel II hakkında yeterli bilgi sahibi olamadıkları için Basel II'yi anlayamamış ve bunu Basel II'ye uyum konusunda en büyük sorun olarak görmüşlerdir.

Tablo 5.27: İşletmelerin Basel II'ye Geçişte Karşılaşılan/Karşılaşılabilecek Engel, Kısıt ve Sorunların Dağılımı

Basel II'ye Geçişte Karşılaşılan/Karşılaşılabilecek Engel, Kısıt ve Sorunlar	Çok Önemli		Önemli		Kararsız		Önemsiz		Çok Önemsiz		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Basel II'nin Anlaşılabilmesi	211	63	62	19	37	11	18	5	7	2	335	100
Finansman Sorunları	48	16	67	24	76	25	49	17	54	18	294	100
Kurumsallaşma	20	9	50	21	77	33	43	19	42	18	232	100
Teminatlandırma	9	5	48	17	63	23	121	45	28	10	269	100
Şeffaflık Sorunları	12	6	25	13	55	27	19	9	90	45	201	100
Nitelikli İnsan Gücü	24	15	32	20	2	1	55	34	49	30	162	100
Risk Bazlı Fiyatlandırma	4	2	68	41	7	4	26	16	62	37	167	100

IV.2.6.2. KOBİ'lerin Basel II Kriterleri Hakkındaki Bilgi Düzeyi ve Kriterlerin KOBİ'ler Üzerine Etkileri İle İlgili Bulgular

Bu bölümde Basel II kriterlerinin etkileri, KOBİ'lerin kriterler hakkındaki bilgi düzeyleri temel alınarak incelenmiştir. Bu amaçla, aşağıda sıralanan altı hipotez oluşturulmuş ve test edilmiştir. Tüm hipotezlerde yer alan "KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri" değişkeninin aralık ölçekli olmakla birlikte normal dağılıma uymuyor olması ve bu hipotezlerde yer alan diğer değişkenlerin kategorik veya ordinal ölçekli (ikiden fazla kategoriye sahip) olması nedeniyle tüm hipotezler non-parametrik bir test olan Kruskal - Wallis H testine tabi tutulmuştur.

H1: KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri faaliyet gösterdikleri sektöre göre farklılık göstermez.

Tablo 5.28'de H1 hipotezine uygulanan Kruskal-Wallis H Testi sonucunda p değeri 0,321 olarak hesaplanmış ve dolayısıyla bu hipotez %5 anlamlılık düzeyinde kabul edilmiştir ($0,321 > 0,05$). Bu sonuca göre KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri faaliyet gösterdikleri sektörler için farklılık göstermemektedir.

Tablo 5.28: Kruskal Wallis H Testi (Hipotez 1)

	Kareler Toplamı
Ki-Kare	13,686
df	12
Anlamlılık	,321

H2: KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri Basel II kriterlerine uyum düzeyine göre farklılık göstermez.

Tablo 5.29'da H2 hipotezine uygulanan Kruskal-Wallis H Testi sonucunda p değeri 0,019 olarak hesaplanmış ve dolayısıyla bu hipotez %5 anlamlılık düzeyinde reddedilmiştir ($0,019 < 0,05$). Bu sonuca göre KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri Basel II'ye uyum düzeylerine göre farklılık göstermektedir.

Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyinde tespit edilen bu farklılığın hangi işletmelerde ortaya çıktığının belirlenmesi amacı ile işletmeler Mann Whitney U Testi ile ikili karşılaştırmalara tabi tutulmuş ve bu karşılaştırmalar sonucunda Basel II'ye uyum için planlama aşamasında olan işletmelerin diğer işletmelere göre daha fazla bilgi sahibi oldukları gözlenmiştir

Tablo 5.29: Kruskal Wallis H Testi (Hipotez 2)

Ki-Kare	9,904
df	3
Anlamlılık	,019

H3: KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri personel büyüklüğüne göre farklılık göstermez.

Tablo 5.30'da H3 hipotezine uygulanan Kruskal-Wallis H Testi sonucunda p değeri 0,052 olarak hesaplanmış ve dolayısıyla bu hipotez %5 anlamlılık düzeyinde kabul edilmiştir ($0,52 > 0,05$). Bu sonuca göre KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri personel sayılarına göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 5.30: Kruskal Wallis H Testi (Hipotez 3)

Ki-Kare	5,930
df	2
Anlamlılık	,052

H4: KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri bankaların kredi verirken bağımsız derecelendirme kuruluşlarının rating notlarını kullanmalarına göre farklılık göstermez.

Tablo 5.31'de H4 hipotezine uygulanan Kruskal-Wallis H Testi sonucunda p değeri 0,000 olarak hesaplanmış ve dolayısıyla bu hipotez %5 anlamlılık düzeyinde reddedilmiştir ($\sim 0 < 0,05$). Bu sonuca göre KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri bankaların kredi verirken bağımsız derecelendirme kuruluşlarının rating notlarını kullanmalarına göre farklılık göstermektedir.

Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyinde tespit edilen bu farklılığın hangi işletmelerde ortaya çıktığının belirlenmesi amacı ile işletmeler Mann Whitney U Testi ile ikili karşılaştırmalara tabi tutulmuş ve bu karşılaştırmalar sonucunda rating notlarının kullanımı sonucunda kredi almanın kolaylaşacağını düşünen işletmelerin diğer işletmelere göre daha fazla bilgi sahibi oldukları gözlenmiştir.

Tablo 5.31: Kruskal Wallis H Testi (Hipotez 4)

Ki-Kare	25,899
df	2
Anlamlılık	~ 0

H5: KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri bankalardan kredi kullanırken kredi notunun dikkate alınması durumunda derecelendirme kuruluşları tarafından verilen kredi notunun güvenilir olacağına inanılmasına göre farklılık göstermez.

Tablo 5.32'de H5 hipotezine uygulanan Kruskal-Wallis H Testi sonucunda p değeri 0,804 olarak hesaplanmış ve dolayısıyla bu hipotez %5 anlamlılık düzeyinde kabul edilmiştir ($0,804 > 0,05$). Bu sonuca göre KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri bankalardan kredi kullanırken kredi notunun dikkate alınması durumunda derecelendirme kuruluşları tarafından verilen kredi notunun güvenilir olacağına inanılmasına göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 5.32: Kruskal Wallis H Testi (Hipotez 5)

Ki-Kare	,437
df	2
Anlamlılık	,804

H6: KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri kredi notunun kredi maliyetlerini etkileme durumuna göre farklılık göstermez.

Tablo 5.33'de H6 hipotezine uygulanan Kruskal-Wallis H Testi sonucunda p değeri 0,000 olarak hesaplanmış ve dolayısıyla bu hipotez %5 anlamlılık düzeyinde reddedilmiştir ($\sim 0 < 0,05$). Bu sonuca göre KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri kredi notunun kredi maliyetlerini etkileme durumuna göre farklılık göstermektedir.

Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyinde tespit edilen bu farklılığın hangi işletmelerde ortaya çıktığının belirlenmesi amacı ile işletmeler Mann Whitney U Testi ile ikili karşılaştırmalara tabi tutulmuş ve bu karşılaştırmalar sonucunda kredi notunun kredi faizini etkilediğini düşünen işletmelerin diğer işletmelere göre daha fazla bilgi sahibi oldukları gözlenmiştir.

Tablo 5.33: Kruskal Wallis H Testi (Hipotez 6)

Ki-Kare	42,827
df	2
Anlamlılık	~ 0

Bu bölümde öncelikle konuyla ilgili yapılan belli başlı çalışmalara yer verilmiştir. Daha sonra KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeylerini ölçmek amacıyla kurulan hipotezler Kruskal Wallis H testi yardımıyla analiz edilmiştir. Analizler sonucunda bilgi düzeyinde tespit edilen farklılıkların hangi işletmelerde ortaya çıktığı Mann Whitney U testi ile ikili karşılaştırmalara tabi tutularak tespit edilmiştir. H1 hipotezinde KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri faaliyet gösterdikleri sektörlere göre farklılık göstermez sonucuna ulaşılmıştır. H2 hipotezinde KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri Basel II'ye uyum düzeylerine göre farklılık gösterir sonucuna ulaşılmıştır. Basel II'ye uyum için planlama aşamasında olan KOBİ'lerin diğer KOBİ'lere göre daha fazla bilgi sahibi oldukları gözlenmiştir. H3 hipotezinde KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri personel büyüklüklerine göre farklılık göstermez sonucuna ulaşılmıştır. H4 hipotezinde KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri bankaların kredi verirken bağımsız derecelendirme kuruluşlarının rating notlarını kullanmalarına göre farklılık gösterir sonucuna ulaşılmıştır.

Rating notlarının kullanımı sonucunda kredi almanın kolaylaşacağını düşünen KOBİ'lerin diğer KOBİ'lere göre daha fazla bilgi sahibi oldukları gözlenmiştir. H5 hipotezinde KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri bankalardan kredi kullanırken kredi notunun dikkate alınması durumunda derecelendirme kuruluşları tarafından verilen kredi notunun güvenilir olacağına inanılmasına göre farklılık göstermez sonucuna ulaşılmıştır. H6 hipotezinde KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri kredi notunun kredi maliyetlerini etkileme durumuna göre farklılık gösterir sonucuna ulaşılmıştır. Kredi notunun kredi faizini etkilediğini düşünen KOBİ'ler diğer KOBİ'lere göre daha fazla bilgi sahibi oldukları gözlenmiştir.

SONUÇ

G-10 ülkelerinin merkez bankaları, bankacılık sektöründe ortak asgari sermaye standartlarının uygulanması hususunda ilk defa Basel I kapsamında uzlaşmıştır. Ancak, teknoloji ve finansal piyasaların sürekli bir gelişim içinde olması, uygulanan sermaye standardının yeterli ölçüde hassas bir risk ölçümü yapamaması, sadece teminat yapısı dikkate alınarak değerlendirme yapılması, bankaların gerçekte operasyonel riskleri üstlenmelerine rağmen piyasada sadece kredi ve piyasa riskleri ile ilişkilendirilmesi, farklı faaliyetlerde bulunan tüm bankaların aynı risk yöntemine tabi tutulması gibi nedenlerden Basel I sermaye uzlaşısının yetersiz kaldığının farkına varılmıştır. Mevcut uygulamada kredi talep eden firmalar hakkında uzmanlarca incelemeler yapılır. Finansal tabloları ve firmanın genel yapısı olumlu ise, genellikle teminat alınarak kredi verilmekteydi. Basel I sermaye uzlaşısında belirtilen olumsuzluklar dikkate alınarak, Basel II'ye geçiş için hazırlıklar 1999 yılında başlamıştır. Basel Komitesi tarafından, Basel II ile ilgili olarak 1999 yılında 1. taslak metin, 2001 yılında 2. taslak metin, 2003 yılında ise 3. Taslak metin hazırlanmıştır. 2007 yılından itibaren de uygulamaya geçilmiştir. Ülkemizde ise 2009 yılından bu yana aralıklarla uygulanmaya çalışılan Basel II kriterleri ancak 2012 yılında standart yaklaşımına uygulanmaya başlanmıştır.

Basel II kriterleri ile birlikte gerek kredi kullananın gerekse kredi işleminin riskliliği kredi kullandırmada büyük önem kazanmış ve söz konusu parametreler doğrudan kredi maliyetlerini etkileyen temel unsur olmuştur. Bu açıdan bakıldığında Basel II bankalar için sadece sermaye yeterliliğinin hesaplandığı bir hesaplama süreci değil; aynı zamanda riske odaklı fiyatlama yaklaşımlarının söz konusu olduğu bir standartlar bütünü olarak kabul edilmekte ve Basel II'de risk ölçümü büyük önem arz etmektedir.

Basel II, söz konusu işletmelerin kullanacağı kredileri de “kurumsal krediler” ve “perakende krediler” olmak üzere ikili bir ayrıma tabi tutmaktadır ve her iki durumda da farklı risk ağırlığı uygulanmaktadır. Basel II uygulaması neticesinde bir KOBİ'nin, aynı seviyedeki KOBİ statüsünde olmayan büyük ölçekli bir işletmeye göre daha avantajlı konum elde edeceği görülmektedir. KOBİ'lerin derecelendirme yaptırması, kayıt dışı faaliyetleri, profesyonel yönetim eksikliği ve kurumsal yönetimi uygulama yönünde eksikliklerinin olmasının süreç içerisinde sorunlar yaratabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte ülkemizde 2009 yılından bu yana aşamalı olarak uygulanmaya çalışılan Basel II kriterlerinin uygulanması yönünde çeşitli sıkıntılar yaşanacağı ortadadır.

KOBİ'ler, tüm dünyada olduğu gibi, Türk ekonomisinin de dinamik ve sürükleyici unsurudur, ülkemiz sosyo-ekonomik gelişimi açısından çok büyük öneme sahiptirler. Genel olarak KOBİ'ler, az sermaye kullanımı yanında daha çok el emeğiyle çalışan, çabuk karar verme yeteneğine sahip, düşük düzeyde yönetim giderleri ile çalışan ve ucuz bir üretim gerçekleştiren iktisadi teşebbüsler olarak ifade edilebilir.

Bu doğrultuda çalışmanın amacı Bursa'da faaliyet gösteren KOBİ'lerin Basel II hakkında sahip oldukları bilgi düzeyinin ölçülmesi ve KOBİ'lere etkilerinin belirlenmesidir. Çalışmada, Basel II kriterlerinin içeriği incelenerek, söz konusu kriterlerin KOBİ'lerden istenilenleri ve sonuç olarak KOBİ'lere etkileri değerlendirilmiştir. Böylece Basel II kriterlerini anlayıp uygulayabilen KOBİ'lerle bunun tersi durumdaki KOBİ'ler arasındaki farklılık analiz edilmiştir. Bu doğrultuda literatürden yararlanılarak veri toplama aracı olarak bir anket oluşturulmuş ve Bursa ilinde faaliyet gösteren KOBİ statüsündeki işletmelerden veri toplanmıştır. Elde edilen veriler ışığında yapılan analizler çalışmaya katılan Bursa'da faaliyet gösteren işletmelerin Basel II kriterlerini bilmediğini ve kriterlere uyum doğrultusunda çabalarının olmadığını göstermiştir.

Çalışmada Bursa ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin kurumsal ve finansal yönetim açısından yetersiz oldukları saptanmıştır. Buradan hareketle söz konusu işletmelerin kurumsal yönetim açısından kendilerini geliştirmeleri gerektiği, finansal kararlar ile ilgili olarak uzman ve profesyonel yöneticilerle çalışılması gerektiği düşünülmektedir. Bununla beraber eğer profesyonel bir yönetim sistemi kurulamıyorsa eksik görülen noktalarda danışmanlık desteği alınmalıdır.

Çalışmadan çıkarılabilecek diğer önemli sonuç, Bursa'da faaliyet gösteren KOBİ'lerin işletme sermayesi ve özsermaye sıkıntısı yaşadığı, bunun üstesinden gelebilmek için büyük oranda banka kredisine başvurduğu yönündedir. KOBİ'lerin kullanacakları banka kredilerinin maliyetlerini daha avantajlı hale getirebilmeleri bankaların uygulamakta olduğu mevcut kriterlere uyumla mümkündür. Bankalar sadece Basel II kriterlerini temel alarak değil aynı zamanda kendi uyguladıkları derecelendirme sistemleri neticesinde de işletmeleri çeşitli derecelendirmelere tabi tutmaktadır. Bu nedenle gelecekte meydana gelecek değişimler neticesinde daha iyi derecelendirme notları alabilmek için işletmelerin mevcut yapılarını kriterlerde öngörülen koşullara uyarlamaları gerekmektedir. Söz konusu işletmeler ancak bu şekilde daha düşük maliyet ve daha uygun vade yapısı ile bankalardan fon sağlayabileceklerdir. Diğer bir sonuç ise işletmelerin banka kredisi kullanırken karşılaştıkları en önemli sorunun faiz oranları yüksekliği olduğunu göstermektedir.

Çalışmada altı hipotez kurularak test edilmiştir. Bu hipotez testleri KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyleri temel alınarak oluşturulmuştur. Hipotez testi sonucunda KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeylerinin faaliyet gösterdikleri sektöre göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Çalışma doğrultusunda yapılan diğer hipotez testi sonucunda KOBİ'lerin bilgi düzeylerinin Basel II kriterlerine

uyum düzeyine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Basel II kriterlerine uyum için planlama aşamasında olan KOBİ'lerin bilgi düzeyi açısından diğer KOBİ'lere nazaran daha fazla bilgi sahibidir. Basel II kriterlerine uyum için planlama aşamasında olan KOBİ'ler mevcut yapılarını kriterlere uyumlu hale getirerek hem kriterler tam anlamıyla uygulamaya konulduğunda hem de bankaların yapacağı mevcut derecelendirme durumlarında daha az maliyetle fon bulabileceklerdir. Gerçekleştirilen diğer hipotez testi sonucunda KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeylerinin personel büyüklüklerine göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Yani mikro ölçekli, küçük ölçekli ve orta ölçekli işletmelerin kriterler hakkındaki bilgi düzeyleri aynı doğrultudadır. Yapılan diğer hipotez testi sonucunda ulaşılan diğer önemli sonuç KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeylerinin bankaların kredi verirken bağımsız derecelendirme kuruluşlarının rating notlarını kullanma durumuna göre farklılık gösterdiğidir. Rating notlarının kullanımı sonucunda kredi almanın kolaylaşacağını düşünen KOBİ'ler diğer işletmelere nazaran daha fazla bilgi sahibi oldukları tespit edilmiştir. Rating notlarının kullanımı sonucunda kredi almanın kolaylaşacağını düşünen KOBİ'ler Basel II kriterlerini bilme açısından sahip oldukları avantajı, yapılarını kriterler doğrultusunda düzenleyerek bağımsız derecelendirme kuruluşlarından iyi notlar alarak fon maliyetlerini düşürmede kullanabilirler. Yapılan diğer hipotez sonucunda çıkarılacak diğer önemli sonuç KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeylerinin bankalardan kredi kullanırken kredi notunun dikkate alınması durumunda derecelendirme kuruluşları tarafından verilen kredi notunun güvenilir olacağına inanılmasına göre farklılık göstermediğidir. Hipotez testi sonucunda çıkarılan diğer sonuç KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkındaki bilgi düzeyi kredi notunun kredi maliyetlerini etkileme durumuna göre farklılık göstermektedir. Kredi notunun kredi faizini etkilediğini düşünen KOBİ'lerin diğer KOBİ'lere göre Basel II

kriterleri hakkında daha fazla bilgi sahibi oldukları tespit edilmiştir. Kredi notunun kredi faizini etkilediğini düşünen işletmeler mevcut yapılarını kriterler doğrultusunda düzenleyerek kredi maliyetlerinde daha avantajlı hale gelebileceklerdir.

Genel olarak Basel II kriterleri hakkında uygulamalı yapılan çalışmalara bakıldığında çalışmamızda çıkan sonuçla paralel olarak KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkında bilgi sahibi olmadıkları tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalar ve çalışmamızla paralel diğer bir sonuç KOBİ'lerin özsermaye yetersizliği yaşadığı ve özsermaye yetersizliklerini büyük ölçüde banka kredisi yoluyla finanse ettikleridir. Yine diğer çalışmalar ve çalışmamızla paralel olan sonuç işletmelerin finansal ve işletme yönetimi açısından eksikliklerinin bulunduğudır. Yapılan diğer çalışmalarda ortaya çıkan bu sonuçların yeni yapılan çalışmamızda da devam etmesi yapılan çalışmaların dikkate alınmadığını ve Basel II kriterlerinin uygulanması konusunda büyük sıkıntıların yaşanacağını ortaya çıkarmaktadır.

Basel II kriterlerinin Bursa ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lere etkisini analiz eden bu çalışmanın sonuçları itibari ile Bursa ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin mevcut yapıları hakkında açıklayıcı bilgiler sunması ve Basel II kriterlerinin bilinirliği açısından KOBİ'lere yararlı olacağı düşünülmektedir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar ve yapılan öneriler ışığında KOBİ'lerin Basel II kriterlerine daha hazır olarak finans kesiminden ihtiyaç duyacakları fonları daha uygun maliyetlerle temin edebilecekleri, finans ve sermaye yapılarını daha güçlü hale getirebilecekleri düşünülmektedir. Buna karşın araştırma sonuçları değerlendirilirken araştırmanın sadece Bursa ilindeki 335 işletmeyi kapsadığı unutulmamalıdır. Coğrafi olarak daha geniş bir alanın yer aldığı, daha fazla işletmenin katılımıyla gerçekleştirilecek çalışmaların daha genellenebilir ve daha doğru sonuçlar vereceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akgüç, Ö. (1998). *Finansal yönetim*. İstanbul: Avcıol Yayınevi.
- Aksoy, T. (2007). *Basel II ve iç kontrol*. Ankara: Ankara SMMM Odası.
- Aktürk, A., & Şenol, H. (2009). KOBİ'ler açısından Basel II uzlaşısının kredi piyasasına etkileri ve alternatif finansman yöntemleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 1 (1), 104-113.
- Altıntaş, M. A. (2006). *Bankacılıkta risk yönetimi ve sermaye yeterliliği*. Ankara: Turhan Yayınevi.
- Ankara Ticaret Odası. (2007). *Basel II KOBİ'lerin kredi riski ve derecelendirilmesi*. Ankara: Yorum Yayınları
- Aramaz, D. S. (2008). *Basel II Kriterlerinin KOBİ'lere etkileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Ata, H. A., & Uğurlu, M. (2006, Haziran). *Küresel rekabet ortamında Basel II'nin KOBİ'lere etkilerinin analizi*. 5. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresinde sunulan bildiri, Tokat.
- Avrupa birliği iş geliştirme merkezleri ağı (t.y.). 20 Ekim 2013 tarihinde http://www.abigem.org/appmanager/tr/portal?nfpb=true&pageLabel=pageKobiFinans&nodeName=KobiFinans_12 adresinden alınmıştır.
- Aydeniz, E.Ş. (2007). Basel II kriterlerinin KOBİ'lere etkileri ve bu süreçte KOBİ'lere sunulabilecek çözüm önerileri. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* 36, 179-188

- Aydın, N., Başar, M., & Metin, C. (2010). *Finansal yönetim*. Ankara: Detay Yayınları.
- Aydoğmuşoğlu, K. (2007). *Basel II sermaye yeterliliği uzlaşısının küçük ve orta büyüklükteki işletme kredilerine etkileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2007). *Sermaye ölçümü ve sermaye standartlarının uluslararası düzeyde uyumlaştırılması* (Çalışma Raporları No: YK/ K 02-06). Ankara.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2004). *Basel II sayısal etki çalışması* (Çalışma Raporları No: 2004/1). Ankara.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2004). *Yeni Basel sermaye yeterliliği uzlaşısı Basel II* (Çalışma Raporları No: 17). Ankara.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2005). *Basel II ekonomik yansımaları ve geçiş süreci* (Çalışma Raporları No: 2005/3). Ankara.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2005). *Basel II'nin KOBİ kredilerine muhtemel etkileri* (Çalışma Raporları No: 2005/4). Ankara.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2006). *Operasyonel risk veri tabanı modellenmesi* (Çalışma Raporları No: 2006/3). Ankara.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2010). *Sorularla Basel III* (Çalışma Raporları No: 13). Ankara.
- Berk, N. (2010). *Finansal yönetim*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.

- Cangürel, O. (2012). *Basel II kapsamında kredi riskinin ölçümünde otorite etkinliği :Türkiye için alternatif bir öneri*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği.
- Cengiz, E. (2013). *Basel I – II – III Sermaye Uzlaşısı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Atılım Üniversitesi, Ankara.
- Ceylan, A. (2011). *İşletmelerde finansal yönetim*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Çatal, M. F. (2007). Bölgesel kalkınmada küçük ve orta boy işletmelerin (KOBİ) rolü. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 333-354.
- Çelik, İ. (2007). *Basel II bağlamında KOBİ'lerin finansman sorunları: Tekstil sektöründe bir uygulama*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Değirmenci, N. (2003). *Sermaye yeterliliği konusunda Basel standartları ve seçilmiş bazı ülkelerdeki uygulamaların değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış uzmanlık yeterlilik tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Demirkol, Ö. F., & Aba, E. (2012). Basel II sermaye yeterliliği uzlaşısı süreci içinde gelen ek düzenlemeler seti: Basel III kriterleri. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5, 253-265.
- Dumanoğlu, S., & Ergül, N. (2009). Basel 2'nin KOBİ'ler üzerindeki muhtemel etkileri. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 43, 112-121.
- Ekşi, İ. H. (2007). *Finansal krizlerin KOBİ'ler üzerinde etkileri başarılı-başarısız KOBİ'lerin kriz dönemi stratejileri*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

- Eroğlu, İ., İnce, M., & Gül, H. (2009). Küresel sistemde KOBİ'lerin karşılaştıkları sorunlar ve stratejik boyutuyla yeniden yapılanma gereği. *Girne Amerikan Üniversitesi Dergisi*, 2, 1-10.
- Gürel, E., & Gürel E. B. (2012). Basel III kriterleri. *Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi*, 1 (3-4), 17-28.
- Horasan, M., & Horasan, İ. (2012). Kredilendirme süreci ve Basel II kriterleri ile karşılaştırılması. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi (1)*, 201-230.
- Karagöz, M. (2008). KOBİ'lerin temel sorunları, bu alanda sağlanan destekler ve çözüm önerileri. *Yerel Siyaset Dergisi*, 85-94.
- Kaya, M., (2007). *Bankalar açısından basel sermaye yeterliliği uzlaşısı ve KOBİ'ler üzerine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Kırlioğlu, H., & Şenol, A. (2011). Basel II ve UFRS'nin (Uluslararası Finansal Raporlama Sistemi) KOBİ'lere beklenen etkileri üzerine SWOT analizi. *Düzce Üniversitesi Yönetim ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1, 1-20.
- Kırmızıtaş, B. (2007). *Basel II sürecinde KOBİ'lerin kredi riskinin ölçülmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- KOBİ'lerin karşılaştıkları işletmecilik sorunları. (t.y.). 16 Kasım 2013 tarihinde <http://tiponaybelgesi.net/projedt/377-kobilerin-karsilastiklari-isletmecilik-sorunlari.html> adresinden alınmıştır.
- KOBİTEK. *KOBİ'lerin iş portalı*. (t.y.). 09 Ağustos 2013 tarihinde http://www.kobitek.com/basel_iii_ve_getirdikleri adresinden alınmıştır.

- Konya Ticaret Odası. (2005). *Basel I ve Basel II* (Çalışma Raporları No:41). Konya.
- Kutlu, H. A., & Demirci, S. N. (2008). Kapsamlı bir risk yönetimi düzenlemesi: Basel II ve KOBİ'lere muhtemel etkileri. *Muhasebe ve Finansman Öğretim Üyeleri Bilimi ve Araştırma Dergisi*, 40, 200-212.
- Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler (t.y.). 7 temmuz 2013 tarihinde http://www.ekodialog.com/isletme_ekonomisi/kobiler_ve_ozellikleri.htm adresinden alınmıştır
- Mercan, D. (2007). *Basel II kriterleri çerçevesinde türk bankacılık sektöründeki sermaye yeterliliği sorununun incelenmesi*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Müftüoğlu, T. (1993). *Türkiye'de KOBİ'lerin işletme sorunları ve öneriler*. Ankara: Desen Ofset
- Özçam, M. (2004,Ağustos). Basel II uzlaşısı (Çalışma Raporu No:2005). Ankara: Özçam
- Özgener, Ş. (2003). Büyüme sürecindeki KOBİ'lerin yönetim ve organizasyon sorunları: Nevşehir un sanayi örneği. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20, 137-161.
- Salcı, Y. (2007). *Basel II derecelendirme sistemi ve Türkiye'de KOBİ'ler üzerine bir uygulama*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Sarıgül, H. (2012). *Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde muhasebe ve finansal raporlama uygulamalarının Basel I-II-III kriterlerine uygunluğunun ölçülmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

- Şen, K. (2008). *Basel II süreci ve Türk bankacılık sektörünün kurumsal yapılanmasına etkileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Şenol, H., & Aktürk, A. (2008). *Basel II “yeni sermaye yeterliliği uzlaşısının ” KOBİ ve ülke ekonomisine etkileri ve turizm işletmelerine dönük bir SWOT analizi*. II Ulusal Eğridir Turizm Kongresinde sunulan bildiri, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta
- T. C. Resmi Gazete (2012). *790 sayılı küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin tanımı, nitelikleri ve sınıflandırılması hakkında yönetmelik*. 04 Kasım 2012 tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/11/20121104-11.htm> adresinden alınmıştır.
- Taşpınar, G. (2013). *Basel III kriterleri ve Türk bankacılık sistemine etkileri*. 5 Aralık 2013 tarihinde <http://www.dunya.com/basel-iii-kriterleri-ve-turk-bankacilik-sistemine-etkileri-180276h.htm> adresinden alınmıştır.
- Türkiye Bankalar Birliği. (2004, Eylül). *Risk yönetimi ve Basel II'nin KOBİ'lere etkileri* (Çalışma Raporları No: 19). İstanbul.
- Türkiye Bankalar Birliği. (2012, Nisan). *Basel II kapsamında kredi riskinin ölçümünde otorite etkinliği: türkiye için alternatif bir öneri* (Çalışma Raporları No: 282). İstanbul.
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (t.y). 7 Ağustos 2013 tarihinde <http://www.tobb.org.tr/Sayfalar/AnaSayfa.php>. adresinden alınmıştır.

- Türköz, P. (2008). *KOBİ'lerin finansman sorunları ve bankaların KOBİ'lere yaklaşımı: Isparta alan araştırması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Ulus, H. (2008). *Basel II uygulamaları ve KOBİ'ler üzerindeki etkileri: ''Türkiye Örneği''*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Edirne Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Utku, D. B., Dönmez, A., & Yüce, K. (2009). BASEL II: KOBİ'ler açısından bir değerlendirme. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 43, 181-198.
- Uyar, S., & Aygören, H. (2006). Basel II ilkelerinin KOBİ'lere olası etkileri: Finansman maliyeti, finansal raporlama ve muhasebe açısından değerlendirme. *Mali Çözüm Dergisi*, 2, 53-77.
- Yıldız, E. (2007). *Basel II'nin Türk bankacılık sistemine olası etkileri*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Yörük, N. (2007). Basel II standartları'nın KOBİ'ler üzerindeki etkisinin belirlenmesine yönelik anket uygulaması. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2, (22), 367-384.

EK:

ANKET

Sayın İşletme Sahibi/Bölüm Sorumlusu,

Aşağıda yer alan anket, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yürütülen “**Basel II Kriterlerinin KOBİ'ler Üzerindeki Etkileri: Bursa Üzerine Bir Uygulama**” başlıklı yüksek lisans tez çalışması kapsamında yapılmaktadır.

Araştırmanın güvenilirliği, verdiğiniz cevapların doğruluğuna bağlıdır. Verdiğiniz cevaplar kesinlikle gizli tutulacak, başka araştırmalarda kullanılmayacaktır.

Ankete katıldığınız için teşekkür eder, işlerinizde kolaylıklar dileriz.

Yrd.Doç.Dr. Tuncay Turan TURABOĞLU
turaboglu@mersin.edu.tr
Mersin Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü

Ergün DEMİRCİ
ergundemirci08@hotmail.com
Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme ABD

I. GENEL BİLGİLER

1.) Cinsiyetiniz

Kadın Erkek

2.) Eğitim düzeyiniz

İlköğretim Lise Ön Lisans Lisans Yüksek Lisans–Doktora

3.) İşletmeniz kaç yıldır faaliyet gösteriyor lütfen belirtiniz

(.....)

4.) İşletmenizin faaliyet gösterdiği ana sektörü belirtiniz

İmalat sanayi
 Tekstil Oto yan sanayi Makine Yiyecek-ıçecek Ambalaj Büro malzemeleri
 Kimya Deri sanayi ürünleri Diğer (**lütfen belirtiniz**).....

Madencilik ve taşocakçılığı
 Tarım, avcılık, ormancılık ve balıkçılık
 İnşaat
 Oteller ve lokantalar
 Elektrik, gaz ve su
 Toptan ve perakende ticaret
 Ulaştırma, haberleşme ve depolama hizmetleri
 Mali aracı kuruluşların faaliyetleri
 Gayrimenkul kiralama ve iş faaliyetleri
 Diğer (**lütfen belirtiniz**).....

5.) İşletmenizin hukuki yapısı aşağıdakilerden hangisi ile uyumludur?

Şahıs şirketi Adi şirket Kollektif şirket Adi Komandit şirket
 Anonim şirket Limited şirket Komandit şirket

6.) Bu işletme (hukuki) yapısını tercih etme nedeniniz?

Daha çok kaynak sahibi olmak
 Riski azaltmak
 Sermayenin bölünmemesi
 Diğer (**lütfen belirtiniz**).....

7.) İşletmenizin personel sayısını lütfen belirtiniz.

(.....)

8.) İşletmenizin yıllık cirosu nedir mümkünse lütfen belirtiniz.

() 40 milyon TL'den az (.....) () 40 milyon TL'den çok (.....)

9.) İşletmenin üst yönetimi kimlerden oluşmaktadır?

- () Aile üyeleri
() Ortaklar
() Profesyonel yöneticiler
() Aile üyeleri ve profesyonel yöneticiler

10.) İşletmenizde finansman bölümü var mı?

() Evet () Hayır

11.) İşletmenizde finansman kararlarını kim alıyor?

- () Muhasebe birimi/müdürü () Finans birimi/müdürü () Ortaklar
() Yönetim kurulu () Şirket sahibi () Genel müdür
() Diğer (lütfen belirtiniz).....

12.) İşletmenizin sermaye yapısı aşağıdakilerden hangisi ile uyumludur?

- () Tamamen öz kaynak
() Ağırlıklı olarak öz kaynak
() Ağırlıklı olarak yabancı kaynak

13.) Öz kaynaklarınız yabancı kaynaklarınızın ortalama olarak % kaçdır. (Özkaynak, yabancı kaynak = %100)

(%

14.) İşletmenizin dış finansman kaynakları nelerdir?

- () Banka kredileri
() Leasing
() Factoring
() Risk sermayesi
() Diğer (lütfen belirtiniz).....

15.) Dış finansman kullanma nedeniniz aşağıdakilerden hangisi/hangileri ile uyumludur?

- () İşletmenizin faaliyetlerini kesintisiz sürdürebilmek için
() Duran varlık (arsa, bina, makine ve cihaz, taşıt) yatırımlarının finansmanı için
() İşletmenizin ana hammadde temininin finansmanı için
() Personel ihtiyaçları ve eğitiminin finansmanı için
() Diğer (lütfen belirtiniz)

16.) Banka kredilerinin işletmeniz için önem derecesi nedir?

- () Hiç önemli değil () Kısmen önemli () Kararsızım
() Büyük ölçüde önemli () Çok önemli

17.) İşletmenizin yaşamakta olduğu sorunları seçerek önem derecesine göre sıralayınız (1'den 5'e kadar en önemlisi 1 olmak üzere).

- () Yönetim Sorunları
() Üretim ve Hammadde
() Yetişmiş Personel
() Eğitim
() Teknoloji
() Pazarlama
() Finansman

18.) İşletmenizin karşılaştığı en önemli finansal sorunları sıralayınız (1'den 5'e kadar en önemlisi 1 olmak üzere).

- İşletme sermayesi ihtiyacının hızla artması
 Kredi maliyetlerinin artması
 Alacakların zamanında tahsil edilememesi
 Kredi temininde yaşanan güçlükler
 Öz kaynak yetersizliği
 Teşviklerden yararlanamama
 Ekonomi politikalarının ve enflasyonun işletmeler üzerindeki etkisi
 Sermaye piyasalarından (**hisse senedi, tahvil vb.**) yararlanma olanaklarının kısıtlı olması

II. BANKA-KREDİ-FİNANS BÖLÜMÜ

19.) Aşağıdakilerden hangileri bankalarla çalışmanızın gerekçesi olabilir? Kendinize uygun bulduğunuz seçenekleri işaretleyerek önem derecesine göre sıralayınız (1'den 5'e kadar en önemlisi 1 olmak üzere).

- Vadesiz mevduat
 Vadeli mevduat
 Diğer yatırım araç ve işlemleri
 Havale, tahsilat ve diğer bankacılık işlemleri
 İnternet ve mobil bankacılık hizmetleri
 Diğer (**lütfen belirtiniz**).....

20.) İşletme olarak bankalarla çalışma sıklığınız nedir?

- Hergün Haftada bir kaçkez Ayda bir kaçkez Yılda bir kaçkez Çalışılmıyor

21.) Son beş yılı dikkate aldığımızda aşağıdakilerden hangisi çalıştığınız banka sayısını ifade eder.

- 1 2 3 4 5 ve fazlası

22.) Banka kredisi alırken sorun yaşıyor musunuz? (Bu soruya cevabınız hayırsa 23. Soruya geçiniz)

- Evet Hayır

23.) Kredi alırken karşılaştığımız sorunları sıralayınız (1'den 5'e kadar en önemlisi 1 olmak üzere).

- İstenen teminatlar
 Faiz oranlarının yüksekliği
 Vadelerin kısalığı
 Bürokratik işlemlerin zorluğu
 Kredi tutarının azlığı
 Diğer (**lütfen belirtiniz**).....

24.) Bankalardan kredi kullanırken hangi vadeleri tercih ediyorsunuz?

- Kısa Orta Uzun Kredi kullanmıyorum

25.) Yukarıda belirtmiş olduğunuz vade yapısını tercih etme nedeniniz nedir?

- Risk
 Maliyet
 Kolaylık
 Diğer (**lütfen belirtiniz**).....

26.) Türkiye'deki bankaların kredi vermek için izledikleri prosedürler hakkında ne ölçüde bilginiz bulunmaktadır?

- Tam olarak biliyorum
 Büyük ölçüde biliyorum
 Orta düzeyde biliyorum
 Kısmen biliyorum
 Hiç bilgim yok

27.) Kredi derecelendirmesi (rating notu) hakkında bilgi sahibi misiniz? (Cevabınız hayırsa 28. Soruya geçiniz)

- Evet Hayır

28.) Kredi derecelendirmesi ile ilgili bilgi kaynağınızı belirtiniz (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Bankalardan Medyadan Bağlı bulunulan kurumlardan

29.) İşletmenizin kredi derecelendirme kuruluşları veya bankalar tarafından verilen kredi notu var mı? Varsa lütfen belirtiniz.

Evet, Hayır

30.) Mali tablolarınız belirli dönemlerde bağımsız denetimden geçiyor mu?

Evet Hayır

31.) Kredi derecelendirmesi için girişimde bulunmuyorsanız lütfen nedenini belirtiniz.

- Gerekli olduğuna ilişkin bilgim yok
 Gerekli olduğuna inanmıyorum
 Nereye başvuru yapacağım hakkında bilgim yok

32.) Sizce, bankalardan kredi alırken, kredi notunuz kredi faizini etkiliyor mu?

Evet Hayır Kararsızım

33.) Sizce, bankalardan kredi kullanırken, kredi notunuzun dikkate alınması zorunlu tutulursa, işletmeniz bundan nasıl etkilenir?

- Kredi almak kolaylaşır ve kredi maliyetleri azalır.
 Kredi almak zorlaşır ve kredi maliyetleri artar.
 Herhangi bir etkisi olmaz

34.) Kredi notu uygulaması zorunlu olursa, bu uygulamaya ne kadar sürede uyum sağlayabileceğinizi düşünüyorsunuz?

Hemen 1 yıl içinde 2 yıl içinde Diğer.....

35.) Bankalardan kredi kullanırken, kredi notunun dikkate alınmasının zorunlu hale getirilmesi durumunda, derecelendirme kuruluşları tarafından verilen kredi notlarının güvenilir olacağına inanıyor musunuz?

Evet Hayır Kararsızım

III. BASEL BÖLÜMÜ

36.) Basel II Kriterleri hakkında ne ölçüde bilginiz bulunmaktadır?

- Tam olarak biliyorum
 Büyük ölçüde biliyorum
 Orta düzeyde biliyorum
 Kısmen biliyorum
 Hiç bilgim yok

	1. Kesinlikle Katılıyorum	2. Katılıyorum	3. Kararsızım	4. Katılmıyorum	5. Kesinlikle Katılmıyorum
37.) Basel II ile KOBİ'lerde kayıt dışılığın ortadan kalkması amaçlanmaktadır. "Basel II kriterlerinin uygulanması ile ülkemizde de bu amaca ulaşılabilir."					
38.) Basel II'ye göre firmaların kredi riskini azaltmaları için teminat olanaklarının artırılması gerekmektedir. " Basel II kriterleri uygulandığında işletmemiz teminat göstermede sıkıntı yaşamayacaktır."					
39.) Kurumsal yönetim dört kavram üzerine oturmuştur; açıklık, şeffaflık, adil olmak, hesap verebilirlik. "Bizim işletmemizde de bu anlamda kurumsal yönetim uygulanmaktadır."					
40.) "Basel II kriterlerine uyum göstermek için bir program dahilinde çaba sarfediyoruz."					
41.) "İşletmemizde Basel II kriterlerini yönetecek birim ve kişiler belirlenmiştir."					
42.) "İşletmemizde Basel II'ye yönelik strateji ve politikalar belirlenmiştir."					

43.) İşletmenizin Basel II'ye uyumu ile ilgili olarak bir yol haritası

- Bulunmaktadır
 Hazırlık aşamasındadır
 Planlama aşamasındadır
 Bulunmamaktadır

44.) İşletmeniz için Basel II'ye geçiş sürecinde karşılaşılabilecek\karşılaşılan engeller, kısıtlar ve sorunlar aşağıdakilerden hangisi/hangileridir? Kendinize uygun bulduğunuz seçenekleri işaretleyerek önem derecesine göre sıralayınız (1'den 5'e kadar en önemlisi 1 olmak üzere).

- Basel II'nin anlaşılabilmesi
 Finansman sorunları
 Şeffaflık sorunları
 Teminatlandırma
 Kurumsallaşma
 Nitelikli insan gücü ihtiyacı
 Risk bazlı fiyatlandırma
 Diğer (lütfen belirtiniz).....

ANKET SONA ERMİŞTİR KATILIMINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ.